

JAARSTUKKEN 2023

INHOUDSOPGAVE JAARSTUKKEN 2023

	Bladzijde
Inleiding/Leeswijzer	1
Jaarverslag	
Hoofdstuk 1 a. Programmaverantwoording	3
b. Voortgang coalitieakkoord	31
Hoofdstuk 2 Verslag ter verantwoording van het financieel beheer	33
a. rekeningresultaat	33
b. analyse van de belangrijke afwijkingen tussen de jaarrekening en de najaarsrapportage	36
Hoofdstuk 3 Paragrafen	51
a. ontwikkelingen in 2023	51
b. overzicht incidentele baten en lasten	53
c. onttrekkingen bestemmingsreserves en voorzieningen	54
d. lopende en afgesloten investeringen in 2023	56
e. waterschapsbelastingen	79
f. weerstandsvermogen	81
g. financiering (treasuryparagraaf)	83
h. risicoparagraaf	85
i. verbonden partijen	90
j. bedrijfsvoering	96
k. EMU-saldo	104
l. Openbaarheidsparagraaf	105
Jaarrekening	
Hoofdstuk 4 Balans met toelichting	108
Hoofdstuk 5 Exploitatierekening naar kostendragers	125
Hoofdstuk 6 Exploitatierekening naar programma's	127
Hoofdstuk 7 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten	130
Hoofdstuk 8 Wet Normering Topinkomens (WNT)	133
Hoofdstuk 9 Controleverklaring	135
Hoofdstuk 10 Vaststelling jaarrekening 2023	143
BIJLAGEN	145
1. Kredietoverzicht per 31 december 2023	147
2. Overzicht afgesloten projecten 2023	151
3. NPLG Verantwoording 2023	153
4. SiSa- verantwoording	155

Inleiding

De jaarrekening 2023 is samengesteld conform de regelgeving volgens de Waterschapswet. Het jaarverslag (de programmaverantwoording) is onderverdeeld in een aantal thema's, programma's genaamd. Dit zijn de programma's Veiligheid, Watersystemen en Organisatie.

Op grond van de Waterschapswet kent het waterschap twee taken; watersysteembeheer en zuiveringsbeheer.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1a, programmaverantwoording, wordt per programma ingegaan op onze visie en de realisatie van de beleidsdoelen. In hoofdstuk 1b, voortgang coalitieakkoord, wordt ingegaan op de invulling van het coalitieakkoord 2023 – 2027 "Samen leven met water".

Hoofdstuk 2 bevat grotendeels financiële beschouwingen. Hier wordt onder andere ingegaan op de uitkomst van de jaarrekening. Het exploitatieresultaat wordt hier uitgebreid geanalyseerd.

In hoofdstuk 3 zijn de voorgeschreven paragrafen opgenomen. Hier wordt onder meer ingegaan op de vermogenspositie en de financiering.

In hoofdstuk 4 is de balans met toelichting opgenomen. De balans geeft de vermogenspositie weer.

In de hoofdstukken 5, 6 en 7 is de exploitatierekening naar respectievelijk kostendrager, programma's en kosten- en opbrengstsoorten opgenomen. In de rekening naar kostendrager en programma's is volstaan met een korte toelichting op de uitkomsten. Dit om te voorkomen dat dezelfde toelichtingen meerdere malen worden gegeven. De uitgebreide analyse is namelijk opgenomen in hoofdstuk 2.

In hoofdstuk 8 "Topinkomens" zijn de gegevens volgens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) opgenomen.

De controleverklaring is opgenomen in hoofdstuk 9. De vaststelling van de rekening vindt u onder hoofdstuk 10. De (verplichte) bijlagen bij de jaarrekening zijn afzonderlijk opgenomen.

Hoofdstuk 1a. Programmaverantwoording 2023

Inleiding

Het waterschap heeft als taak te zorgen voor veiligheid, voldoende water en schoon en ecologisch gezond water. In het Waterbeheerprogramma (WBP) 2022-2027 is voor deze taken aangegeven welke opgaven we hebben, nu en in de toekomst, welke doelen we willen bereiken en op welke wijze we dat willen bereiken. Er zijn strategische keuzes uitgelegd en er zijn inrichtingsmaatregelen beschreven.

In de begroting nemen we elk jaar op – in het programmaplan – wat we van de maatregelen van het WBP het komende jaar willen gaan uitvoeren. In de programmaverantwoording kijken we terug naar het afgelopen jaar. We beschrijven wat we daadwerkelijk hebben uitgevoerd.

Het Waterbeheerprogramma 2022 – 2027 is in de algemene bestuursvergadering van 15 december 2021 vastgesteld. Dit betekende dat het programmaplan 2022 van de begroting 2022 nog gebaseerd is op het ontwerp Waterbeheerprogramma 2022 – 2027. Kleine redactionele wijzigingen of aanpassingen van maatregelen is daarom nog mogelijk. Dergelijke wijzigingen worden in de programmaverantwoording van deze jaarrekening verwerkt.

Opzet

Elk programma begint met een 'doel' en 'ambities' zoals ook beschreven in ons WBP 2022 – 2027. Daarna volgt een tabel met alle maatregelen, eveneens conform het WBP 2022 – 2027. In tegenstelling tot het programmaplan uit de begroting 2023 wordt in deze tabel geen meerjaren inzicht gegeven in de voortgang van de maatregelen. Volstaan is met het eventueel geven van een afwijkend jaar waarin de maatregel volgens de recentste inzichten voltooid ('gereed wordt') zal zijn. Het reguliere meerjaren inzicht wordt gegeven in de meerjarenraming. De meerjarenraming wordt in dezelfde vergadering van het algemeen bestuur besproken. Hiermee voorkomen we dubbelingen.

Na de tabel volgen per maatregel de voorgenomen activiteiten in 2023 (volgens de begroting) en de daadwerkelijke uitvoering. De voorgenomen activiteiten zijn cursief weergegeven.

Om de continuïteit in onze planning en control stukken te waarborgen wordt in de meerjarenraming, de begroting en de jaarrekening gewerkt met drie vaste programma's: veiligheid, watersystemen en organisatie. De thema's uit het waterbeheerprogramma worden - in financiële zin - in deze programma's verwerkt. Hierbij is onderscheid gemaakt in de te bereiken doelen en de wijze waarop wij hieraan invulling geven.

In tabelvorm:

Programmabegroting	Waterbeheerprogramma 2022-2027
Veiligheid	H5 Deltaplan Waterveiligheid
Watersystemen	H6 Deltaplan Zoetwater H7 Europese Kaderrichtlijn Water H8 Deltaplan Ruimtelijke adaptatie H9 Integraal Beheer
Organisatie	H10 Water en maatschappij H11 Organisatie

In het waterbeheerprogramma zijn in het thema organisatie geen maatregelen opgenomen. Jaarlijks wordt via de paragraaf bedrijfsvoering in de begroting ingegaan op de ontwikkeling van de organisatiedoelen.

Programma Waterveiligheid

Het leven in een deltagebied als Nederland vraagt om bescherming tegen het water en de hieraan verbonden gevaren voor mens, dier en goed. Veiligheid voor de mens staat dan ook voorop; altijd en overal. Waterveiligheid is een wettelijke kerntaak van het waterschap. Om een veilige situatie te bereiken, kijken we naar verschillende maatregelen (meerlaagsveiligheid). Voorop staat de preventie van overstroming door het op sterkte houden van de zeedijk en boezemkaden (laag één). Maar door ook te kijken naar maatregelen in de ruimtelijke inrichting zijn beperkingen van gevolgschade mogelijk als het een keer mis gaat (laag twee). Hierbij denken we bijvoorbeeld aan het voorkomen van nieuwe bebouwing in overstromingsgevoelig gebied, het beschermen van kwetsbare gebouwen en het op hoogte brengen van vluchtroutes. Tot slot zijn er de maatregelen in de rampenbeheersing, zoals goede calamiteiten- en evacuatieplannen (laag drie).

Het programma veiligheid omvat alleen het thema Deltaplan Veiligheid

Thema Deltaplan Veiligheid (H 5 WBP)

Doel

Levensbedreigende situaties voor mensen mogen niet plaatsvinden; voor dieren proberen we die zoveel mogelijk te voorkomen. Materiële schade proberen we tot een minimum te beperken.

Ambitie 2022-2027

In 2027 zijn we begonnen aan de uitvoeringsmaatregelen voor de verbetering van de zeedijk. Daarbij werken we met veel partijen samen om integrale oplossingen te bedenken voor de inrichting van de zeedijk.

Voor de veiligheid van de boezem is het Masterplan Kaden afgerond en is 1,7 miljoen extra m³ berging voor de Eemskanaal-Dollardboezem (EKDB) ingericht. We hebben de stabiliteit van onze boezemkeringen door middel van een formele toetsing in beeld gebracht en de urgente trajecten verbeterd. Deze keringen worden periodiek getoetst, waarna afgekeurde trajecten voor de volgende toetsronde worden opgepakt. Met beheermaatregelen zorgen we dat de situatie permanent veilig is. Naast de zorg voor de keringen betekent dit dat we (regen)water waar het kan bovenstrooms vasthouden, om de boezem te ontlasten.

Deltaplan Veiligheid

Maatregel	gerealiseerd was	gerealiseerd wordt	
5.1.1	Actualiseren van overstromingsgevaarkaarten en overstromingsrisicokaarten	2025	
5.1.2	Actualiseren overstromingsrisicobeheerplannen voor de ROR	2026	
5.2.2	Afronding monitoring POV-pilot gras- en kleibekleding	2024	
5.2.3	Afronding demonstratieproject Brede Groene Dijk	2025	
5.2.4	Verkenning en Planvorming traject Punt van Reide - Duitsland	2026	
5.2.5	Verkennen strategieën kustzone Groningen met betrekking tot zeespiegelstijging	2026	
5.3.1	Afronden Masterplan Kaden	2023	2024
5.3.2	Eindrapportage 2 ^e toetsingsronde voor de regionale keringen	2023	2025
5.3.3	Verbeteren urgente kadetrajecten uit 2 ^e toetsingsronde	2027	
5.3.4	Actualisatie van studie Droge Voeten 2050	2025	
5.4.1	Realisatie berging Wolfsbarge 2, Tusschenwater Zuid en Noordma/Zuidoevers	2027	
5.4.2	Realisatie berging in Meerstad	2027	
5.4.3	Water vasthouden Geelbroek	2025	
5.4.4	Water vasthouden bovenstreams in diverse trajecten in de Hunze	2027	
5.4.5	Water vasthouden in Rolderdiep (Drentsche Aa) (zie ook 7.3.1.)	2027	
5.4.5	Water vasthouden in Amerdiep (Drentsche Aa) (zie ook 7.3.1.)	2027	
5.4.6	Zoeken naar extra ruimte voor water vasthouden in Westerwolde	2027	

Uitwerking maatregelen in 2023: "wat gaan we in 2023 doen" en "wat hebben we in 2023 gedaan"?

Maatregel:	Uitvoering:
5.1.1	<i>Landelijk vinden er ontwikkelingen plaats over de totstandkoming van de overstromingsrisicokaarten. In 2023 brengen we in beeld wat de consequenties zijn voor de totstandkoming van onze overstromingsrisicokaarten. We nemen ook deel aan een Pilot van de Stowa waarin dit aan de orde komt.</i>
	Een integrale benadering van overstromingsrisico's via pilots vanuit de STOWA heeft geen tastbare resultaten opgeleverd. Wel is geconcludeerd dat deze benadering een zeer complexe analyse vergt. De landelijke ontwikkelingen zijn nog niet afgerond.
5.1.2	<i>Volgt op 5.1.1 en in 2023 geen concrete acties anders dan afstemmen met waterbeheerders binnen de regio.</i>
	Zie de toelichting bij 5.1.1.
5.2.2	<i>Dit jaar werken we aan monitoring, analyse en kennisdeling van de pilot.</i>
	Geen bijzonderheden. Project loopt volgens planning.
5.2.3	<i>De dijk is aangelegd. Tot en met 2025 wordt de dijk als onderdeel van het demonstratieproject BGD gemonitord).</i>
	Geen bijzonderheden. Project loopt volgens planning.
5.2.4	<i>Nog geen actie in 2023.</i>
	De projecten Dollarddijk en Grootte Polder zijn opgenomen op de reguliere programmering van het HWBP. Dit zijn de eerste delen van onze zeedijk die versterkt gaan worden. De overige delen kunnen nog niet worden aangemeld omdat ze na 2030 gaan starten.
5.2.5	<i>De kustvisie zal verder worden uitgewerkt.</i>
	De kustvisie is in december 2023 aangenomen door het algemeen bestuur. We zijn actief bezig om onze kustvisie in te brengen in de ruimtelijke ordening van betrokken overheden.
5.3.1	<i>Het kadetraject Steendam Tjuchem zal worden afgerond.</i>

	De uitvoering van het kadetraject is afgerond. De laatste financiële afwikkelingen rondom de uitvoering lopen. De voorbereiding voor de benodigde boscompensatie voor dit project is opgestart en de laatste grondzaken worden afgerond.
5.3.2	<i>Toetsing regionale waterkerende kunstwerken.</i>
	De toetsing van de kunstwerken is, gezien de omvang, opgedeeld in een aantal fasen. In totaal liggen er 1453 kunstwerken binnen de invloed zone van een waterkering. Naar aanleiding van de toetsing van de regionale waterkeringen zijn de 77 meest kwetsbare kunstwerken nader onderzocht, hiervan zijn 35 kunstwerken afgekeurd. Momenteel wordt een raming en planning opgesteld om deze kunstwerken op orde te brengen. Waarbij rekening gehouden wordt met andere projecten, zodat 'werk met werk' gemaakt kan worden. Op orde brengen resulteerde in een aantal gevallen in een aanscherping van het protocol inzet bergingsgebieden, of verbetering van het beheer (procesmatig). De resterende ruim 1300 kunstwerken zijn opgedeeld in 4 subgroepen: grondduikers, sluizen, gemalen en overige kunstwerken. In 2024/2025 gaat het waterveiligheidsonderzoek van grondduikers van start. Het onderzoek naar waterveiligheid van de sluizen en gemalen is in volle gang. De overige kunstwerken zullen uitgesmeerd over een aantal jaar worden onderzocht op het gebied van waterveiligheid en waar nodig zullen de tekortkomingen verbeterd worden.
5.3.3	<i>Dit jaar begint het uitwerken van het ontwerp van de dijkversterking Borgsloot. Zodat we eind 2023 een projectplan waterwet (of een projectbesluit Omgevingswet) kunnen vaststellen. Voor de overige afgekeurde urgente kadetrajecten (zoals bij de Tussenklappenpolder en de Eekerpolder) maken we een projectopdracht.</i>
	De toetsing is inmiddels afgerond en gepresenteerd aan het DB (2022) en de portefeuillehouder (oktober 2023). Van de aangedragen investeringsprojecten zijn Tussenklappenpolder en Steendam Tjuchem inmiddels opgeleverd. Voor twee andere projecten is het voorkeursalternatief bekend. Bij de overige projecten is het onderzoek in volle gang. Groot onderhoud is voor 60% afgerond. Langs het Grevelingskanaal vormt de tekortkoming momenteel geen risico en wordt de situatie gemonitord. Wat betreft de Hunze lopen we op schema met het opgestelde uitvoeringsplan, de tekortkomingen langs de Hunze worden nauwlettend in de gaten gehouden. Voor het kadetraject Borgsloot is in 2023 door het algemeen bestuur een projectplan vastgesteld en een uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld.
5.3.4	<i>De voorbereiding van de studie DV2050 bestaat uit het opstellen van een plan van aanpak. De benodigde klimaatscenario's komen in 2023 beschikbaar. Het aanbestedingstraject start in 2023. Na het beschikbaar zijn van de EKDB bodemdaling studie.</i>
	De EKDB studie is op hoofdlijnen in 2023 afgerond. De studie bevat voldoende informatie om door te gaan met DV2080. Het projectplan zal in 2024 worden opgesteld. Daarna volgt de aanbesteding. De benodigde klimaatscenario's zijn beschikbaar, de neerslagstatistiek waarvan we gebruik maken nog niet. Dat volgt in 2024.
5.4.1	<i>Wolfsbarge. Dit traject wacht op het vrij beschikbaar krijgen van de ondergrond voor de inrichting.</i> <i>Tussenwater Zuid. Dit jaar gaan we verder met de planvorming. Prolander is de trekker van dit project.</i> <i>Noordma/Zuidoevers. De uitvoering van dit deelproject start naar verwachting in 2023.</i>
	<i>Wolfsbarge. De benodigde ondergrond is aangekocht in 2023. Om spijmaatregelen te voorkomen wordt in 2024 gestart met de planvorming in combinatie met het gedeelte</i>

	<p>van het project Zuidoevers dat oorspronkelijk aan het project Noordma was gekoppeld.</p> <p><u>Tusschenwater Zuid</u>. In 2023 is een grondruil voorbereid. Ook is in 2023 een onderzoek naar de ingrepen en de effecten van de beoogde maatregelen uitgevoerd. Dit jaar gaan we verder met de planvorming. Prolander is de trekker van dit project. <u>Noordma/Zuidoevers</u>. De uitvoering van dit deelproject start in mei 2024. In 2023 zijn de plannen vastgesteld en zijn de procedures gestart om tot uitvoering te kunnen overgaan. Het onderdeel Zuidoevers wordt gecombineerd met het project Wolfsbarge zoals hiervoor is aangegeven.</p>
5.4.2	<p><i>In het westelijk deel van het plangebied wordt de komende jaren het aanwezige Woldmeer verder afgerond en zal totaal ca. 125 ha omvatten, hiermee wordt het bergingsvolume van 0,5 miljoen kuub in 2027 ruim gehaald. Meerstad zet de zandwinning in het oostelijk deel van het plangebied voort, waarmee nieuw wateroppervlak wordt gerealiseerd, dit staat echter nog niet in verbinding met het aanwezige deel van het Woldmeer. De totale afronding van het meer wordt verwacht in 2035.</i></p> <p><i>Momenteel zijn we bezig met het project 'Inlaat bij de Slochtersluis voor de berging in Meerstad'.</i></p>
	<p>De aanleg van de waterberging in het Woldmeer loopt en is op schema. De planvorming voor de inlaat is vertraagd doordat momenteel onderzocht wordt of de inlaat gecombineerd kan worden met de Slochtersluis.</p>
5.4.3	<p><i>De uitvoering zal naar verwachting in 2023 van start gaan (realisatie door Prolander).</i></p>
	<p>Vanwege lopende bezwaar- en beroepsprocedures schuift de start van de uitvoering verder op.</p>
5.4.4	<p><i>Naar verwachting is de uitvoering gestart van een project ten noorden en ten zuidwesten van Spijkerboor ('Boonspolder' en 'bevergebied Spijkerboor').</i></p>
	<p>In 2023 zijn beide werken voorbereid met daarbij met name aandacht voor informatievoorziening voor omwonenden en belangstellenden, de aanbesteding, vergunningen en ruimtelijke procedures. In december 2023 is aanbesteed en opdracht voor de uitvoering verleend.</p>
5.4.5	<p><i>De verdere planuitwerking is gepland evenals het beschikbaar krijgen van gronden. Het project wordt getrokken door Prolander.</i></p>
	<p>Het project Rolderdiep wordt getrokken door Prolander. De planuitwerking loopt, evenals het proces om gronden beschikbaar te krijgen, maar deze processen vragen meer tijd dan eerder gepland.</p>
5.4.5	<p><i>De verdere planuitwerking is gepland evenals het beschikbaar krijgen van gronden. Het project wordt getrokken door Prolander.</i></p>
	<p>Het project Amerdiep wordt nu getrokken door het waterschap in samenwerking met de provincie Drenthe en Prolander. Beide organisaties spelen ook een belangrijke rol in het beschikbaar krijgen van gronden. Het planproces loopt in de pas met de planning. Het proces van grondverwerving heeft vertraging opgelopen doordat het vaststellen van een beleidskader hiervoor (mede vanwege wisselwerking met NPLG) nog niet is vastgesteld door de provincie/Prolander.</p>
5.4.6	<p><i>We proberen voorlopig mee te liften met externe gebiedsontwikkelingen rond NNN en/of EVZ. Ontwikkelingen bij de EVZ Pagediep is hier een van; de ontwikkelingen worden afgewacht.</i></p>
	<p>Hier zijn momenteel geen ontwikkelingen te melden.</p>

Programma Watersystemen

Het waterschap heeft naast de in het voorgaande programma beschreven veiligheidstaak ook als taak te zorgen voor voldoende water en schoon en ecologisch gezond water.

De zorg voor voldoende water betekent dat wij streven naar een optimaal waterbeheer voor de functies in ons gebied. Bij de vaststelling van de gewenste waterpeilen, maken we een zorgvuldige afweging van de belangen van de diverse functies. In natte perioden voeren we water af, in droge perioden zorgen we indien mogelijk voor voldoende water. We zorgen ervoor dat de wateroverlast beperkt blijft tot het afgesproken, aanvaardbare niveau. Wij voorkomen wateroverlast door bodemdaling en we geven op proactieve wijze advies aan gemeenten om wateroverlast in stedelijk gebied zoveel mogelijk te voorkomen. We onderhouden de watergangen zodanig dat de aan- en afvoerfunctie van de watergangen gegarandeerd blijft en houden daarbij zoveel mogelijk rekening met de ontwikkeling en het behoud van natuurwaarden en ecologische belangen. Tevens zorgen we voor voldoende waterdiepte voor de scheepvaart.

De zorg voor schoon en ecologisch gezond water is een wettelijk vastgelegde taak. Dit betekent dat er geen chemische stoffen norm overschrijdend in het water mogen voorkomen en dat het oppervlaktewatersysteem voldoende leef- en opgroeimogelijkheden biedt voor gewenste planten en dieren. Het waterschap meet de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en zorgt ervoor dat er geen activiteiten plaatsvinden die de gewenste waterkwaliteit verstoren.

De zorg voor ecologisch gezond water omvat een grote diversiteit aan watertypen. Dit zijn allereerst de grotere beken, kanalen en meren, waarvoor binnen de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) doelen en maatregelen zijn opgesteld. Daarnaast betreft dit zwemwater en de kleinere wateren. Wij geven advies aan gemeenten over stedelijke wateren en we adviseren de provincie over de zwemwaterkwaliteit. Voor ecologisch gezonde wateren zijn vooral de inrichting en de samenstelling van het water van belang. Wij zorgen daarnaast voor de zuivering van rioolwater. De kwaliteit van het gezuiverde water, dat op oppervlaktewater wordt geloosd, voldoet minimaal aan de wettelijke normen.

Het programma watersystemen is in vier thema's opgedeeld.

- Deltaplan Zoetwater
- Europese Kaderrichtlijn Water
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
- Integraal Beheer

Thema Deltaplan zoetwater (H 6 WBP)

's Zomers kent ons beheergebied een natuurlijk watertekort. Daarom wordt iedere zomer vanuit het IJsselmeer, via Friesland en Drenthe, water aangevoerd om aan de watervraag te kunnen voldoen. Het aangevoerde water wordt onder andere gebruikt voor het op peil houden van het oppervlaktewater in de watergangen, voor de industrie, voor de natuur, voor doorspoeling tegen verzilting en voor de beregening door de landbouw. De watervraag in ons gebied neemt toe door klimaatverandering, door de gewenste hogere productie in de landbouw en door economische ontwikkelingen, zoals nieuwe datacentra en een nieuwe waterstoffabriek.

Binnen het thema zoetwaterbeschikbaarheid zetten wij in op verschillende sporen:

We optimaliseren de wateraanvoer, zodat we de voor ons beschikbare hoeveelheid water vanuit het IJsselmeer ons beheergebied in kunnen laten stromen en op een goede manier kunnen verdelen over de verschillende watersystemen. Daarnaast zetten we in op het conserveren van water, door het water zoveel mogelijk bovenstrooms vast te houden en te laten infiltreren in de bodem. Het derde spoor richt zich op het voorkomen van inefficiënt watergebruik. Het vierde spoor is het optimaliseren van het gebruik van grondwater, zonder dat dit schade brengt aan andere gebruiksfuncties. Tot slot stimuleren wij efficiënt watergebruik en optimaal bodembeheer, om zodoende het watergebruik te beperken.

Verandering in het zoetwater gebruik is iets dat het waterschap niet alleen kan bewerkstelligen. Keuzes over aanpassingen in het landgebruik vallen bijvoorbeeld buiten onze verantwoordelijkheid. Daarvoor is de samenwerking tussen vele partijen noodzakelijk. Als waterschap hebben wij maar beperkt invloed op keuzes die andere partijen maken. Wij richten ons binnen dit thema op datgene wat wij kunnen doen en werken graag samen met anderen om ook in de toekomst te zorgen voor voldoende zoetwaterbeschikbaarheid.

Doel

We spannen ons in voor voldoende water, nu en in de toekomst. Ondanks onze inspanning is er niet overal en altijd voldoende water beschikbaar. Daarom geven wij de watergebruikers inzicht in de zoetwaterbeschikbaarheid en vragen hen nadrukkelijk om hun bedrijfsvoering daarop aan te passen.

Ambitie 2022-2027

In 2027 hebben we de verdeling van het aanvoerwater verder geoptimaliseerd. We hebben mogelijkheden voor beregenen uit grondwater voor ons hele gebied in beeld gebracht. In gebieden waar dat aan de orde is, is de zoetwaterbeschikbaarheid in 2027 geactualiseerd en gecommuniceerd naar de watergebruikers. We hebben onze gebruikers nog meer bewust gemaakt van het feit dat niet overal en niet altijd voldoende zoet water gegarandeerd kan worden en dat ze water efficiënt moeten gebruiken. Gebruikers passen technieken toe om watergebruik te beperken en delen hun kennis.

Deltaplan Zoetwater

Maatregelen	Opzet	Wanneer wordt
6.1.1 Watersysteem analyse binnen Hunze en Aa's met o.a. onderzoek naar noodzaak en kosteneffectiviteit van vergroten capaciteit van de aanvoergemalen	2025	
6.1.2 Toename watervraag onderzoeken	2025	
6.1.3 Indien nodig, met andere belanghebbende partijen aanpassingen doen aan de vigerende waterakkoorden	Doorlopend	
6.2.1 Onderzoek naar besparen op doorspoelen Eemskanaal	2025	
6.2.2 Onderzoek naar mogelijkheden om binnen het reguliere peilbeheer neerslag beter vast te houden en tot infiltratie te laten komen om bodemvocht en grondwateraanvulling te optimaliseren	2025	
6.3.1 Nieuw beleid opstellen voor beregening uit grondwater	2023	2025
6.3.2 Onderzoek naar invloed van beregening op grondwaterstanden Voorste Diep	2025	
6.3.3 Onderzoek naar het effect van grondwateronttrekking voor beregening in de watersystemen Veenkoloniën en Westerwolde	2023	2024
6.3.5 FRESHEM, kartering zoet en zout grondwater	2025	
6.3.6 Onderzoek naar mogelijkheden grondwatervoorraad-beheer	2023	2024
6.3.7 Voorstel uitwerken voor het in beeld brengen van de totale grondwateronttrekking ten behoeve van beregening	2023	2025
6.4.1 Communicatietraject opstellen om zoetwaterbeschikbaarheid uit te leggen	2023	2024
6.4.2 Optimalisatie en actualisatie van zoetwaterbeschikbaarheid	2027	
6.4.3 Gebiedsproces en watersysteembrede afweging doorspoelen	2027	
6.5.1 Bepalen beschikbare bodemvocht via satellietgegevens en gegevens ter beschikking stellen aan gebruikers	2025	
6.5.2 Stimuleren optimaal bodembeheer via pilots en kennisverspreiding	Doorlopend	
6.5.3 Stimuleren efficiënt watergebruik via pilots en kennis verspreiding	Doorlopend	
6.5.4 Opstellen beleid maximaal waterverbruik per teelt	2027	
6.5.5 Opstellen beleid voor nieuwe industriële gebruikers, samen met de provincies	2023	2024

Uitwerking maatregelen in 2023: "wat gaan we in 2023 doen" en "wat hebben we in 2023 gedaan"?

Maatregel:	Uitvoering:
6.1.1	<i>Dit jaar wordt de studie uitgevoerd.</i>
	Een deel van de studie is dit jaar afgerond. We hebben voor het hele gebied van Hunze en Aa's een onderzoek gedaan naar het effect van landgebruik op de watervraag en daarmee ook gekeken naar klimaatverandering (en dus een veranderde watervraag). Daarnaast kunnen we met het model dat we gemaakt hebben ook kijken wat een ander soort landgebruik doet met de watervraag. We stellen nu factsheets op, maar die zijn nog niet beschikbaar. De resultaten van het onderzoek zijn tot nu toe via presentaties intern gedeeld. Dit onderzoek is één van de bouwstenen van een op te stellen bestuursvoorstel in 2024.
6.1.2	<i>Dit onderzoek wordt gecombineerd met de studie uit actiepunt 6.1.1 en wordt eveneens dit jaar uitgevoerd.</i>
	Een deel van de studie is dit jaar afgerond.
6.1.3	<i>Geen concrete acties in 2023.</i>
	-
6.2.1	<i>In 2022 is een plan van aanpak opgesteld waaruit bleek dat Rijkswaterstaat initiatiefnemer van het onderzoek is (Deltaprogramma). We pakken het samen op. In 2023 bestaat onze bijdrage</i>

	<i>vooral uit uren en kennis.</i>
	De opdracht voor het uitvoeren van het onderzoek zal in de eerste helft van 2024 worden aanbesteed.
6.2.2	<i>De eerste voorbereidende acties worden uitgezet voor het maken van een plan van aanpak.</i>
	Met deze actie is gestart.
6.3.1	<i>In 2023 zal de uitwerking en vertaling van het beregeningsonderzoek Drentsche Aa naar beleid plaatsvinden. De bestuurlijke verankering daarvan is eind 2023.</i>
	Het project hangt af van een beoordeling van het grondwatereffect op ecologische waarden van N2000. Samen met provincie Drenthe hebben we een uitvraag op de markt gezet om dit te onderzoeken en uit te werken. De resultaten zijn nog niet bekend.
6.3.2	<i>In 2023 wordt het plan van aanpak opgesteld.</i>
	De voortgang hiervan hangt af van de uitkomsten bij actiepunt 6.3.1.
6.3.3	<i>Deze maatregel wordt uitgevoerd in samenhang met 6.3.1. en 6.3.7. Het onderzoek wordt in 2023 uitgevoerd.</i>
	Er is geen noodzaak meer om te wachten op 6.3.1. De actiepunten 6.3.6 en 6.3.7 zijn opgestart en krijgen een vervolg in 2024. De op te stellen algemene regels voor berekening Drentsche Aa (6.3.1.) zijn een logisch vertrekpunt voor actualisatie in onze andere gebieden. Omdat dat actiepunt een vertraging heeft die we niet kunnen overzien willen we wel de andere gebieden opstarten en zo ver brengen als mogelijk.
6.3.5	<i>In 2023 werken we met de provincies Drenthe en Groningen, Noorderzijlvest en Waterbedrijf Groningen en Drenthe trekken we op om een routeplan op te stellen en voor de gebieden ontheffingen aan te vragen. Ook begeleiden we het onderzoek.</i>
	Het vliegen over de gebieden om gegevens te verzamelen is met een jaar uitgesteld. De noordelijke partners zijn er klaar voor, de nationale partners zorgen voor vertraging. Omdat we de voorbereiding klaar hebben zijn we wel in 2024 als eerste regio aan de beurt om ingevlogen te worden.
6.3.6	<i>In 2023 zal samen met de provincie Drenthe een gezamenlijke aanpak opgesteld worden om vorm te geven aan grondwater voorraad-beheer.</i>
	We hebben onze resultaten en dilemma's rond voorraadbeheer gepresenteerd aan de provincie Drenthe, zij organiseerden in september 2023 een overleg met alle Drentse waterschappen en onderzoekers om voorraadbeheer provincie breed verder vorm te geven. De resultaten zullen in 2024 verder vorm krijgen.
6.3.7	<i>In 2023 zal de uitwerking en vertaling naar beleid plaatsvinden. De bestuurlijke verankering daarvan is eind 2023.</i>
	Dit project heeft vertraging opgelopen. De einddatum (2025) blijft nog wel in beeld.
6.4.1	<i>Dit jaar stellen we een plan van aanpak op.</i>
	De voorbereidingen hiervoor zijn gestart. Het opstellen van een plan van aanpak zal doorlopen naar 2024.
6.4.2	<i>Uitwerken van het inzicht in de diverse componenten binnen de zoetwaterbeschikbaarheid (belangen, watervraag, etc.). Gedurende de looptijd van het waterbeheerprogramma zullen steeds meer componenten van het waterverdelingsvraagstuk duidelijk worden. Op basis daarvan kan een goede afweging gemaakt worden. In 2023 kan, op basis van de onderzoeken uit 6.1.1, 6.1.2 en 6.4.3 weer een onderdeel worden afgerond.</i>
	Bij alle relevante acties die nu opgepakt zijn binnen het waterbeheerprogramma is gekeken welke impact deze actie heeft op het totale waterverdelingsvraagstuk. Het wordt duidelijker hoe verschillende onderdelen elkaar beïnvloeden.
6.4.3	<i>Zie 6.4.2.</i>
	<i>Zie 6.4.2.</i>
6.5.1	<i>Het opstellen van een plan van Aanpak en een eerste verkenning van de wensen en eisen bij de</i>

	<i>gebruikers.</i>
	Er is nog geen actie op dit punt uitgezet. Dit wordt in 2024 opgepakt binnen Blue Transition. Het project Blue Transition is later gestart, waardoor dit actiepoint niet in 2023 kon beginnen.
6.5.2	<i>in 2023 wordt via Blue transition gestart met de uitwerking hiervan. Er wordt intern gewerkt volgens PMC (Projectmatig creëren) met een projectopdracht en een Plan van Aanpak.</i>
	LTO Noord is gestart met het DAW project "aanpak verminderen perceel- en erfemissie Groningen". De opdracht is verstrekt aan de ANOG (Agrarisch Natuurbeheer Oost Groningen) voor het uitvoeren van het projectplan "Gezonde bodem Schone sloot". Aan AND (Agrarisch Natuurbeheer Drenthe) hebben we een zelfde vraag gesteld als aan ANOG. Zij hebben ook een projectplan ingediend (Optimaal bodembeheer) en starten in 2024 met pilots in de Veenkoloniën en de Hunze.
6.5.3	<i>Zie 6.5.2.</i>
	Aan de agrarische collectieven is gevraagd om een voorstel te schrijven voor het uitvoeren van pilots.
6.5.4	<i>In 2023 is deze maatregel nog niet aan de orde.</i>
	Geen acties in 2023.
6.5.5	<i>Het beleidskader wordt dit jaar opgesteld.</i>
	Het beleidskader is in concept gereed (vanuit de regio IJsselmeer gebied), maar is nog niet vastgesteld. Dit is ook afhankelijk van landelijke discussies op het gebied van zoetwaterbeschikbaarheid en nieuwe watervragers.

Thema Europese kaderrichtlijn water (H 7 WBP)

Het waterschap heeft de zorg voor schoon en ecologisch gezond water. Dit is een wettelijk vastgelegde taak. Dit betekent dat er geen chemische stoffen norm overschrijdend in het water mogen voorkomen en dat het oppervlaktewatersysteem voldoende leef- en opgroeimogelijkheden biedt voor gewenste planten en dieren. Het waterschap meet de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en zorgt ervoor dat er geen activiteiten plaatsvinden die de gewenste waterkwaliteit verstoren.

De zorg voor ecologisch gezond water omvat een grote diversiteit aan watertypen. Dit zijn allereerst de grotere beken, kanalen en meren, waarvoor binnen de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) doelen en maatregelen zijn opgesteld. Daarnaast betreft dit zwemwater en de kleinere wateren. Wij geven advies aan gemeenten over stedelijke wateren en we adviseren de provincie over de zwemwaterkwaliteit. Voor ecologisch gezonde wateren zijn vooral de inrichting en de samenstelling van het water van belang. Wij zorgen daarnaast voor de zuivering van rioolwater. De kwaliteit van het gezuiverde water, dat op oppervlaktewater wordt geloosd, voldoet minimaal aan de wettelijke normen.

Doel

We zorgen voor schoon en ecologisch gezond water, waarin systeemspecifieke dieren en planten voorkomen.

Ambitie 2022-2027

In 2027 zijn de inrichtingsmaatregelen voor de KRW gereed en de KRW-waterlichamen voldoen aan de ecologische doelen. We zien een duidelijke verbetering van de waterkwaliteit ten opzichte van 2010 (aanvang van de KRW). Bij gewasbeschermingsmiddelen zien we alleen nog incidentele overschrijdingen. De zwemwateren hebben een goede bacteriologische kwaliteit.

Europese Kaderrichtlijn Water

		2022	2023
7.1.1	Onderzoek naar afwenteling tussen waterlichamen	2022	2023
7.1.2	Tussentijdse evaluatie toestand en doelbereik	2024	
7.3.1	Hermeandering Drentsche Aa (Rolderdiep) (zie ook 5.4.5.)	2026	2027
7.3.1	Hermeandering Drentsche Aa (Amerdiep) (zie ook 5.4.5.)	2026	2027
7.3.2	Hermeandering Hunze (delen Voorste Diep en Achterste Diep)	2026	2027
7.3.3	Onderzoek en introductie beekspecifieke soorten (Westerwoldse Aa zuid / Ruiten Aa)	2026	
7.4.1	Zuidlaardermeer: uitvoeren maatregelen uit inrichtingsplan	2024	2025
7.4.2	Oldambtmeer: verbeteren oevers voor waterplanten en paai- en opgroeigebied vis	2024	
7.4.3	Onderzoek waterplantengroei Schildmeer	2024	
7.5.1	Aanleg natuurvriendelijke oevers kanalen Hunze/Veenkoloniën	2027	
7.5.2	Aanleg natuurvriendelijke oever Noordwillemskanaal	2027	
7.5.3	Optimalisatie bestaande natuurvriendelijke oevers	2027	Doorlopend
7.6.1	Realisatie vispassages Drentsche Aa	2025	2027
7.6.1	Realisatie vispassages Hunze	2027	
7.6.2	Ontsluiting extra paai- en opgroeigebied voor paling en driedoornige stekelbaars	2026	
7.6.3	Nader onderzoek barrièrewerking RWZI's van waterschap en bedrijven in vismigratieroutes	2026	
7.7.1	Overleg met buurwaterschappen over verbetering kwaliteit aanvoerwater	2024	
7.7.2	Optimalisatie fosfaatverwijdering op de RWZI's	2022	2024
7.7.3	Proefprojecten kringlooplandbouw in Duurswold en Oldambt	2025	
7.7.4	Proefprojecten duurzaam bodembeheer in ons hele beheergebied	2027	2026
7.8.1	Overleg met waterschappen Vechtstromen en Drents-Overijsselse Delta over verlaging stoffenbelasting vanuit Hoogeveense Vaart	2024	
7.8.2	Onderzoek effluent RWZI's	2025	
7.8.3	Acties uit landelijk Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 wanneer passend voor ons gebied	2027	Doorlopend
7.9.1	Maatregelen ter beperking overschrijdingen van ammonium	2023	
7.9.2	Bronanalyse (lokale bronnen) bij terugkerende overschrijdingen voor alomtegenwoordige stoffen	2023	
7.9.3	Biotamonitoring	2027	
7.9.4	Optimalisatie meetmethode stoffen	2027	Doorlopend
7.9.5	Onderzoek naar regionale natuurlijke achtergrondconcentraties voor metalen	2024	
7.10.1	In kaart brengen van de toxiciteit van de aanwezige microverontreinigingen	2027	Doorlopend
7.11.1	Met de provincies afspraken maken over aanwijzing mogelijke nieuwe zwemlocaties	2023	
7.12.1	Evaluatie van het Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa	2023	
7.13.1	Evaluatie effect van beekbodemverhogende maatregelen op bereiken KRW-doelen	2025	
7.14.1	Samen met gemeenten Inventarisatie waterkwaliteit stedelijke wateren	2024	
7.14.2	Evaluatie metingen overige wateren 2018-2021	2023	
7.14.3	Ambitie bepalen voor overige wateren	2024	
7.14.4	Afstemmen ambitie overige wateren met provincies	2024	

Uitwerking maatregelen in 2023: "wat gaan we in 2023 doen" en "wat hebben we in 2023 gedaan"?

Maatregel:	Uitvoering:
7.1.1	<i>In 2020/2021 zijn de bestaande water- en stoffenbalansen aangevuld tot en met 2019 en zijn de balansen van de verschillende deelgebieden aan elkaar gekoppeld. Daarmee is inzichtelijk geworden wat de afwenteling is tussen de verschillende deelgebieden onderling. Ook is daarmee duidelijk hoeveel waterschap Hunze en Aa's bijdraagt aan de Eems. Zolang nog niet afgesproken is welke norm gehanteerd wordt voor de Eems is onduidelijk of hiervoor nog aanvullende acties nodig zijn.</i>
	Rijkswaterstaat neemt nu initiatief om een geupdate versie van de water- en stoffenbalans te maken voor de Eems/Dollard / Waddenzee. Hunze en Aa's zal daar inhoudelijk aan meewerken. Het initiatief ligt bij Rijkswaterstaat.
7.1.2	<i>Het opstellen van de jaarrapportage over de metingen van 2022 en het delen van de rapportage met het AB.</i>
	Er is gestart met de tussenevaluatie. Deze zal in 2024 aan het AB worden aangeboden.
7.3.1	<i>De verdere planuitwerking is gepland evenals het beschikbaar krijgen van gronden. Het project wordt getrokken door Prolander.</i>
	Het project wordt getrokken door Prolander. De planuitwerking loopt, evenals het proces om gronden beschikbaar te krijgen, maar vraagt meer tijd dan eerder gepland.
7.3.1	<i>De verdere planuitwerking is gepland evenals het beschikbaar krijgen van gronden. Het project wordt getrokken door Prolander.</i>
	Het project wordt nu getrokken door het waterschap in samenwerking met provincie Drenthe en Prolander die ook een belangrijke rol hebben in beschikbaar krijgen van gronden. Het planproces loopt in de pas met de planning. Het proces van grondverwerving heeft vertraging opgelopen doordat het vaststellen van een beleidskader hiervoor (mede vanwege wisselwerking met NPLG) nog niet is vastgesteld door provincie/Prolander.
7.3.2	<i>De planning van de verschillende deelluitvoeringen loopt mee in de gebiedsuitwerkingen van het <u>Achterste diep</u>, in samenhang met het gebiedsproces Natuur-inclusieve landbouw. In het <u>Voorste diep</u> is de planvorming voor het gebied Bronnegermaden gestart. Zoals het er nu naar uitziet zal dat gebied de komende jaren in 3 deelgebieden worden uitgewerkt en gerealiseerd. De planvorming loopt. De schetsplannen worden opgesteld en na verder onderzoek en informatiebijeenkomsten verder uitgewerkt. Het beschikbaar krijgen van de grondposities blijft een belangrijk aandachtspunt van Prolander.</i>
	In het <u>Achterste diep</u> loopt het proces van de Pilot Natuur-inclusieve landbouw, zijn er werksessies gehouden en zijn de monitoringsresultaten van het eerste jaar besproken. Voor het gebied Bronnegermaden en Zoerse Landen (<u>Voorste Diep</u>) zijn de schetsplannen gemaakt en in de omgeving gepresenteerd.
7.3.3	<i>Dit jaar starten we met de uitvoering van het project en stellen we een Plan van Aanpak op.</i>
	Plan van Aanpak voor het onderzoek naar introductie van beek specifieke soorten in de Westerwoldse Aa Zuid/Ruiten Aa is afgerond.
7.4.1	<i>De revitalisatie van de rietoevers is als maatregel in voorbereiding en zal in worden uitgevoerd in 2 fasen. Fase 1 is in uitvoering. De voorbereiding van fase 2 wordt verder uitgewerkt. Het afronden en de start van de uitvoering van fase 2 is in de loop van het jaar</i> <i>Rondom de luwe Zones van het Zuidlaardermeer vindt verkenning op haalbaarheid, technisch</i>

	<i>en draagvlak plaats. De uitvoering daarvan is mogelijk in 2024/2025. Een en ander is ook afhankelijk van uitkomsten van gebiedsconsultaties.</i>
	Fase 1 is uitgevoerd en afgerond. De voorbereiding van fase 2 is gestart. De planvorming en uitwerking van de luwe zones gaat van start in 2024, zo mogelijk in samenhang met fase 2 rietoevers en de planvoorbereiding van Plan Wolfsbarge.
7.4.2	<i>In 2022 wordt een inrichtingsplan opgesteld, samen met partners en belanghebbenden. Afhankelijk daarvan kan de uitvoering worden voorbereid.</i>
	Eind 2023 is het voorlopig ontwerp opgesteld. Daarmee is concreet welke maatregelen waar worden uitgevoerd. Ook is er afstemming geweest met gebiedspartners over de samenloop met werkzaamheden van hen, met als doel overlast verminderen en materialen hergebruiken. Het resultaat van deze acties wordt gebruikt voor de aanbesteding.
7.4.3	<i>In 2021 is een onderzoeksopzet uitgewerkt om te onderzoeken waarom de waterplantengroei in het Schildmeer achterblijft. Het onderzoek zelf is in 2022 opgestart en loopt door in 2023.</i>
	De meetresultaten zijn verzameld. Deze worden in 2024 geanalyseerd en gerapporteerd. Eventuele vervolgmaatregelen worden hier ook in meegenomen.
7.5.1	<i>Een zoekproces starten naar geschikte locaties voor de resterende 7,8 km NVO's. Hierbij maken we gebruik van de evaluatie van eerder aangelegde NVO's en de uitkomsten van een gehouden PSU (Project startup).</i>
	De inrichting van 1,35 km NVO is uitgesteld wegens het natte najaar van 2023. De uitvoering start nu begin 2024. We zijn in gesprek met drie gemeenten over kansrijke combinaties met oeverbescherming in kanalen (restopgave 7,65 km).
7.5.2	<i>In samenwerking met de provincie Drenthe realiseren we ca 1 km NVO. Voor de resterende opgave vindt nadere planontwikkeling voor verdere mee koppel kansen plaats met de provincie Drenthe.</i>
	Van de uitvoering van de resterende NVO opgaven voor 2016-2021 is 800 m afgerond en de laatste 500 m is aanbesteed voor uitvoering in de eerste helft van 2024. Momenteel is voor de opgave 2022-2027 ca 1,3 km in voorbereiding, deels als pilot om ervaringen op te doen die als input zullen dienen voor de nadere uitwerking van de resterende 1,7 km.
7.5.3	<i>Nog geen acties in 2023.</i>
	Om de nadelige effecten van de invasieve exoot grote waternevel te beperken is voor de NVO Taarlosebrug (Noord-Willemskanaal) een plan gemaakt om infectie vanuit het kanaal te voorkomen door drijvende schermen te plaatsen. De schermen zullen in 2024 worden geplaatst.
7.6.1	<i>Worden meegenomen in planvorming voor 7.3.1 en 7.3.2.</i>
	Zie 7.3.1 Rolderdiep en 7.3.1 Amerdiep.
7.6.1	<i>Deze opgave loopt zoveel als mogelijk mee in de maatregelen Waterberging en beekherstelmaatregelen, zie ook 5.4.1 en 7.3.2.</i>
	Zie 5.4.1 en 7.3.2.
7.6.2	<i>De inventarisatie wordt dit jaar afgerond. Een voorstel wordt zo nodig voorgelegd aan het bestuur.</i>
	De inventarisatie van de ontsluiting van extra paai- en opgroeigebied voor paling en driedoornige stekelbaars is afgerond.
7.6.3	<i>In 2023 wordt gestart met de uitvoering van het onderzoek naar barrierewerking van Rwni's op vismigratieroutes conform het in 2022 opgestelde PvA.</i>
	Het Plan van Aanpak voor het onderzoek naar barrierewerking RWZI's van waterschap en bedrijven in vismigratieroutes is afgerond. Het onderzoek zelf start in

	2024.
7.7.1	<i>Voor de Zuidelijke route zijn water- en stoffenbalansen opgesteld voor de aanvoerroute. De mogelijkheden om de waterkwaliteit van het aanvoerwater te verbeteren zijn op korte termijn beperkt. Wel gaat het waterschap Drents Overijsselse Delta een aantal RWZI's aanpakken die effect hebben op de aanvoerwaterkwaliteit. Voor de Noordelijke route gaan we in 2023 in overleg met de Noordelijke waterschappen om te kijken of ook hier het opstellen van grove water- en stoffenbalansen een mogelijkheid is.</i>
	Voor de noordelijke route moet deze actie nog opgestart worden. De lead hiervoor ligt bij de waterschappen Fryslân en Noorderzijlvest. Voor de zuidelijke route zijn afspraken gemaakt.
7.7.2	<i>Onderzocht is of en waar we in de waterketen stappen kunnen/moeten nemen om tot een reductie te komen van fosfor en stikstof. Mogelijke acties zijn extra chemisch defosfateren op een rwzi, extra beluchten op een rwzi, extra zuiveringsstap op een rwzi, extra afkoppelen en gebruik maken van RTC. Een voorstel tot concrete stappen volgt uit dit onderzoek. In 2023 zullen we daar concrete acties aan koppelen.</i>
	Inhoudelijk is de rapportage klaar. Verdere afwikkeling en besluitvorming volgt in de eerste helft van 2024.
7.7.3	<i>Als vervolg op 'Vruchtbare kringloop Noord-Nederland' onderzoeken we de mogelijkheid in deze gebieden een doorstart te maken met de veehouders in deze twee gebieden. In 2023 stellen we hiervoor een projectopdracht en een Plan van Aanpak op.</i>
	De opdracht is verstrekt aan CMG (agrarisch Collectief Midden Groningen) voor het uitvoeren van het projectplan "Klimaatbestendige landbouw en natuur in het Duurswold".
7.7.4	<i>We gaan een pilotproject (binnen DAW) opstarten om bewezen maatregelen te testen en de effectiviteit vast te stellen. Eventueel combineren we deze actie met actie 8.2.1.7 (beleid greppels in landbouwgebieden) voor het testen van greppels.</i>
	De opdracht is verstrekt aan de AND (Agrarisch natuurbeheer Drenthe) voor het uitvoeren van het projectplan "Goede bodem als basis".
7.8.1	<i>Voor fosfor is overleg geweest met de waterschappen Vechtstromen en Drents Overijsselse Delta en zijn water- en stoffenbalansen opgesteld. Voor microverontreinigingen gaan we in 2023 (i.p.v. 2022) kijken in het gebied van de Drentse Monden in hoeverre Hunze en Aa's last heeft van deze stoffen in het aanvoerwater.</i>
	In 2023 zijn metingen naar medicijnresten verricht in de haarvaten van het Drentse Monden gebied. Deze worden in 2024 doorgezet. De eerste resultaten zijn besproken met waterschap Vechtstromen. Meetgegevens zijn onderling uitgewisseld.
7.8.2	<i>Atmosferische depositie van gewasbeschermingsmiddelen: We nemen deel aan de werkgroep en voeren zo nodig aanvullende monitoring uit. Imidacloprid: Afhankelijk van de resultaten van de metingen dit jaar continueren we mogelijk de monitoring van deze stof in ons effluent.</i>
	Het landelijke onderzoek naar atmosferische depositie van gewasbeschermingsmiddelen lijkt wat te stokken. Er zijn nog geen concrete afspraken gemaakt over metingen in 2024. De monitoring van gewasbeschermingsmiddelen in effluent is uitgevoerd op vier zuiveringen. Als onderdeel van onze toezichtfunctie is opsporing van de bron van de gewasbeschermingsmiddelen opgenomen in de jaarplanning voor 2024.
7.8.3	<i>Wanneer het landelijke maatregelenpakket extra acties vraagt op het gebied van GBM, voeren we dit, afgestemd met de andere waterschappen, uit waarbij dit passend moet zijn binnen ons werkpakket. Het is nog onduidelijk of het landelijke maatregelenpakket tot extra acties leidt.</i>
	Er zijn nog geen extra acties uit het landelijk maatregelenpakket voortgekomen.

7.9.1	<i>Onderzoek en analyse overschrijdingen ammonium.</i>
	Een rapport is afgerond, en diverse acties zijn uitgezet (o.a. specifieke inzet van onderzoek en handhaving op puntbronnen).
7.9.2	<i>Voor de alomtegenwoordige stofgroep PAK's gaan we Biotamonitoring uitvoeren om te bepalen of deze stofgroep daadwerkelijk een probleem vormt voor de oppervlaktewaterkwaliteit. Afhankelijk van de monitoringsresultaten van 2022 voeren we in 2023 Biotamonitoring uit in de overige 8 waterlichamen.</i>
	De biotamonitoring is dit jaar uitgevoerd. De analyses laten echter nog op zich wachten. In de eerste maanden van 2024 wordt de rapportage verwacht.
7.9.3	<i>We nemen deel aan het landelijk onderzoek wat in 2023 wordt opgestart om de trend van een twintigtal KRW-stoffen (=KRW-verplichting) te volgen met behulp van biotamonitoring. Zie verder 7.9.2.</i>
	Het opzetten van een landelijk meetnet om de trend van een twintigtal KRW-stoffen te volgen is nog niet van de grond gekomen. Er ligt een voorstel voor de uitvoering waar alle waterschappen en RWS mee eens zijn, maar er wordt nog gezocht naar een organisator en financiering.
7.9.4	<i>Optimalisatie van meetmethodes vindt continue plaats. Implementatie en validatie van gewasbeschermingsmiddelen analyse op GC-MS (Gaschromatografie-massaspectroscopie).</i>
	Inmiddels is de implementatie en validatie van de gewasbeschermingsmiddelen methode weer opgepakt. De voorgenomen implementatie en validatie is in 2023 niet meer gelukt. In 2024 zal dit project worden afgerond.
7.9.5	<i>Een onderzoek uitvoeren naar de natuurlijke achtergrondconcentraties voor de stoffen kobalt, seleen, boor, arseen en uranium. Deelname aan de landelijke werkgroep. Mogelijk zijn in 2023 nog extra metingen nodig om de problematiek goed te kunnen duiden.</i>
	Het landelijke onderzoek naar de natuurlijke achtergrondconcentraties van metalen loopt nog, afronding begin 2024.
7.10.1	<i>We voeren op zes locaties in het beheergebied toxiciteitsonderzoek uit om inzicht te krijgen in de verschillende bronnen van microverontreinigingen.</i>
	Het toxiciteitsonderzoek is eind 2023 afgerond, de resultaten moeten worden verwerkt in de eerste maanden van 2024 om vervolgens het meetprogramma voor 2024 vast te stellen.
7.11.1	<i>In 2022 zullen met de beide provincies gesprekken gevoerd worden over het aanwijzen en afvoeren van zwemlocaties op basis van bezoekersaantallen. In Groningen is onderzoek uitgevoerd naar de bezoekersaantallen. Op basis hiervan zullen gesprekken gevoerd worden met beheerders.</i>
	Dit actiepunt is afgerond. Provincies kijken kritisch naar het aantal zwemmers in relatie tot de aanwijzing van zwemlocaties. Feit blijft dat men eerder geneigd is om locaties toe te voegen dan af te voeren, zeker als de waterkwaliteit van een niet druk bezochte locatie goed is. Afgesproken is dat we jaarlijks, aan het einde van het zwemseizoen, de aan te wijzen locaties bespreken.
7.12.1	<i>Het project UPDA loopt formeel af in 2021. In 2023 wordt het UPDA geëvalueerd.</i>
	UPDA is in 2022 afgesloten. Financieel zijn er nog enkele posten die in 2023 werden afgerond (o.a. accountantscontrole). De evaluatie heeft in 2022 plaatsgevonden, in bijeenkomsten met het UPDA kernteam, MT's van de 3 UPDA partners en de UPDA stuurgroep. Er is een eindrapport opgesteld, wat is besproken in het overlegorgaan Nationaal Park Drentsche Aa (de klankbordgroep). De provincie Drenthe heeft in 2023 een commissie ingesteld die een advies geeft over het vervolg op UPDA.

7.13.1	<i>De metingen in de drie pilot trajecten Anlooërdiepje, Zeegserloopje en Taarlosche Diep worden conform planning gecontinueerd en de uitkomsten hiervan nader geëvalueerd.</i>
	De metingen in de drie pilot trajecten Anlooërdiepje, Zeegserloopje en Taarlosche Diep zijn grotendeels conform planning uitgevoerd. Alleen de waterbodemp metingen in het Anlooërdiepje hebben door de hoge waterstanden in november en december enige vertraging opgelopen en staan nu ingepland voor januari 2024.
7.14.1	<i>In 2023 maken we afspraken met de gemeenten over regulier overleg (n.a.v. de gehouden inventarisatie) over de waterkwaliteit.</i>
	Geen bijzonderheden. We gaan hiermee door in 2024.
7.14.2	<i>We hebben in 2018 en in 2021 biologische metingen uitgevoerd in een aantal overige wateren. Over deze resultaten gaan we in 2023 verslag uitbrengen.</i>
	Dit onderzoek is in 2022 al afgerond. De resultaten zijn gedeeld met het algemeen bestuur.
7.14.3	<i>Wanneer de inventarisatiefase voor de overige wateren is afgerond (zie 7.14.1.) kan gestart worden met de ambitiebepaling. In 2023 gaan we samen met de provincies de ambities bepalen voor de overige wateren.</i>
	We bereiden voor 2024 weer een monitpringscampagne voor. In het najaar 2023 hebben we overleg met de provincies over de ambitiebepaling en maken we een concept ambitiedocument. In 2024 komen we met een voorstel voor het algemeen bestuur waarin we een voorstel doen voor de ambitie.
7.14.4	<i>De afstemming vindt in 2023 plaats.</i>
	Het bestuursvoorstel voor de overige wateren is afgestemd met de provincies.

Thema Deltaplan ruimtelijke Adaptatie (H 8 WBP)

Als waterschap houden wij ons al vele jaren bezig met klimaatadaptatie binnen onze opgaven. Vanuit onze taak en rol als regionaal waterbeheerder werken wij samen met de gemeenten, provincies en andere belanghebbenden aan de klimaatadaptatie-opgave.

In 2018 hebben Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen met elkaar afgesproken om versneld en intensiever te werken aan een klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke inrichting van Nederland in 2050. Hiervoor is het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) opgesteld, als onderdeel van het Deltaprogramma. Het DPRA is gericht op de aanpassing van de ruimtelijke inrichting om de kwetsbaarheid voor en de gevolgen van overstroming, wateroverlast, hittestress en droogte te verkleinen.

Het DPRA raakt aan de opgaven die wij hebben en biedt kansen voor integrale oplossingen. Het DPRA biedt ook kansen om het waterbelang breder onder de aandacht te brengen en vroegtijdig in te kunnen brengen in visies en plannen voor de ruimtelijke inrichting. Maatregelen die in het kader van het DPRA worden genomen, kunnen helpen om extra belasting van het watersysteem te voorkomen en de robuustheid te vergroten. Dit geldt zowel voor waterkwantiteit als waterkwaliteit.

Het DPRA en de daaruit voortvloeiende maatregelen, die worden opgenomen in de Regionale Uitvoeringsagenda DPRA, sluiten aan op eerdere maatregelen en opgaven, zoals de stedelijk wateropgave en de maatregelen vanuit de gemeentelijke waterplannen.

Doel

Wij streven naar klimaatrobuuste watersystemen en dragen vanuit onze kennis en expertise als regionaal waterbeheerder bij aan de nationale klimaatadaptatie-opgave.

Ambitie 2022-2027

Vanuit onze functionele taak en rol als regionaal waterbeheerder zijn wij nauw betrokken bij de invulling van het DPRA in onze regio. We zoeken hierbij de link met onze eigen doelen en opgaven en benutten kansen om te komen tot integrale oplossingen. We benutten het DPRA om te komen tot een betere invulling van onze rol binnen de ruimtelijke ordening.

Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie

Maatregelen	oerms' 1433	reeds' 1404
8.1.1 Plan van aanpak aanpassen kwetsbare en vitale infrastructuur (gemalen en RWZI's) o.b.v. de analyse	2023	2024
8.1.2 Voorstel implementatie Regionale Uitvoeringsagenda DPRA	2024	2023
8.1.3 Adviseren van overheden en initiatiefnemers over locatiekeuzes en de invulling van overstromingsbestendig bouwen	Doorlopend	
8.2.1.1 Modelleren Toekomstbestendig watersysteem	2025	
8.2.1.2 Toetsing watersysteem aan NBW-norm	2025	
8.2.1.3 Uitvoeren maatregelen (reeds bekende) knelpunten watersysteem	Doorlopend	
8.2.1.4 Actualiseren richtlijnen toekomstbestendig watersysteem	2025	
8.2.1.5 Stimuleren duurzaam bodembeheer landbouw d.m.v. pilots	Doorlopend	
8.2.1.6 Actief communiceren over eigen maatregelen grondgebruikers, zoals goed bodembeheer en landgebruik (bijvoorbeeld via landbouwoverleggen, -beurzen, -nieuwsbrieven, etc.)	Doorlopend	
8.2.1.7 Beleid omgaan met greppels in landbouwpercelen	2024	2026
8.2.3.1 Rapportage van onderzoeken en acties uit plan van aanpak	2023	2024
8.2.3.2 Opstellen van overzicht van instrumenten en oplossingen als input gebiedsprocessen	2024	
8.2.3.3 Communicatie- en gebiedsproces over mogelijke oplossingen in een aantal aandachtsgebieden	2024	
8.2.3.4 Samen met de provincies en gemeenten komen tot een strategie voor de aanpak van de aandachtsgebieden veenoxidatie	2024	2026
8.2.3.5 Peilbesluiten in een aantal veenoxidatie aandachtsgebieden opstellen na afloop van een gebiedsproces en eventuele herinrichting	2027	
8.5.1 Met gemeenten en provincies afspraken maken over de samenwerking in de fysieke leefomgeving, naar aanleiding van de implementatie van de Omgevingswet.	2023	Doorlopend

Uitwerking maatregelen in 2023: "wat gaan we in 2023 doen" en "wat hebben we in 2023 gedaan"?

Maatregel:	Uitvoering:
8.1.1	<i>Opstellen van mogelijke maatregelen voor de aanpak van kwetsbaarheden op basis van inventarisatie welke in 2021 is uitgevoerd.</i>
	Er is vertraging ontstaan in het beschikbaar krijgen van digitale versies van de al gemaakte kaarten waarin de effecten van gemeentelijke stresstesten en de klimaatatlas zijn samengevoegd. Hierdoor is het opstellen van maatregelen vertraagd. De verwachting is dat we in 2024 een mogelijk maatregelenplan kunnen opstellen.
8.1.2	<i>De uitvoeringsagenda wordt in 2022 opgesteld samen met de regiopartners en daarna aan de besturen voorgelegd.</i>
	De Regionale Uitvoeringsagenda (RUA) Klimaatadaptatie voor de werkregio Groningen/Noord-Drenthe is in september door het DB vastgesteld en daarna ondertekend door de samenwerkende overheden.
8.1.3	<i>Dit is een doorlopend actiepunt.</i>
	Loopt. Geen bijzonderheden.
8.2.1.1	<i>De modelleringsopdracht voor een toekomstbestendig watersysteem wordt aanbesteed en de uitvoering start.</i>
	De uitvoering is gestart, maar er is vertraging opgetreden door organisatorische problemen bij het adviesbureau. De opgave ligt bij het adviesbureau om binnen de planning de opdracht af te ronden.
8.2.1.2	<i>Zie 8.2.1.1.</i>

	Zie 8.2.1.1. Dit actiepoint is een vervolg op het opstellen van het model.
8.2.1.3	<i>Dit is een doorlopend actiepoint.</i>
	Lokaal zijn knelpunten aangepakt, zoals het vernieuwen van de inlaat Driebond bij Groningen (Diameter buis was te klein).
8.2.1.4	<i>Dit actiepoint is gekoppeld aan de actiepunten 8.2.1.1 en 8.2.1.2.</i>
	Zie 8.2.1.1. en 8.2.1.2.
8.2.1.5	<i>In 2023 wordt via Blue Transition gestart met de uitwerking hiervan. DAW PvA wordt door LTO ingediend tweede helft van 2022 en kan in 2023 van start gaan.</i>
	In beide pilotgebieden van Blue Transition vindt uitvoering van de pilots plaats. In het Drentsche Aa gebied is opdracht gegeven voor de uitvoering. In de Veenkoloniën wordt dit voorjaar de uitvraag gedaan aan de hand van de uitkomsten van de joint fact finding.
8.2.1.6	<i>Dit is een doorlopend proces. Jaarlijks staan wij op een landbouwbeurs en geven wij voorlichting op bijeenkomsten en vergaderingen. Vier per keer per jaar wordt er een landbouwnieuwsbrief uitgegeven. En daarnaast geven wij tijdens bezoeken en controles voorlichting om de waterkwaliteit te verbeteren.</i>
	Deze activiteiten zijn uitgevoerd.
8.2.1.7	<i>De in 2022 verkende mogelijkheden voor het stellen van regels ten aanzien van het graven van greppels dwars op de watergangen, werken we uit in een stappenplan. Eventueel in combinatie met actie 7.7.4.</i>
	Er is opdracht gegeven aan CLM (Centrum voor Landbouw en Milieu) om onderzoek te doen (een pilot) naar de werking van verschillende types infiltratiegreppels. De resultaten hiervan worden gebruikt bij het opzetten van een mogelijk landelijk beleid. De pilot is nu in uitvoering.
8.2.3.1.	<i>Zodra vanuit de Regionale Veenweide Strategie gestarte onderzoeken resultaten opleveren wordt hiervan melding gemaakt.</i>
	Er zijn nog geen resultaten beschikbaar.
8.2.3.2	<i>Vanuit de pilots zijn we bezig om meer input te krijgen welke we kunnen toepassen in de rest van ons veenoxidatie aandachtsgebied.</i>
	Geen bijzonderheden. Wel zijn we samen met de provincies bezig om kennisinnovatie /onderzoek naar ons gebied te krijgen. Daarnaast zijn er intern ook sessies georganiseerd om te komen tot maatregelen / oplossingen.
8.2.3.3	<i>We gaan verder met de gebiedsprocessen.</i>
	Geen bijzonderheden. De gebiedsprocessen in verschillende pilotgebieden (Zuidlaardermeer, Lappenvoort, Lageland/Meerstad noord en Blauwe Molen) lopen.
8.2.3.4	<i>In de periode 2023-2026 draait het vooral om leren: Regionale Veenweide Strategie 2.0: inzicht in maatregelen en draagvlak; In de periode 2026-2030 draait het vooral om grootschalig uitrol. Regionale Veenweide Strategie 3.0 in uitvoering en financiering." In 2023 willen we toewerken naar een Regionale Veenweide Strategie 2.0.</i>
	In 2023 wilden we toewerken naar een Regionale Veenweide Strategie 2.0, maar door de komst van het NPLG is het onzeker of dit nog een verplichting is.
8.2.3.5	<i>Peilbesluiten volgen beleid omtrent veenoxidatie. Als er een peilbesluit genomen kan worden zullen we dat doen, maar voor 2023 worden geen peilbesluiten in veengebieden verwacht.</i>
	Er zijn geen peilbesluiten genomen in veenoxidatiegebieden.
8.5.1	<i>Dit is een doorlopend proces. Na invoering zal op basis van de opgedane ervaringen de werkwijze worden verbeterd.</i>
	De invoering van de Omgevingswet is uitgesteld naar 1 januari 2024. Er is nog geen ervaring opgedaan.

Thema Integraal beheer (H9 WBP)

Aanvullend op het strategisch beleid en de (inrichtings)maatregelen worden de doelen bereikt door operationeel beheer. Het dagelijks beheer van bijvoorbeeld de stuwen en de gemalen, het beheer en onderhoud, het muskusrattenbeheer, de vergunningverlening en handhaving en het beheer van de zuiveringsinstallaties bepaalt mede het behalen en behouden van de doelen.

Veelal zijn de beheerstaken in eerste instantie gericht op één taak, voor bijvoorbeeld waterkwantiteit, maar heeft het beheer direct of indirect ook gevolgen voor waterkwaliteit en andersom. Peilbeheer en de water aan- en afvoer is vooral bedoeld om de functies te bedienen van voldoende water. Maar bijvoorbeeld droogval in de zomer kan ook effect hebben op het planten- en dierenleven en daarmee het halen van de KRW-doelen. De verbinding tussen de verschillende taken maakt dat we dit in een apart hoofdstuk integraal beheer hebben opgenomen.

Doel

Ons beheer is doelmatig en doeltreffend en draagt bij aan het bereiken van onze strategische doelen.

Ambitie 2022-2027

De verschillende onderdelen van ons beheer staan niet op zichzelf, maar zijn integraal met elkaar verbonden en worden daarnaast nog beïnvloed door het uitgangspunt van de gebiedsinrichting. Het effect van het beheer op het bereiken van onze strategische doelen is bekend en wordt daarop afgestemd. Doelmatigheid, doeltreffendheid en duurzaamheid zijn de speerpunten van ons beheer.

Integraal beheer

9.2.1	Evaluatie effect van ecologische onderhoud	Doorlopend	
9.2.2	Uitvoering aangepast onderhoud ten behoeve van de KRW	Doorlopend	
9.3.1	Onderzoek naar mogelijkheden om actuele peilinformatie beschikbaar te stellen ten behoeve van vaarrecreatie	2023	
9.4.1	Tussenrapportage toestand en effectiviteit beheermethoden invasieve exoten	Doorlopend	
9.4.2	Onderzoek naar bronpopulaties Amerikaanse rivierkreeften	2024	
9.4.3	Onderzoek naar opkomende kreeftsoorten	2024	
9.4.4	Communicatieplan ten behoeve van vergroten bewustwording, in samenwerking met de provincies	2023	2024
9.5.1	Bestrijden van muskusratten tot nul-populatie is bereikt	2032	
9.6.1	Beleidskader vergunningverlening voor maatregelen in energietransitie opstellen	2026	
9.6.2	Huidige waterschapsregelgeving evalueren. Verbeterpunten meenemen bij het opstellen van de waterschapsverordening	2024	2025
9.8.1	Ambitie bepalen op het gebied van microverontreinigingen en medicijnresten	2024	2025
9.10.1	Opstellen visbeleid	2026	

Uitwerking maatregelen in 2023: "wat gaan we in 2023 doen" en "wat hebben we in 2023 gedaan"?

Maatregel:	Uitvoering:
9.2.1	<i>In 2022 is wederom een inventarisatie van het effect op vogels uitgevoerd. De uitkomsten van 2021 en 2022 worden samengevoegd in een evaluatie. De implementatie aan de hand van de resultaten en de adviezen van het onderzoek volgt in 2023.</i>
	De inventarisatie is afgerond en het rapport is in concept gereed. De resultaten worden gebruikt als onderbouwing van de gedragscode.
9.2.2	<i>Dit jaar starten we met het onderhoud volgens de beek-beheerplannen in alle beken.</i>
	We zijn gestart met planmatig beekonderhoud in de Runde, Ruiten Aa, Hunze en (bovenlopen van de) Drentse Aa. We zijn in het voorjaar van 2024 gestart met een evaluatie van het eerste jaar van het bekenplan. De resultaten worden gebruikt om de planning van de komende jaren specifiek te maken.
9.3.1	<i>In 2023 is het onderzoek gestart en afgerond.</i>
	Het onderzoek is afgerond. De gegevens worden niet beschikbaar gesteld.
9.4.1	<i>De beheermethoden worden doorlopend geëvalueerd.</i>
	Dit najaar hebben we weer de resultaten geëvalueerd. We hebben een aantal vaste trajecten door een aannemer laten uitvoeren. We maken een voorstel voor de aanpak van de komende jaren.
9.4.2	<i>Een onderzoek naar de bronpopulaties van rivierkreeften wordt, afhankelijk van de resultaten eind 2022, voortgezet in 2023..</i>
	In het najaar van 2023 is er een proef uitgevoerd om de aangetroffen Gestreepte Amerikaanse Rivierkreeften in het noordelijke deel van Westerwolde actief af te vangen en te verwijderen. Hierbij zijn enkele honderden kreeften verwijderd uit het gebied. De methode lijkt kansrijk en er wordt bekeken of de proef in 2024 voortgezet kan worden.
9.4.3	<i>Een onderzoek naar de routes van opkomende rivierkreeften wordt, afhankelijk van de resultaten eind 2022, voortgezet in 2023..</i>
	Het uitgevoerde verspreidingsonderzoek naar rivierkreeft heeft in 2022 geen bijzonderheden opgeleverd en is in 2023 om deze reden niet herhaald. Het voorstel is om dit onderzoek in het najaar van 2024 te herhalen.
9.4.4	<i>We zijn hier afhankelijk van het initiatief van de provincies.</i>
	De provincies hebben tot op heden geen initiatief genomen. We gaan in overleg met de provincies om hen te bewegen om stappen te zetten richting het opstellen van een communicatieplan.
9.5.1	<i>Dit is een doorlopend actiepunt.</i>
	De resultaten worden jaarlijks afzonderlijk gepresenteerd. Het aantal gevangen muskusratten is vorig jaar met 35% toegenomen.
9.6.1	<i>Landelijke ontwikkelingen (Unie, STOWA, andere waterschappen) worden vanuit de verschillende disciplines gevolgd. Dit vormt input voor het beleidskader.</i>
	Landelijke ontwikkelingen (Unie, STOWA, andere waterschappen) zijn gevolgd.
9.6.2	<i>In 2023 wordt een begin gemaakt met het opstellen van de waterschapsverordening 2.0. Er zal doelgericht naar de huidige regels worden gekeken en er is ruimte voor actualisatie op basis van nieuwe beleid.</i>
	In 2023 hebben we als voorbereiding geïnventariseerd welke regels aangepast, dan wel verwijderd of toegevoegd moeten worden.
9.8.1	<i>Voortzetten van de monitoring van de rwzi's en het oppervlaktewater. Op basis van de resultaten van 2021 worden zo nodig wijzigingen aangebracht in het meetprogramma.</i>

	De monitoring van medicijnresten in oppervlaktewater en effluent is volgens planning verlopen.
9.10.1	<i>Geen actie in 2023.</i>
	Geen bijzonderheden. Pas in 2024 de eerste acties.

Programma Organisatie

Hunze en Aa's is een actief participerend waterschap, dat zorgt voor veiligheid, schoon en voldoende water en dat deze taken uitvoert in samenhang met bescherming en verbetering van de chemische en ecologische kwaliteit van het watersysteem. Naast de primaire functies van ons watersysteem zetten we in op de vervulling van maatschappelijke functies van watersystemen.

De taken die wij hebben, benaderen we functioneel en effectgericht en worden integraal en duurzaam opgepakt, waarbij een goede samenwerking tussen alle partners van essentieel belang is. Onze instelling is daarbij proactief en kostenbewust.

Het realiseren van de grote maatschappelijke opgaven en de daarbij behorende inhoudelijke doelstellingen, zoals die aan bod zijn gekomen in de voorgaande hoofdstukken, vraagt het nodige van onze organisatie. Wij realiseren onze doelen in een bredere maatschappelijke context.

Als waterschap hebben wij, naast onze kerntaken, te maken met maatschappelijke ontwikkelingen die invloed hebben op ons werk en waar wij een rol in spelen. Hoe wij onze houding, rol en ambitie bepalen binnen deze ontwikkelingen is uitgelegd in hoofdstuk 3 van het Waterbeheerprogramma.

In dit hoofdstuk beschrijven we enkele maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven waar we mee te maken hebben. Deze ontwikkelingen en opgaven behoren niet direct tot onze kerntaken, maar kunnen invloed hebben op hoe wij onze kerntaken uitvoeren en op het behalen van onze doelen en opgaven.

Daarnaast kan het ook gaan om wensen vanuit de samenleving waar wij invulling aan willen geven, waarbij we ook weer zoeken naar de juiste balans met de uitvoering van onze taken.

We zijn ons ervan bewust dat we meer en meer een speler zijn in een breder maatschappelijk netwerk. Doelen en opgaven van de verschillende spelers binnen dit netwerk zijn vaak niet los van elkaar te zien en beïnvloeden elkaar.

Onze focus is in de eerste plaats op de invulling van onze rol als regionaal waterbeheerder en de uitvoering van de taken die daarbij horen. We bezien dit echter zoveel mogelijk vanuit een breder maatschappelijk perspectief. Dit betekent dat we inschatten wat het effect is van ons handelen op anderen en vice versa. Het betekent ook dat we proberen zoveel mogelijk de kansen te benutten die zich vanuit de maatschappelijke ontwikkelingen voordoen om werk met werk te maken en aan de andere kant risico's zoveel mogelijk te verkleinen.

In dit programma zijn de (overkoepelende) maatregelen opgenomen die ons handelen bepalen in de maatschappelijke context en de organisatorische kosten die niet rechtstreeks aan de andere programma worden toegerekend. In het waterbeheerprogramma zijn in het thema organisatie geen maatregelen opgenomen. Jaarlijks wordt via de paragraaf bedrijfsvoering in de begroting ingegaan op ontwikkeling van de organisatiedoelen.

Doel

We hebben oog voor maatschappelijke ontwikkelingen en de invloed daarvan op onze kerntaken. We richten ons primair op de invulling van onze rol als regionaal waterbeheerder, maar plaatsen dit in een breder maatschappelijk perspectief.

Ambitie 2022-2027

We zijn een serieuze speler in ons maatschappelijke netwerk. Vanuit onze rol en taak als waterbeheerder spelen we in op maatschappelijke ontwikkelingen.

Water en Maatschappij

Maatregel	geraad was	geraad wordt
10.2.1 Opstellen maatregelenplan Biodiversiteit	2023	2025
10.2.2 Uitvoeren maatregelen biodiversiteit	2027	
10.3.1 Project Beleef de Waddendijk, waarbij dijktrappen worden omgezet in beleefpunten	2027	
10.5.1 Uitvoering maatregelen Zuidlaardermeer/Drents diep	2027	
10.5.2 Uitvoeren maatregelen langs Eemskanaal-Dollardboezem ter compensatie van bodemdaling door gaswinning	2027	
10.5.3 Verkenning mogelijkheden voor fondsvorming bij zoutwinning	2023	2026
10.6.1 Vervangen van reguliere verlichting door groene lampen bij onze gemalen/sluisen aan de kust	2026	
10.6.2 Onderzoek naar het voorkomen van schade aan broedplaatsen in onze voor waterbeheersing functionele objecten	2023	Doorlopend
10.6.3 Maatregelen ter beperking visschade bij bestaande gemalen	2026	
10.6.4 Visveilig maken van zeegemaal Duurswold	2026	

Uitwerking maatregelen in 2023: "wat gaan we in 2023 doen" en "wat hebben we in 2023 gedaan"?

Maatregel:	Uitvoering:
10.2.1	<p><i>Het maatregelenplan behelst drie onderwerpen:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1. Een discussie over het aanpassen van de schouwcriteria voor biodiversiteit.</i> <i>2. Het realiseren van voldoende waterdiepte in onze hoofdwatergangen voor het waterleven.</i> <i>3. Het uitvoeren van vogelonderzoek en een mogelijke aanpassing van het onderhoud ter vermindering van (vogel)slachtoffers.</i> <p><i>In 2023 worden de onderzoeken afgerond en een maatregelenplan opgesteld.</i></p>
	<p>1. Ons schouwbeleid laat al veel ruimte voor ecologisch onderhoud van brede watergangen. De schouwprofielen worden niet aangepast in verband met duidelijkheid bij de ingelanden en de objectieve handhaafbaarheid bij onze schouwers. Initiatieven van ingelanden voor meer ruimte voor biodiversiteit en natuurvriendelijker schouwen beoordelen we per geval. Beoordeling vindt dan plaats op basis van behoud voldoende waterafvoercapaciteit voor alle betrokken percelen. Momenteel zijn we bezig met het voorbereiden van een aantal testlocaties voor digitale schouw (schouw middels satellietbeelden). In het script dat deze beelden beoordeelt proberen we de ruimte te bouwen die het mogelijk maakt om natuurvriendelijkere schouwprofielen objectief te kunnen beoordelen. De eerste testen met digitale schouw vinden plaats in seizoen 2024/2025.</p> <p>2. Een check op de waterdiepte in het veld was vanwege de weersomstandigheden niet goed uitvoerbaar en is daarom uitgesteld naar 2024.</p> <p>3. De rapportage over het vogelonderzoek is afgerond.</p> <p>Een maatregelenplan kon daarom nog niet opgesteld worden.</p>
10.2.2	<p><i>We bereiden ons areaal bloemrijke dijken en terreinen verder uit inclusief het aangepaste onderhoud van gerealiseerde bloemrijke dijken door maaien en afvoeren. Ook worden de betrokken dijken en terreinen gemonitord.</i></p>
	<p>We hebben nog 4 keringen en 5 terreinen ingezaaid. Ook hebben we de laatste insectenhôtels geplaatst. Het vogelonderzoek is in concept klaar en er is onderzoek gedaan naar onderhoud schouwsloten, baggeren en het effect op biodiversiteit. In 2024 wordt gestart met een onderzoek naar insecten.</p>
10.3.1	<p><i>Nog geen acties in 2023.</i></p>
	<p>Nog geen acties.</p>

10.5.1	<i>Zie hiervoor maatregel 7.4.1.</i>
	<i>Zie hiervoor maatregel 7.4.1.</i>
10.5.2	<i>Nog geen activiteiten in 2023. Verdere maatregelen volgen uit studie Droge voeten 2050.</i>
	<i>We zijn in afwachting van resultaten uit het rapport Droge voeten 2050.</i>
10.5.3	<i>Al naar gelang lopende gerechtelijke procedures (bij de rechtbank en de Raad van State), volgt hierop bestuurlijke besluitvorming.</i> <i>We werken toe naar extra aanpassingen in het watersysteem (gemalen, stuwen en inlaatwerken) en het opstellen van een nieuw peilbesluit n.a.v. de bodemdalingsprognose Winningsplan 2018 (tot max. 95 cm). Een en ander is conform de Overeenkomst 2022.</i>
	Er is geen gerechtelijke procedure geweest. Er is eind 2022 een overeenkomst met een zoutwinningsbedrijf gesloten over onder andere de financiële compensatie voor het waterschap. Er is een PSU (Project Start Up) geweest om een plan op te stellen voor aanvullende maatregelen (30 cm extra bodemdaling) en om een nieuw peilbesluit op te stellen. Een aanbesteding op maatregelen rondom de voormalige vuilstort in Veendam is afgerond.
10.6.1	<i>Vervanging wordt meegenomen in regulier groot onderhoud van onze zee objecten.</i>
	Geen bijzonderheden.
10.6.2	<i>In 2021 zijn anti-nest maatregelen geplaatst in de vorm van borstels. In 2022 worden de maatregelen gemonitord door middel van camera's op hun effectiviteit. In 2023 wordt de monitoring voortgezet, aan de hand van de resultaten worden ook andere objecten van borstels voorzien.</i>
	Dit jaar zijn weer een aantal borstels geplaatst op kroosrekinigers om te voorkomen dat vogels nesten gaan bouwen.
10.6.3	<i>Op basis van besluitvorming door het algemeen bestuur in december 2022 worden de vervolgacties vanaf 2023 nader vormgegeven.</i>
	Het bestek voor het visveilig aanpassen van het eerste gemaal (Hongerige Wolf) is gereed en kan in de eerste helft van 2024 op de markt gezet gaan worden.
10.6.4	<i>Op basis van besluitvorming door het algemeen bestuur in december 2022 worden de vervolgacties vanaf 2023 nader vormgegeven.</i>
	Het Plan van Aanpak voor het visveilig aanpassen van gemaal Duurswold is gereed en er wordt nu gewerkt aan het opstellen van een bestek dat in 2024 op de markt gebracht kan worden.

Hoofdstuk 1.b. Voortgang Coalitieakkoord 2023 – 2027 “Samen leven met water”

In mei 2023 is een nieuw coalitieakkoord in het algemeen bestuur besproken. Over het algemeen zijn de activiteiten vanuit het waterbeheerprogramma 2022 – 2027 leidend voor deze coalitie. Dat is in het coalitieakkoord ook onderschreven. Omtrent de geplande activiteiten en de voortgang daarvan wordt in de reguliere stukken van de planning & control cyclus verslag uitgebracht. De coalitie heeft in het coalitieakkoord ook een aantal accenten gelegd welke niet rechtstreeks te koppelen zijn aan actiepunten van het waterbeheerprogramma 2022 - 2027. Het gaat hierbij om:

1. De provincies moeten blijvend gewezen worden op de verantwoordelijkheid ten aanzien van het toekennen van functies in het beheer gebied.
2. We staan open voor initiatieven van ingelanden om onder voorwaarden zelf water vast te houden.
3. Blijvende inzet is gewenst op maatregelen die gericht zijn op het verbeteren van de beschikbaarheid van water, inclusief het onder de aandacht brengen van de urgentie van deze problematiek bij derden.
4. Voor de NPLG opgaven moeten we als volwaardige partner meedoen en in de uitwerking (PPLG) meer signalerend, agenderend en sturend zijn.
5. We staan open voor aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen door derden ten aanzien van de KRW doelstellingen.
6. Er komen geen windmolens op het traject “Punt van Reide – Nieuwe Statenzijl”.
7. Er moet onderzocht worden welke maatregelen we moeten treffen om onze emissiereductie te halen als methaan en lachgas worden meegerekend.
8. Er moet blijvend worden ingezet op waterbewustzijn. Ons cultureel (water)erfgoed en onze assets (samen hotspots genoemd) spelen hierbij een belangrijke rol. We brengen in beeld in hoeverre onze hotspots aansluiten op ons communicatiebeleid (zichtbaarheid).
9. We willen laten onderzoeken hoe we watervriendelijk gedrag bij particulieren kunnen stimuleren.
10. We maken een integrale afweging over ons kwijscheldingsbeleid.

Ten aanzien van deze punten is het volgende te melden:

1. In verschillende overleggen komt dit aan de orde. Bijvoorbeeld in het kader van de Transitie Landelijk Gebied (NPLG), het programma NOVEX en de voorbereiding van de nieuwe provinciale omgevingsvisie. Specifiek wordt hierop gewezen binnen het veenoxidatie-dossier. Met betrekking tot veenoxidatie wordt vaak gesproken over de noodzaak van peilverhoging, om de veenoxidatie af te remmen of zelfs te stoppen. Waterschappen kunnen peilen alleen verhogen als de functie dat toelaat. Er is dus eerst functiewijziging nodig. Overigens heeft niet alleen de provincie een verantwoordelijkheid ten aanzien van het toekennen van functies; de gemeente heeft die ook. Daarom is ook richting gemeenten dit punt aangekaart.
2. In algemene zin vinden we het positief als ingelanden proberen water vast te houden en bijvoorbeeld te infiltreren in de bodem. Dit voorkomt versnelde afvoer naar het oppervlaktewater en voedt het grondwater(peil). Maatregelen die ingelanden hiertoe treffen mogen niet leiden tot overlast voor anderen of het watersysteem. In 2023 is met één ingeland gesproken.
3. We hebben in 2023 in veel verschillende overleggen en gremia aandacht gevraagd voor zoetwaterbeschikbaarheid. Vaak is de nadruk gelegd op bewustwording van het feit dat zoetwater in de toekomst niet altijd en overal beschikbaar zal zijn en dat hier bij nieuwe

ontwikkelingen, maar ook bij bestaande functies, rekening mee moet worden gehouden. Er zitten grenzen aan de technische maakbaarheid van het aanvoersysteem. Daarnaast neemt door klimaatverandering te kans toe dat er op enig moment te weinig zoetwater beschikbaar is. Dit sluit bij het principe van 'water en bodem sturend'. In de ruimtelijk ordening moet hier rekening mee worden gehouden.

4. We zijn nauw betrokken bij de PPLG's van de provincies Groningen en Drenthe. Daarnaast ook landelijk bij de verdere ontwikkeling van het NPLG, via het Unie-netwerk NPLG, de bestuurlijke kopgroep NPLG en de commissie-overleggen (CWS en CWE) waar dit onderwerp met regelmaat op de agenda stond. Richting de provincies hebben we een kritisch-opbouwende houding en zijn we stevige discussies niet uit de weg gegaan. We redeneren vanuit het water- en bodemsysteem als tafel waarop de puzzel van opgaven moet worden gelegd. Onze focus ligt op het ontwikkelen en behouden van een robuust, volhoudbaar en gezond watersysteem voor nu, straks en later (2100 en verder).
5. Er zijn geen aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen ingediend.
6. Hieromtrent zijn geen ontwikkelingen te melden.
7. Duidelijk is intussen dat het meetellen van methaan en lachgas betekent dat onze CO₂-reductie opgave groter wordt. Beide stoffen zorgen samen voor 73% van onze CO₂ uitstoot. Inclusief methaan en lachgas bedraagt de CO₂ reductie momenteel 28%. In 2023 is begonnen met een landelijke pilot om via monitoring de lachgasemissies beter in beeld te brengen. De resultaten geven inzicht in de mogelijkheden voor reductie van lachgasemissie. Daarna volgt een voorstel voor maatregelen om tot reductie over te kunnen gaan. Zo'n voorstel word pas in 2028 verwacht.
8. Het Dagelijks Bestuur heeft een éénmalige bijdrage van € 15.000,- toegekend aan het Nationaal Park Drentsche Aa voor het realiseren van een bezoekerscentrum nabij het Deurzerdiep. Het bezoekerscentrum biedt goede educatie- en communicatiemogelijkheden en kan bijdragen aan waterbewustwording.
De zichtbaarheid en de uitstraling van het terrein bij het Nieuwe Statenzijl wordt verbeterd door het terrein op te knappen en een professionelere uitstraling te geven. Hiermee heeft het dagelijks bestuur in 2023 ingestemd. Met de uitvoering van de werkzaamheden is nog niet gestart.
9. Hier is onder andere aandacht voor geweest binnen de samenwerking met gemeenten, provincies en buurwaterschappen vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). We hebben als pilot bijgedragen aan een subsidieregeling van de gemeente Assen en in 2023 besloten onze bijdrage niet te continueren. Op dit moment wordt in de samenwerking DPRA uitgezocht wat we op dit vlak in de toekomst verder kunnen doen. Wij vinden dat met name de gemeenten hierin een belangrijke verantwoordelijkheid hebben.
10. De integrale afweging van ons kwijtscheldingsbeleid is gekoppeld aan het in werking treden van het aangepaste stelsel van de waterschapsbelastingen. Over het nieuwe stelsel is het algemeen bestuur in de informerende bijeenkomst van september 2023 geïnformeerd. Het wetgevingstraject gaat momenteel uit van het inwerking treden van het aangepaste belastingstelsel op 1 januari 2026.

Hoofdstuk 2. Verslag ter verantwoording van het financieel beheer

In het verslag ter verantwoording van het financieel beheer wordt ingegaan op de volgende punten:

- a. Rekeningresultaat
- b. Analyse van de belangrijke afwijkingen tussen de jaarrekening en de najaarsrapportage

a. Rekeningresultaat

De jaarrekening 2023 geeft een voordelig resultaat van € 1,3 miljoen. Dit is inclusief de aanwending van de algemene reserves. In de primitieve begroting is een aanwending van de algemene reserves geraamd van € 3,0 miljoen. In de najaarsrapportage is dit met € 0,5 miljoen naar beneden bijgesteld tot een aanwending van de algemene reserves van € 2,5 miljoen. Het resultaat zonder aanwending van de algemene reserves bedraagt derhalve € 1,2 miljoen nadelig.

Het voordeel ten opzichte van de **primitieve begroting** bedraagt in hoofdlijnen:

* lagere kapitaallasten	567.000
* post onvoorzien	118.000
* hogere personeelslasten	-1.371.000
* hogere energiekosten	-1.820.000
* hogere kosten onderhoud en materialen	-669.000
* lagere kosten overige diensten door derden en bijdragen derden	768.000
* lagere dotatie voorziening oninbare belastingdebiteuren	807.000
* vervallen dotatie voorziening baggeren	200.000
* dotatie voorziening voormalig bestuur en personeel	-487.000
* hogere rentebaten	76.000
* hogere baten salarissen en sociale lasten	260.000
* hogere dividenduitkering NWB	531.000
* hogere subsidies en bijdragen van derden	954.000
* hogere opbrengsten werken en diensten voor derden	440.000
* hogere opbrengsten waterschapsbelastingen	2.113.000
* mutaties reserves	-1.293.000
* diversen; per saldo	69.000
	1.263.000

Het voordelig resultaat van € 1,3 miljoen bestaat uit een voordeel op de taak Watersysteembeheer van € 0,7 miljoen en een voordeel op de taak Zuiveringsbeheer van € 0,6 miljoen.

Bij de voor- en najaarsrapportage zijn de bovengenoemde afwijkingen ten opzichte van de primitieve begroting al deels bijgesteld. In onderdeel b van dit hoofdstuk wordt uitvoerig ingegaan op het verklaren van het saldo van deze jaarrekening. Al bij de voor- en najaarsrapportage gewijzigde budgetten worden niet opnieuw verklaard. De afwijkingen ten opzichte van de najaarsrapportage worden hier dus verklaard.

Het resultaat 2023 wordt voor € 36.000 positief beïnvloed door mee- en tegenvallers uit voorgaande dienstjaren. Het betreft:

- belastingopbrengsten	91.000
- energie	68.000
- wateraanvoer Drentse Primaire Aanvoercircuit	-305.000
- zuiveren afvalwater door Noorderzijlvest	182.000
	36.000

Voor het dienstjaar 2023 betekent dit dat het "bedrijfsresultaat" 2023 € 1.227.000 positief bedraagt.

Het voordelig resultaat is (in afwachting van een besluit omtrent de bestemming) afzonderlijk op de balans verantwoord.

Hieronder wordt een vergelijking van het resultaat 2023 ten opzichte van de voorjaarsrapportage 2023 en de najaarsrapportage 2023 gegeven:

Verwacht nadelig resultaat voorjaarsrapportage 2023	-1.299.000
Voordelige bijstelling najaarsrapportage 2023 (waarvan € 504.000 voordeel WS)	960.000
Voorlopig verwacht nadelig resultaat najaarsrapportage 2023	<u>-339.000</u>
Aframen onttrekking algemene reserve taak watersysteembeheer	-504.000
Verwacht nadelig resultaat najaarsrapportage 2023	<u>-843.000</u>
Werkelijk resultaat over 2023	1.263.000
Verwacht nadelig resultaat najaarsrapportage 2023	-843.000
Voordeliger resultaat dan verwacht bij de najaarsrapportage	<u>2.106.000</u>

Bij de voorjaarsrapportage werd uitgegaan van een verwacht nadelig resultaat van € 1.299.000. Bij de najaarsrapportage werd het verwacht resultaat voordelig bijgesteld met € 960.000 tot € 339.000 nadelig. Watersysteembeheer voordeel € 504.000 en Zuiveringsbeheer nadeel € 843.000. De bij de primitieve begroting geraamde onttrekking aan de algemene reserve voor de taak watersysteembeheer ad € 2.075.000 is met € 504.000 afgeraamd tot € 1.571.000. Bij de najaarsrapportage werd voor de jaarrekening een nadelig resultaat verwacht van € 843.000 (€ 339.000 - € 504.000). Het werkelijk resultaat over 2023 bedraagt € 1.263.000 voordelig. Dit is € 2.106.000 voordeliger dan verwacht bij de najaarsrapportage. Het resultaat is als volgt opgebouwd:

Nadelig resultaat voor bestemming	-1.281.000
- bijdrage uit bestemmingsreserves	
- bestemmingsreserve afkoopsommen	846.000
- bestemmingsreserves Coalitieakkoord	155.000
- bestemmingsreserve bodemdaling zoutwinning	<u>35.000</u>
	1.036.000
- bijdrage uit algemene reserves	
- algemene reserve watersysteembeheer	1.571.000
- algemene reserve zuiveringsbeheer	916.000
- dotatie aan bestemmingsreserves	
- bestemmingsreserve HWBP	-979.000
Resultaat nog te bestemmen	<u>1.263.000</u>
Verwacht nadelig resultaat bij de najaarsrapportage	-843.000
Voordeliger resultaat dan verwacht bij de najaarsrapportage	<u><u>2.106.000</u></u>

Toelichting op het resultaat

Resultaat voor bestemming

Dit is het saldo van de lasten en baten exclusief de onttrekkingen aan de reserves, het exploitatiesaldo.

Bijdrage uit bestemmingsreserves

De onttrekking aan de bestemmingsreserve afkoopsommen van € 846.000 is ter dekking van de extra exploitatielasten wegens het niet meer activeren van eigen uren en bouwrente ingaande 2015.

De besteding van de jaarlijkse budgetten van het Coalitieakkoord fluctueren jaarlijks. Dit wordt via de bestemmingsreserve verevend. In 2023 is € 155.000 aan de bestemmingsreserve onttrokken.

De jaarlijkse kosten i.v.m. zoutwinning worden gedekt uit de bestemmingsreserve bodemdaling door zoutwinning.

Bijdrage uit algemene reserves

Bij de primitieve begroting is een onttrekking geraamd aan de algemene reserve watersysteembeheer van € 2.075.000 en een onttrekking aan de algemene reserve zuiveringsbeheer van € 916.000. Bij de najaarsrapportage is de onttrekking watersysteembeheer met € 504.000 afgeraamd tot € 1.571.000.

Dotatie aan bestemmingsreserves

Het verschil tussen de jaarlijks geraamde HWBP bijdrage en de werkelijke HWBP bijdrage wordt jaarlijks gereserveerd. Deze bestemmingsreserve is ingevoerd om in de toekomst ons aandeel van 10% in de kosten van nHWBP-projecten te financieren.

Resultaat nog te bestemmen

Dit is het resultaat inclusief de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Voor een verdere toelichting op de mutaties van de reserves, wordt verwezen naar de toelichting op de balans onderdeel "Eigen Vermogen".

Bestemming van het resultaat

Het algemeen bestuur geeft een bestemming aan het rekeningresultaat. Voorgesteld wordt het resultaat als volgt te bestemmen:

- algemene reserve watersysteembeheer; toevoeging van een deel van het voordeel	396.702
- algemene reserve zuiveringsbeheer; toevoeging van het voordeel	566.487
- bestemmingsreserve NPLG	300.000
	<hr/> <hr/>
	1.263.189

Toelichting bestemmingsreserve NPLG

Van het NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied) is met terugwerkende kracht een subsidie ontvangen van € 300.000 voor door ons bestede uren aan het NPLG in 2023.

Een aantal medewerkers binnen het waterschap hebben hier uren aan besteed.

Deze subsidie is bedoeld ter compensatie van uren die onze medewerkers niet aan "reguliere" werkzaamheden hebben kunnen besteden. Deze subsidieregeling is echter pas medio oktober 2023 gepubliceerd.

Hierdoor hebben we deze subsidie nog niet kunnen inzetten om extra (tijdelijke) personele capaciteit aan te trekken om de werkzaamheden die zijn blijven liggen in te halen (wat het doel van de subsidie is). Om deze reden wordt voorgesteld om voor de ontvangen subsidie van € 300.000 een bestemmingsreserve NPLG te vormen. Middels deze bestemmingsreserve NPLG worden de extra personeelskosten voor het inhalen van werkzaamheden die zijn blijven liggen, gecompenseerd.

Budgetoverheveling

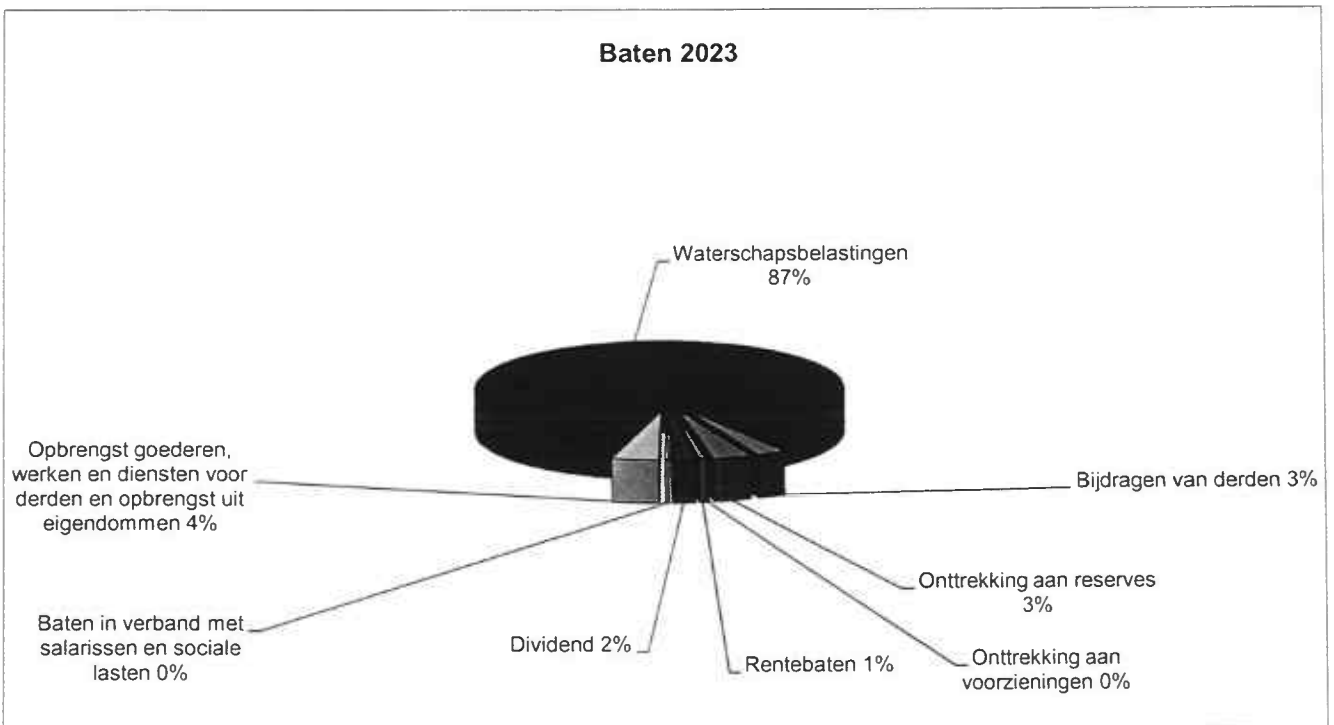
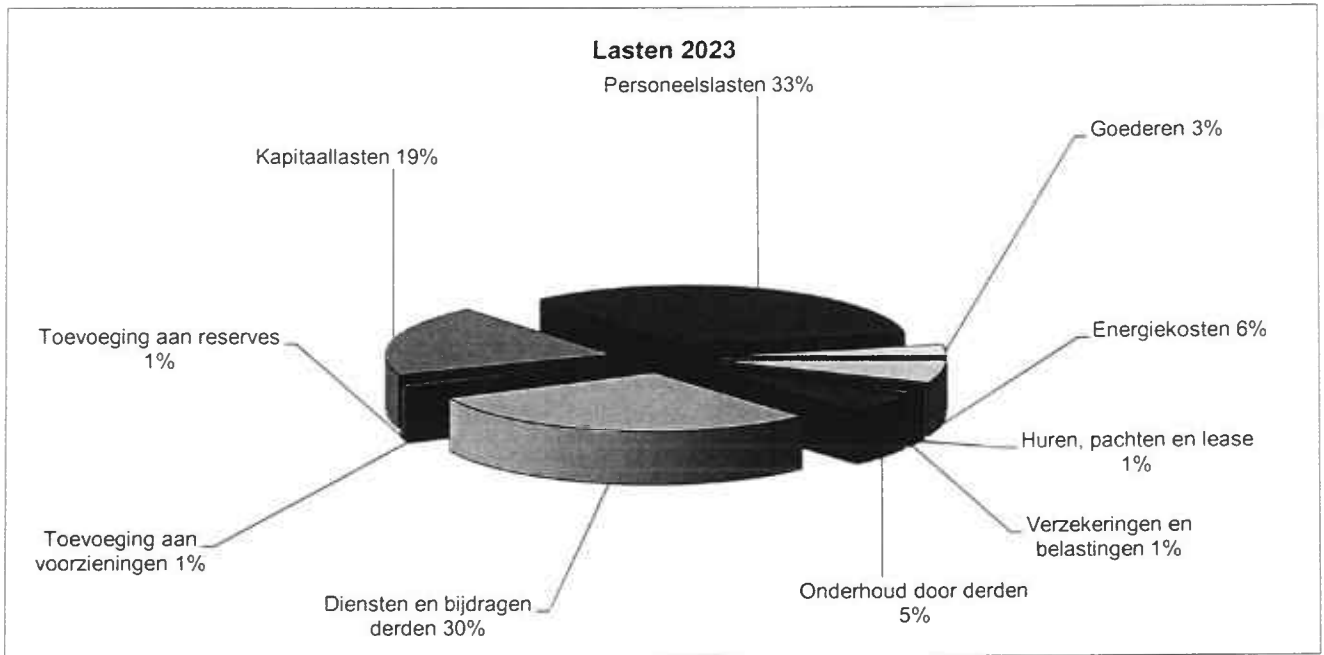
Een deel van de in 2023 niet bestede budgetten wordt in 2024 besteed en leidt uiteindelijk dus niet tot voordeel. Dit betreft in deze jaarrekening enkel het deel van € 260.000 van het in 2023 opgenomen budget voor de implementatie van een nieuw financieel en projectbeheersingssysteem. Dit budget wordt in 2024 besteed en is opgenomen in de voorjaarsrapportage 2024.

b. Analyse van de belangrijke afwijkingen tussen de jaarrekening 2023 en de begroting 2023 incl. wijzigingen

Het voordelig exploitatieresultaat van € 1.263.189 is als volgt te specificeren naar kosten- en opbrengstsoorten (bedragen x € 1.000,-)

- = nadeel t.o.v. de begroting:

	Rekening 2023	Begroting (incl. wijz.)	Vershil
<u>LASTEN</u>			
1. Kapitaallasten	20.157	20.776	619
2. Personeelslasten	34.106	33.810	-296
3. Goederen	3.284	2.855	-429
4. Energiekosten	6.302	5.432	-870
5. Huren, pachten en lease	1.622	1.689	67
6. Verzekeringen en belastingen	483	455	-28
7. Onderhoud door derden	5.345	5.883	538
8. Diensten en bijdragen aan derden	30.477	31.018	541
9. Onvoorzien		118	118
10. Toevoeging aan voorzieningen	487	813	326
11. Toevoeging aan reserves	979	1.200	221
Totaal lasten	103.243	104.049	806
<u>BATEN</u>			
12. Rentebaten	634	609	25
13. Dividend	2.121	2.120	1
14. Baten in verband met salarissen en sociale lasten	303	168	135
15. Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden en opbrengst uit eigendommen	4.321	4.337	-16
16. Waterschapsbelastingen	90.843	90.329	514
17. Bijdragen van derden	2.637	2.234	403
18. Onttrekkingen aan voorzieningen	124		124
19. Onttrekkingen aan reserves	3.523	3.408	115
Totaal baten	104.506	103.206	1.300
Resultaat	1.263	-843	2.106

Algemeen

Op basis van het hiervoor getoonde overzicht kunnen de volgende analyses per kostensoort worden gegeven. In de kolom "begroting 2023" staan de begrotingscijfers inclusief de wijzigingen bij de voor- en najaarsrapportage 2023.

1. Kapitaallasten (V € 619.000)
12. Rentebaten (V € 25.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
- rente	4.542.000	4.695.000	153.000
- afschrijvingen	15.615.000	16.081.000	466.000
	20.157.000	20.776.000	619.000
- rentebaten	634.000	609.000	25.000
	19.523.000	20.167.000	644.000

Het voordelig verschil van € 644.000 bestaat uit:

A. Lagere rentelasten	153.000
B. Lagere afschrijvingslasten	466.000
C. Hogere rentebaten	25.000
Totaal	644.000

A. Rentelasten

De rentelasten over 2023 zijn € 153.000 voordelig. Dit komt doordat de laatste twee kwartalen van 2023 het rekening-courant minder is benut dan begroot en derhalve hier minder rente over is betaald.

B. Afschrijvingslasten

De afschrijvingslasten wijken 2,9% af van de raming bij de begroting. Tussen de geraamde en de werkelijke afschrijvingen ontstaan verschillen als gevolg van de planningsbijstellingen in de loop van het jaar.

C. Rentebaten

De rentebaten over 2023 zijn € 25.000 voordelig.

2. Personeelslasten (N € 296.000)

14. Personeelsbaten (V € 135.000)

De personeelslasten zijn als volgt samengesteld:

	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
- salarissen en sociale lasten	32.792.000	32.406.000	-386.000
- personeel van derden	295.000	358.000	63.000
- overige personeelslasten	1.019.000	1.046.000	27.000
	34.106.000	33.810.000	-296.000
- af: personeelsbaten	303.000	168.000	135.000
	33.803.000	33.642.000	-161.000

Salarissen en sociale lasten

De werkelijke salarissen en sociale lasten zijn € 386.000 hoger dan geraamd. Dit betreft een nadeel op de salarissen van € 124.000 en een nadeel op de sociale lasten van € 262.000. Tegenover het nadeel op de salarissen staan hogere personeelsbaten van € 135.000. De sociale lasten zijn sterk gestegen als gevolg van de inflatie. Het sociale verzekeringsloon (loon waarover belastingen en sociale premies worden betaald) is hierdoor met 12% gestegen.

Personeel derden

Jaarlijks is een budget opgenomen voor de vervanging bij ziekte. In 2023 is van dit budget € 63.000 niet benut.

Overige personeelslasten

Het voordeel op de overige personeelslasten betreft per saldo € 27.000.

Personeelsbaten

De hogere opbrengst betreft met name hogere ontvangen werkgeversuitkeringen (bijvoorbeeld uitkeringen voor werknemers die gebruik hebben gemaakt van ouderschapsverlof).

3. Goederen (N € 429.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Verschil
- goederen	3.284.000	2.855.000	-429.000

Het nadeel bedraagt € 429.000. Tussen de post onderhoud derden en goederen bestaat een relatie doordat het onderhoud deels door eigen personeel wordt uitgevoerd en deels wordt uitbesteed. Bij uitbesteding worden de totale kosten verantwoord op onderhoud derden, inclusief de door de derde gebruikte materialen. Het nadeel ad € 429.000 wordt in de analyse van de post onderhoud door derden meegenomen (zie post 7).

4. Energiekosten (N € 870.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Verschil
- energie	6.302.000	5.432.000	-870.000

Het nadeel betreft:

- elektriciteit en gas 2023	-862.000
- elektriciteit en gas voorgaande jaren	68.000
- dieselolie	-76.000
	<u>-870.000</u>

Elektriciteit en gas 2023

Door met name extreem natte weersomstandigheden in het laatste kwartaal is in 2023 in totaal 20,8 miljoen kWh elektriciteit ingekocht en 520.000 m3 gas. Ter vergelijking: de laatste jaren was de inkoop in een "gemiddeld" jaar ongeveer 17,5 miljoen kWh en 320.000 m3 gas. Het gevolg van de extra inkoop is een overschrijding van het totale energiebudget van € 862.000. Dit valt te verklaren door:

- Meerkosten elektriciteit (3,3 mln. kWh x € 0,20)	660.000
- Meerkosten gas (200.000 m3 x € 0,70)	140.000
- Overig (kosten Enexis, meetdiensten, etc.)	62.000
	<u>862.000</u>

Dieselolie

De dieselprijzen waren in de tweede helft van 2023 beduidend hoger dan de eerste helft van het jaar. Hierdoor zijn de totale dieselkosten in 2023 € 76.000 hoger dan begroot.

5. Huren, pachten en lease (V € 67.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
- huren, pachten en lease	1.622.000	1.689.000	67.000

Dit betreft een voordeel van € 32.000 op huur en voor € 35.000 op lease.

6. Verzekeringen en belastingen (N € 28.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
- verzekeringen en belastingen	483.000	455.000	-28.000

Het nadeel betreft € 28.000.

7. Onderhoud door derden (V € 538.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
- onderhoud door derden	5.345.000	5.883.000	538.000

- Het voordeel bedraagt	538.000
- Nadeel op goederen (zie post 3 goederen)	-429.000

Voordeel 2023 109.000

Hieronder worden de afwijkingen gespecificeerd. De grotere c.q. bijzondere afwijkingen zijn toegelicht.

Diverse afwijkingen:

- onderhoud zuiveringstechnische werken	45.000
- onderhoud/beheer waterlopen en vaarwegen	-32.000
- diverse kleinere afwijkingen; per saldo	32.000

45.000

De grotere c.q. bijzondere afwijkingen zijn:

- bemonstering, analyse en monitoring	64.000
---------------------------------------	--------

64.000

Totaal voordeel 109.000

Bemonstering, analyse en monitoring

Het voordeel is vooral ontstaan doordat minder apparatuur is aangeschaft. Er hoefde minder randapparatuur vervangen te worden vanwege defect of einde levensduur.

8. Diensten en bijdragen derden (V € 541.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
- overige diensten van derden	23.468.000	23.771.000	303.000
- bijdragen aan derden	7.009.000	7.247.000	238.000
	30.477.000	31.018.000	541.000

Overige diensten van derden

Het voordeel ten opzichte van de raming bedraagt € 303.000.

Diverse afwijkingen:

- grondtransacties	54.000
- preventieve handhaving en opruimacties	39.000
- buitenlandbeleid en internationale projecten	32.000
- diverse kleinere afwijkingen; per saldo	60.000

185.000

De grotere c.q. bijzondere afwijkingen zijn:

- onderzoekskosten waterbeheerplan	101.000
- duurzaamheid coalitieakkoord 2019-2023	-173.000
- bijdrage Het Waterschapshuis (HWH)	89.000
- transport slib	-81.000
- wateraanvoer Drentse Primaire Aanvoercircuit 2022	-305.000
- wateraanvoer Drentse Primaire Aanvoercircuit 2023	-256.000
- zuiveren afvalwater door Noorderzijlvest	483.000
- implementatie nieuw financieel en projectbeheersingssysteem	260.000

118.000

Totaal voordeel

303.000

Onderzoekskosten Waterbeheerplan

Bij de najaarsrapportage was het budget al verlaagd met € 150.000,-. Een aantal onderzoeken die in de planperiode van het waterbeheerprogramma zijn gepland zijn nog niet gestart, of zijn wel gestart maar leiden nog niet tot grote uitgaven. Zie bijvoorbeeld de actiepunten: 5.3.4. Actualisatie van studie Droge voeten 2050 (aanbesteding in 2024), 6.3.5. FRESHEM kartering zoet en zout grondwater (uitstel naar 2024), 6.5.2./6.5.3. Stimuleren optimaal bodembeheer via pilots en kennisverspreiding (plannen van aanpak gereed, uitvoering in 2024), 7.8.2. Onderzoek effluent (o.a. GBM) RWZI's en 9.8.1. Ambitie bepalen microverontreiniging / medicijnresten.

De extra inspanning die in 2023 door de organisatie is geleverd om de NPLG te vertalen naar provinciale PPLG's heeft hierbij ook een rol gespeeld.

Duurzaamheid coalitieakkoord 2019-2023

Het verschil tussen de besteding en raming van de vanuit het Coalitieakkoord 2019-2023 beschikbaar gestelde budgetten wordt onttrokken aan de nog beschikbare bestemmingsreserves Coalitieakkoord 2019-2023.

Zie onder post 19 "onttrekkingen aan reserves".

Tegenover dit nadeel staat derhalve een voordeel van de onttrekking aan de bestemmingsreserves.

Bijdrage Het Waterschapshuis (HWH)

Op basis van de concept jaarrekening 2023 van HWH is er voor ons een voordeel te bepalen van € 89.000. Dit is deels als gevolg van het doorschuiven van in 2023 geplande werkzaamheden naar 2024. Daarnaast zijn een aantal projecten voordeliger uitgevoerd dan vooraf begroot en worden enkele vooraf begrote werkzaamheden niet meer uitgevoerd.

Transport slib

Door diverse oorzaken, waaronder een aantal storingen op zuiveringen en de natte weersomstandigheden, is er in 2023 meer slib getransporteerd dan gebruikelijk.

Wateraanvoer Drentse Primaire Aanvoercircuit 2022

In droge perioden wordt water aangevoerd via het Drentse Primaire Aanvoercircuit (DPA), zijnde de (Verlengde) Hoogeveense Vaart en de Drentse Hoofdvaart. In 2018 is het beheer van het DPA overgedragen door de Provincie Drenthe aan de waterschappen. Vanaf dat moment betalen we hiervoor een vergoeding aan de waterschappen Drents Overijsselse Delta en Vechtstromen. Voor de kostenverdeling tussen de waterschappen hebben deze waterschappen destijds afspraken gemaakt. In de praktijk blijken de kosten voor ons waterschap lastiger in te schatten dan voorheen vanwege de leeftijd van de gemalen. Ook de energieprijsstijgingen hebben een sterk verhogend effect op de wateraanvoerkosten. Hier komt bij dat in 2022 sprake was van een extreem droge zomer. Uit de afrekeningen die wij eind 2023 ontvangen hebben, blijkt gelet op het voorgaande, een nadeel van € 305.000 op de eerder ingeschatte wateraanvoerkosten voor 2022. Over de wijze van afrekenen vindt overleg plaats met het streven om in de toekomst minder verrast te worden met dergelijke afrekeningen.

Wateraanvoer Drentse Primaire Aanvoercircuit 2023

Op basis van de ontvangen afrekeningen 2022, rekening houdende met de gestegen energiekosten en gelet op de wateraanvoer als gevolg van de droge (voor)zomer van 2023 verwachten wij dat de kosten over 2023 € 256.000 meer zullen bedragen dan begroot. Het structureel deel van de hogere bijdrage is meegenomen in de meerjarenraming 2025-2029.

Zuiveren afvalwater door Noorderzijlvest

Ten behoeve van een doelmatige uitoefening van (grootschalige) taakonderdelen inzake het zuiveren en laboratoriumwerkzaamheden werken de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest sinds 1 januari 2000 samen en zijn daartoe een lichte gemeenschappelijke regeling aangegaan als bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen. Aangezien er sprake is van een zeer volatiele markt, is tussen de beide besturen afgesproken vanaf 2022 af te rekenen op basis van werkelijke kosten.

Op basis van de door Noorderzijlvest aangeleverde prognoses is voor de afrekening van Noorderzijlvest in de voor- en najaarsrapportage in totaal met € 798.000 rekening gehouden. Dit gelet op onder andere hogere onderhoudskosten, energiekosten en kosten voor chemicaliën.

Uiteindelijk blijkt de afrekening een stuk lager, waardoor een voordeel voor ons resteert van € 483.000. Dit voordeel wordt onder meer veroorzaakt door lagere onderhoudskosten dan voorzien en een teruggave van btw (waarvan € 182.000 betrekking heeft op voorgaande jaren).

Implementatie nieuw financieel en projectbeheersingssysteem

Het huidige financieel systeem is vanaf 2000 in gebruik. Enkele jaren later is hier de projectenadministratie als maatwerk aan toegevoegd. Inmiddels is het systeem zodanig technisch verouderd dat een goede werking op termijn niet meer kan worden gegarandeerd. Tevens wordt het steeds moeilijker gewenste aanpassingen als gevolg van gewijzigde informatiebehoefte aan te brengen. Daar komt bij dat de leverancier heeft aangegeven dat het systeem wordt uit gefaseerd.

Voor de implementatiekosten van het nieuwe systeem is een budget opgenomen van in totaal € 1.000.000. In de voorjaarsrapportage 2023 is € 350.000 opgenomen en in de begroting 2024 is € 650.000 opgenomen. De implementatie vindt grotendeels plaats in 2024 en derhalve hebben in 2023 nog beperkt bestedingen plaats gevonden. Uiteindelijk is € 260.000 van het opgenomen budget in 2023 niet besteed. Voorgesteld wordt het restantbudget 2023 van € 260.000 over te hevelen naar 2024. Dit bedrag is opgenomen in de voorjaarsrapportage 2024.

Bijdragen aan derden

Het voordeel ten opzichte van de raming bedraagt € 238.000.

- hogere bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	-221.000
- lagere bijdrage NBK	376.000
- lagere bijdragen akkerranden	80.000
- diversen	3.000
	<u>238.000</u>

Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

In de voorjaarsrapportage 2016 is besloten het jaarlijks verschil tussen de in de begroting opgenomen HWBP bijdrage en de werkelijke HWBP bijdrage te reserveren. Deze bestemmingsreserve willen we gebruiken om in de toekomst ons eigen aandeel in de kosten van nHWBP-projecten te financieren. Bij de najaarsrapportage werd uitgegaan van een verschil van € 1.200.000 en dit bedrag is ook geraamd als storting in de bestemmingsreserve. De uiteindelijke bijdrage is € 221.000 hoger. Hierdoor is € 221.000 minder toegevoegd aan de bestemmingsreserve (zie ook post 11 "toevoeging aan reserves").

Bijdrage NBK

In de begroting is als bijdrage € 2.536.000 opgenomen conform de begroting van het NBK. Onze werkelijke bijdrage is € 2.160.000. Een voordeel derhalve van € 376.000.

De jaarrekening 2023 van het NBK geeft in totaal een positief bedrijfsresultaat van € 1,9 miljoen. Dit betreft onder meer lagere personeelskosten en een hogere opbrengst vervolgingskosten.

Lagere bijdragen akkerranden

In 2023 hoefde geen aanspraak gemaakt te worden op deze middelen. Het bedrag wordt gereserveerd voor toekomstige bijdragen in het beheer en onderhoud van akkerranden. Zie bestemmingsreserves coalitieakkoord (punt 19).

9. Onvoorzien (V € 118.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
- onvoorzien		118.000	118.000

In de begroting is € 118.000 opgenomen voor onvoorzien. In 2023 is geen beroep gedaan op de post onvoorzien.

10. Toevoeging aan voorzieningen (V € 326.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
- voorziening dubieuze belastingdebiteuren		683.000	683.000
- voorziening voormalig bestuur en personeel	487.000	130.000	-357.000
	487.000	813.000	326.000

Toevoeging voorziening dubieuze belastingdebiteuren

Jaarlijks wordt bij de jaarrekening een inschatting gemaakt van de invorderbaarheid van de belastingdebiteuren. Bij de jaarrekening 2023 is voor de hoogte van de voorziening dubieuze belastingdebiteuren (oninbaarheid) een inschatting gemaakt van € 1.000.000.

Dit bedrag is gebaseerd op de stand van de openstaande debiteuren afgezet tegen de ervaringscijfers uit het verleden.

Door de huidige spanning in de wereld zijn de (energie)prijzen fors gestegen. Het CPB verwachtte dat, ondanks de genomen maatregelen door het kabinet, de lagere inkomens hierdoor financieel in de problemen zouden raken. De voorziening is derhalve in 2022 met € 200.000 verhoogd naar € 1.400.000. Dit betekende een stijging van het percentage oninbaar van 5,6% naar 6,8%.

De gevolgen van de prijsstijgingen (voeding en energie) doen zich echter (nog) niet gelden.

Het aantal verzoeken om kwijtschelding blijft bijvoorbeeld achter bij de verwachting.

Derhalve wordt de extra verhoging naar 6,8% teruggedraaid. De voorziening in 2023 gaat uit van 5,5%.

Dit betekent een voorziening oninbaar van € 1.000.000 en een vrijval van de voorziening per 31-12-2023 van € 124.000. Deze vrijval is onder punt 18 onttrekkingen aan voorzieningen opgenomen.

Daarnaast is logischerwijs de geraamde dotatie van € 683.000 komen te vervallen.

In verband met de huidige onrust in de wereld en de hiermee samenhangende economische onzekerheid is hierbij, verhoudingsgewijs ten opzichte van de belastingdebiteuren, nog steeds sprake van een wat hogere voorziening dan voor 2020.

Toevoeging voorziening voormalig bestuur en personeel

Conform de regelgeving zijn de toekomstige lasten van voormalig bestuur en personeel opgenomen in een voorziening. De jaarlijkse kosten worden rechtstreeks ten laste van deze voorziening gebracht.

Jaarlijks wordt de benodigde hoogte van deze voorziening herberekend. Een eventueel tekort of overschot wordt ten laste of ten gunste van de exploitatie gebracht.

11. Toevoeging aan reserves (V € 221.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Verschil
- toevoeging aan reserves	979.000	1.200.000	221.000

Bestemmingsreserve HWBP

De uiteindelijke HWBP bijdrage is € 221.000 hoger. Hierdoor is € 221.000 minder toegevoegd aan de bestemmingsreserve. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar post 8 "bijdragen aan derden".

12. Rentebaten (V € 25.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Verschil
- rentebaten	634.000	609.000	25.000

De rentebaten zijn in samenhang met de rentelasten geanalyseerd (zie punt 1 ad A).

13. Dividend (V € 1.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
- dividend	2.121.000	2.120.000	1.000

In 2023 heeft de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) een dividend uitkering over het boekjaar 2022 gedaan van € 2.121.000.

14. Baten in verband met salarissen en sociale lasten (V € 135.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
- baten i.v.m. salarissen en sociale lasten	303.000	168.000	135.000

De baten i.v.m. salarissen en sociale lasten zijn in samenhang met de personeelslasten geanalyseerd (zie punt 2).

15. Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden en opbrengst uit eigendommen (N € 16.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
- Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden en opbrengst uit eigendommen	4.321.000	4.337.000	-16.000

Het nadeel betreft per saldo € 16.000.

16. Waterschapsbelastingen (V € 514.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
- gebouwd	25.707.000	25.404.000	303.000
- ongebouwd	10.330.000	10.266.000	64.000
- natuur	222.000	218.000	4.000
- ingezetenen	14.695.000	14.707.000	-12.000
- verontreinigingsheffing	681.000	609.000	72.000
- zuiveringsheffing	41.353.000	41.525.000	-172.000
- kwijtschelding	-2.145.000	-2.400.000	255.000
	90.843.000	90.329.000	514.000

<u>opbrengst verdeeld naar taken:</u>			
	werkelijk	begroot	verschil
- watersysteembeheer	51.635.000	51.204.000	431.000
af: kwijtschelding watersysteembeheer	-780.000	-838.000	58.000
- zuiveringsbeheer	41.353.000	41.525.000	-172.000
af: kwijtschelding zuiveringsheffing	-1.365.000	-1.562.000	197.000
	90.843.000	90.329.000	514.000

<u>afwijking t.o.v. de begroting verdeeld naar 2023 en voorgaande jaren:</u>			
	2023	2022 en voorgaande jaren	totaal
- hogere opbrengst gebouwd	214.000	89.000	303.000
- hogere opbrengst ongebouwd	34.000	30.000	64.000
- hogere opbrengst natuur	2.000	2.000	4.000
- lagere opbrengst ingezetenen	2.000	-14.000	-12.000
- hogere opbrengst verontreinigingsheffing	73.000	-1.000	72.000
- lagere opbrengst zuiveringsheffing	-157.000	-15.000	-172.000
- lagere kwijtschelding watersysteembeheer	58.000		58.000
- lagere kwijtschelding zuiveringsheffing	197.000		197.000
	423.000	91.000	514.000

Hogere opbrengst gebouwd (V € 303.000)

Bij de voor- en najaarsrapportage is de raming al verhoogd met € 1.073.000,- (inclusief een verhoging voor de voorgaande jaren). Het totale voordeel ten opzichte van de oorspronkelijke begroting bedraagt € 1.376.000. De verklaring hiervoor van het NBK is - evenals in voorgaande jaarrekeningen - dat de daadwerkelijke waardestijging over de afgelopen jaren hoger is geweest dan waar op grond van de informatie van de Waarderingskamer rekening mee is gehouden. Dat blijft toch moeilijk in te schatten. Dat geldt zowel voor 2023 als voor voorgaande jaren.

Hogere opbrengst ongebouwd (V € 64.000)

De raming is bij de najaarsrapportage nog verlaagd met € 47.000. Het verschil is te verklaren door kleine afwijkingen en verschuivingen (met natuur) in op te leggen hectares. Per saldo 400 hectares meer.

Lagere opbrengst ingezetenen (N € 12.000)

De raming is bij de najaarsrapportage al verhoogd met € 30.000. Dit bleek voldoende.

Hogere opbrengst verontreinigingsheffing; directe lozers (V € 72.000)

Het voordeel ligt bij bedrijven. De verontreinigingsheffing voor bedrijven wordt via de daadwerkelijk geloosde kuubs (vervuild) water bepaald. Bedrijven doen daarvoor aangifte en geven de hoeveelheid geloosde kuubs water door. De vorig jaar gemaakte inschatting van dat aantal kuubs blijkt te laag. Dat geldt ook voor de inschatting voor 2023. Het voordeel bestaat uit meer onttrokken grondwater (€ 50.000,-) en € 23.000,- door extra geloosd afvalwater.

Lagere opbrengst zuiveringsheffing (N € 172.000)

De raming is bij de najaarsrapportage nog verhoogd met € 190.000. Die verhoging was gebaseerd op extra waterverbruik over oude jaren. De prognose van het waterverbruik over 2023 laat een tegenovergesteld beeld zien. Bij zowel de meet als de tabelbedrijven is het waterverbruik gedaald, met een naar verwachting lagere opbrengst tot gevolg.

Lagere kosten kwijtschelding watersysteembeheer (V € 58.000)

Lagere kosten kwijtschelding zuiveringsheffing (V € 197.000)

Bij de najaarsrapportage zijn de geraamde kosten voor kwijtschelding al verlaagd met totaal € 350.000,-. De verwachte stijging van het aantal verzoeken tot kwijtschelding en daarmee de kwijtscheldingskosten doet zich niet voor. Bij het opstellen van de begroting 2023 is hier wel rekening mee gehouden. De landelijke - en aanvullend hierop hier en daar regionale - beschikbaar gestelde aanvullende en ondersteunende maatregelen hebben uitkomst geboden. Ten opzichte van de oorspronkelijke raming vallen de kosten voor kwijtschelding € 605.000,- lager uit.

17. Bijdragen van derden (V € 403.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Verschil
- bijdragen van derden	2.637.000	2.234.000	403.000
	2.637.000	2.234.000	403.000

Het voordeel ten opzichte van de raming bedraagt € 403.000.

- regeling uitvoeringskosten NPLG	300.000
- hogere bijdrage bodemdalingscommissie	185.000
- bijdrage HWBP	-60.000
- overig; per saldo diverse kleinere afwijkingen	-22.000
	<u>403.000</u>

Regeling uitvoeringskosten NPLG

Van het NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied) is met terugwerkende kracht een subsidie ontvangen van € 300.000 voor door ons bestede uren aan het NPLG in 2023. Een aantal medewerkers binnen het waterschap hebben hier uren aan besteed. Bij de resultaatbestemming is hier nader op ingegaan.

Hogere bijdrage bodemdalingscommissie

In 2023 zijn diverse werkzaamheden uitgevoerd aan gemalen, welke zijn gedeclareerd bij de bodemdalingscommissie.

Bijdrage HWBP

De uren door medewerkers besteed aan het HWBP project Brede Groene Dijk worden volledig vergoed vanuit het HWBP. Hiervoor wordt jaarlijks een bedrag geraamd. De werkelijke opbrengst is € 60.000 lager.

18. Onttrekkingen aan voorzieningen (V € 124.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Verschil
- onttrekkingen aan voorzieningen	124.000		124.000
	124.000	-	124.000

De vrijval van de voorziening dubieuze belastingdebiteuren is reeds toegelicht onder punt 10 (toevoeging aan voorzieningen).

19. Onttrekkingen aan reserves (V € 115.000)

	Rekening 2023	Begroting 2023	Vershil
- algemene reserves	2.487.000	2.487.000	
- bestemmingsreserves	1.036.000	921.000	115.000
	3.523.000	3.408.000	115.000

Algemene reserves

Dit betreft:

- onttrekking algemene reserve watersysteembeheer	1.571.000
- onttrekking algemene reserve zuiveringsbeheer	916.000
	<u>2.487.000</u>

De primitieve begroting 2023 sluit met een aanwending van de algemene reserve watersysteembeheer van € 2.075.000. Het geraamd voordeel bij de najaarsrapportage 2023 bedraagt € 504.072. Per saldo bedraagt de geraamde onttrekking aan de algemene reserve watersysteembeheer € 1.571.000.

De primitieve begroting 2023 sluit met een aanwending van de algemene reserve zuiveringsbeheer van € 916.000.

Bestemmingsreserves

Dit betreft de volgende onttrekkingen aan bestemmingsreserves:

	Werkelijk	Begroot	Vershil
- coalitieakkoord 2019-2023	155.000	75.000	80.000
- bestemmingsreserve bodemdaling zoutwinning	35.000		35.000
- bestemmingsreserve afkoopsommen	846.000	846.000	
	<u>1.036.000</u>	<u>921.000</u>	<u>115.000</u>

Bestemmingsreserves Coalitieakkoord

In het coalitieakkoord 2019-2023 was jaarlijks € 300.000 in de exploitatie opgenomen voor duurzaamheid en innovatie. Het budget in de exploitatie van € 300.000 was o.a. bestemd voor inhuur van kennis voor onderzoek, duurzaamheid en innovatie. Deze onderzoeken leiden eventueel tot investeringen.

Aangezien het ene jaar meer of minder als het andere jaar een beroep zal worden gedaan op dit budget is bij de najaarsrapportage 2019 besloten het restant van het jaarlijks budget in een bestemmingsreserve te storten. De meer kosten in een ander jaar worden dan onttrokken aan deze bestemmingsreserve. Dit leidt dan niet tot financiële schommelingen in de jaren.

Daarnaast is bij de najaarsrapportage 2020 besloten om ook voor de in het Coalitieakkoord opgenomen budgetten voor zichtbaarheid, biodiversiteit en cultuur historisch erfgoed het niet bestede deel van de budgetten in een bestemmingsreserve te storten. De meerkosten in een ander jaar worden dan onttrokken aan deze bestemmingsreserve.

In lijn met de overige coalitieakkoord budgetten wordt deze systematiek vanaf 2022 ook toegepast voor het budget akkerranden. De gemaakte kosten in 2024 en verdere jaren worden onttrokken aan de nog beschikbare bestemmingsreserves.

De stand van de bestemmingsreserves is in de toelichting van de balans in hoofdstuk 4 opgenomen.

Toevoeging (-) / onttrekking (+) reserves Coalitieakkoord:	Werkelijk	Begroot	Vershil
- duurzaamheid/innovatie	248.000	75.000	173.000
- zichtbaarheid	12.000		12.000
- biodiversiteit	-16.000		-16.000
- cultuur historisch erfgoed	-9.000		-9.000
- akkerranden	-80.000		-80.000
	<u>155.000</u>	<u>75.000</u>	<u>80.000</u>

Bestemmingsreserve bodemdaling zoutwinning

De jaarlijkse kosten i.v.m. zoutwinning worden gedekt uit de bestemmingsreserve bodemdaling door zoutwinning.

Bestemmingsreserve afkoopsommen

De onttrekking aan de bestemmingsreserve afkoopsommen, conform begroot, van € 846.000 is ter dekking van de extra exploitatielasten wegens het niet meer activeren van eigen uren en bouwrente ingaande 2015.

Hoofdstuk 3 a. Ontwikkelingen in 2023

In deze paragraaf wordt ingegaan op de ontwikkelingen in 2023. De volgende ontwikkelingen kunnen hier genoemd worden.

De economie in Nederland

De (Nederlandse) economie heeft een turbulente periode doorstaan. De economie groeide hard na de coronacrisis, wat niet alleen leidde tot oververhitting in aanvoerketens die toch al verstoord waren, maar ook tot historische krapte op de arbeidsmarkt. De oorlog in Oekraïne ging gepaard met een energiecrisis en een forse stijging van voedselprijzen. Onder druk van de mondiaal opgelopen inflatie en de reactie daarop van centrale banken koelde de economie in 2023 wat af, maar de arbeidsmarkt bleef zeer krap. Dit blijkt uit het Centraal Economisch Plan (CEP) 2024 van het Centraal Plan Bureau (CPB).

Volgens het CPB is de economie in Nederland gegroeid met 0,1% (in 2022 was dat nog 4,3%). Vooral de consumptie en de uitvoer namen af, omdat zowel Nederlandse als buitenlandse huishoudens minder te besteden hadden. In 2023 is de economie hierdoor drie kwartalen achter elkaar licht gekrompen. Toch kan gesproken worden van een zachte landing: de werkloosheid is laag, de krimpcoëfficiënten waren klein, en enige afkoeling in de oververhitte situatie was onvermijdelijk.

Zoals hiervoor al te lezen viel, blijft de arbeidsmarkt krap. De werkloosheid bleef in 2023 in Nederland gelijk met 3,5%. In ons beheergebied is het werkloosheid percentage van de provincie Drenthe in 2023 gestegen van 2,9% naar 3,1%. In de provincie Groningen is de werkloosheid stabiel gedaald van 3,8% in 2022 naar 3,6% in 2023.

De gemiddelde inflatie bedroeg in 2023 3,8%. In 2022 was de gemiddelde inflatie nog 10,0%. De inflatie is afgenomen door een daling van de energieprijzen en afname van de kerninflatie. De kerninflatie neemt af nu bedrijven hogere energiekosten reeds hebben doorberekend (sprong is gemaakt). Lonen hebben nog wel een opwaarts effect gehad op met name de inflatie van diensten.

Het CPB meldt dat het EMU-saldo in 2023 uit komt op -0,6% van het bbp. In 2022 was er een negatief saldo van -0,1%. Voor de decentrale overheden samen is voor 2023 de norm vastgesteld op -0,4%. Voor Hunze en Aa's is op basis hiervan een "referentiewaarde" te bepalen van ongeveer € 14 miljoen. Uit de berekening van ons EMU saldo blijkt een saldo van € 6,7 miljoen negatief. Dit is ruim onder onze referentiewaarde.

Wetsvoorstel aanpassing Belastingstelsel waterschappen

Door de val van het kabinet Rutte IV en de verkiezingen voor de Tweede Kamer in november is de behandeling van het wetsvoorstel pas eind 2023 begonnen. Doordat het kabinet een wijziging in de voorstellen heeft doorgevoerd is de invoeringstijd voor de waterschappen dermate onder druk komen te staan dat aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat is bepleit de invoeringsdatum te verschuiven naar 1 januari 2026. De minister is daarin meegegaan. De behandeling van het wetsvoorstel is in het voorjaar van 2024 gestart.

Omgaan met de stikstofuitstoot

Er is nog geen mogelijkheid om eenvoudig een vergunning te krijgen voor stikstofuitstoot, zoals die plaatsvindt bij onze uitvoeringsprojecten. Dit betekent dat we bij elk project waarbij stikstof wordt uitgestoten, moeten beoordelen of deze uitstoot een effect heeft op Natura2000 gebieden. Dit berekenen we met het stikstofmodel Aerius. Wanneer onze uitstoot te hoog is, zijn er meerdere mogelijkheden om die teniet te doen: bijvoorbeeld inzet van schoner (eventueel elektrisch) materieel,

het wegstrepen van de stikstof tegenover de vermindering van stikstof elders binnen het projectgebied (bijvoorbeeld gronden die niet meer bemest worden bij de inrichting van landbouw- naar natuurgebieden), enzovoort. Het betekent dat we per project naar maatwerkoplossingen moeten zoeken aan de hand van de stikstofberekeningen. Tot nu toe lukt het om via dit maatwerk projecten toch uitgevoerd te krijgen, maar toekomstige ontwikkelingen blijven onzeker. Zo lopen er momenteel nog rechtszaken over bijvoorbeeld de stikstofvrijstelling voor beheer en onderhoud. Ook duren vergunningprocedures erg lang, omdat de provincies zijn overvraagd.

Rekenkamerfunctie en rechtmatigheidsverantwoording door het dagelijks bestuur

De Eerste Kamer en de Tweede Kamer hebben ingestemd met het wetsvoorstel versterking decentrale rekenkamers. Dit wetsvoorstel bevat twee wijzigingen voor de waterschappen, namelijk de wettelijke verplichting tot het instellen van een volledig onafhankelijke, extern samengestelde rekenkamer en de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording door het dagelijks bestuur. Voor de waterschappen is de verplichting tot de instelling van een onafhankelijke rekenkamer vanaf 1 januari 2024 in werking getreden. Eind 2023 zijn de leden voor de bemensing van de rekenkamer door het algemeen bestuur benoemd, zodat deze vanaf 1 januari 2024 operationeel is geworden. Vanaf boekjaar 2025 dient het dagelijks bestuur een rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening op te nemen. De Unie van Waterschappen zal hierbij de waterschappen ondersteunen. Als waterschap zijn wij aangesloten bij de betreffende werkgroepen van de Unie van Waterschappen om dit bij ons waterschap vorm te geven.

Brede Groene Dijk (BGD)

In 2022 is begonnen met de proef van de versterking van 750 meter Brede Groene Dijk met gerijpte klei. Deze proefdijk zal drie jaren worden gemonitord. Met de uitkomsten optimaliseren we het ontwerp van de totale dijkversterking, die na 2025 gepland is.

Hoofdstuk 3 b. Overzicht incidentele baten en lasten

Het overzicht incidentele baten en lasten betreft de baten en lasten die als éénmalig ten opzichte van voorgaande en komende jaren moeten worden beschouwd. De volgende incidentele baten en lasten zijn in de exploitatierekening 2023 meegenomen.

Incidentele baten

In 2023 zijn er geen noemenswaardige incidentele baten geweest.

Incidentele lasten

- Sanering asbestdaken	121.000
------------------------	---------

Hoofdstuk 3 c. Onttrekkingen aan bestemmingsreserves en voorzieningen

In de paragraaf onttrekkingen aan bestemmingsreserves en voorzieningen wordt ingegaan op de bedragen die rechtstreeks uit de voorzieningen worden onttrokken, alsmede op het beroep dat op de bestemmingsreserves is gedaan.

Bestemmingsreserves

Naast de algemene reserves kent het waterschap een aantal bestemmingsreserves. Onder deze bestemmingsreserves worden verstaan: reserves waaraan het algemeen bestuur een bepaalde bestemming heeft gegeven. Bij de bestemmingsreserves afkoopsommen, coalitieakkoord en bodemdaling door zoutwinning is sprake van een onttrekking in 2023.

Bestemmingsreserve afkoopsommen

Bij de begroting 2015 is besloten de afkoopsommen in te zetten om minder te activeren. Vanaf 2015 worden de eigen uren besteed aan projecten, de bouwrente en beheersmatige ICT-investeringen (onder andere aanschaf PC's en software) niet langer geactiveerd. Dit betekent dat deze kosten van jaarlijks € 1,4 miljoen rechtstreeks ten laste van de exploitatie komen. De afkoopsommen betreffen volledig de taak watersysteembeheer. Voor zover deze extra kosten toegerekend worden aan de taak watersysteembeheer worden deze kosten gedekt door afkoopsommen.

Bestemmingsreserve	Onttrekking 2023
Afkoopsommen	846.000

Bestemmingsreserves coalitieakkoord

In het coalitieakkoord 2019-2023 zijn jaarlijks budgetten opgenomen voor duurzaamheid en innovatie, zichtbaarheid, biodiversiteit, aanleg akkerranden en cultuurhistorisch erfgoed. Aangezien het ene jaar meer of minder als het andere jaar een beroep zal worden gedaan op deze budgetten is besloten het restant van de jaarlijkse budgetten in bestemmingsreserves te storten. De meer kosten in een ander jaar worden dan onttrokken aan deze bestemmingsreserves. Dit leidt dan niet tot financiële schommelingen in de jaren. Over 2023 is € 12.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve zichtbaarheid en € 248.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve duurzaamheid/innovatie.

Bestemmingsreserve	Onttrekking 2023
Zichtbaarheid	12.000
Duurzaamheid/innovatie	248.000

Bestemmingsreserve bodemdaling door zoutwinning

In de jaarrekening 2021 is besloten om een bestemmingsreserve bodemdaling door zoutwinning te vormen. In 2021 is ons waterschap namelijk tot overeenstemming gekomen over de manier waarop de gevolgen van zoutwinning gecompenseerd zullen worden. Het waterschap ontvangt hiervoor compensatie van een zoutwinbedrijf. Deze compensatie wordt in de bestemmingsreserve bodemdaling gestort. De jaarlijkse kosten als gevolg van de bodemdaling worden onttrokken aan de bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve	Onttrekking 2023
Bodemdaling door zoutwinning	35.000

Vorzieningen

Vorzieningen zijn bedragen op de balans die worden gevormd om verplichtingen, verliezen en risico's op te kunnen vangen, waarvan de omvang per balansdatum onzeker is, maar wel redelijkerwijs in te schatten. Bij het waterschap heeft in 2023 de volgende onttrekking van een voorziening plaatsgevonden:

Voorziening voormalig bestuur en personeel

Conform de regelgeving zijn de toekomstige lasten van voormalig bestuur en personeel opgenomen in een voorziening. De jaarlijkse kosten worden rechtstreeks ten laste van deze voorziening gebracht. Jaarlijks wordt bij de jaarrekening de benodigde hoogte van deze voorziening herberekend. Een eventueel tekort of overschot wordt ten laste of ten gunste van de exploitatie gebracht.

Voorziening	Onttrekking 2023
Voormalig bestuur en personeel	238.451

Hoofdstuk 3 d. Lopende en afgesloten investeringen in 2023

Algemeen

Het totale restant volume aan beschikbaar gestelde kredieten bedraagt per 31 december 2023 € 76 miljoen (zie bijlage 1).

Het jaar 2023

In 2023 is een investeringsvolume van € 21,7 miljoen gerealiseerd tegen een verwachting van € 17 miljoen. Het hogere investeringsvolume heeft geen invloed op de kapitaallasten voor 2023. De gevolgen voor 2024 zijn aangegeven bij de voorjaarsrapportage 2024.

De bruto investering bedraagt € 24,4 miljoen en de subsidies en bijdragen € 2,7 miljoen. Hieronder wordt de stand van zaken per project weergegeven onderverdeeld in lopende projecten en afgesloten projecten in 2023.

In juni 2022 is door het bestuur een krediet van € 2,1 miljoen beschikbaar gesteld (928) om exceptionele prijsstijgingen (als gevolg van onder meer de corona crisis en de oorlog in Oekraïne) binnen projecten te kunnen opvangen. Diverse marktpartijen hebben in 2022 en 2023 claims ingediend als gevolg van de sterke prijsstijgingen van onder meer brandstof, bouwmaterialen en energie.

In een aantal gevallen is overeenstemming bereikt met de aannemer. De toegekende claims zijn in onderstaande tabel weergegeven. Het restantkrediet bedraagt op dit moment ruim € 1,4 miljoen. Over de verdere uitputting van het verzamelkrediet wordt via de voor- en najaar rapportages aan het AB gerapporteerd.

Het restantkrediet (in euro's) is hiermee als volgt:

Beschikbaar gesteld verzamelkrediet	2.100.000
Claims	
Project Steendam-Tjuchem	- 330.000
Project P-verwijdering RWZI Gieten	- 114.000
Project De Branden	- 62.000
Project Tusschenklappenpolder	- 28.000
Project Kadeverbetering Drentse Aa	- 125.000
<i>Totaal claims</i>	<i>- 659.000</i>
Restantkrediet	1.441.000

Lopende projecten

Voor een totaaloverzicht van de lopende projecten wordt verwezen naar bijlage 1 "kredietoverzicht per 31 december 2023". Hieronder wordt per project een korte toelichting gegeven.

HIR Haren (028)

Krediet: € 7.145.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 6.404.000.

Restantkrediet: € 741.000.

De herinrichting Haren is een landinrichtingsplan waarin onder meer de waterbeheersing wordt verbeterd en op (toekomstige) functies wordt afgestemd. De grote investeringsmaatregelen, grondruilingen en -aankopen zijn inmiddels afgerond. Momenteel verkeert dit project zich daardoor in de nazorgfase. Deze fase loopt, naar verwachting, nog een aantal jaren door. Er zullen nog enkele

kleine, maar noodzakelijke aanpassingen in de waterhuishouding, waterveiligheid of grondposities plaatsvinden.

HIR Westerwolde grondaankopen (033)

Krediet: € 3.393.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 3.366.000.

Restantkrediet: € 27.000.

In de nazorgfase speelt momenteel nog één verwervingszaak voor het Westerwolde gebied. Naar verwachting kan deze in 2024 worden afgerond.

Herinrichting Midden Groningen (076)

Krediet: € 2.000.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 1.179.000.

Restantkrediet: € 821.000.

De herinrichting Midden-Groningen is nagenoeg gereed. In het totale plan zijn er nog een aantal werkzaamheden, waaronder grondzaken die nog afgerond moeten worden. Naar verwachting zal dit in 2024/2025 zijn afgerond.

Landinrichting Laaghalen (115)

Krediet: € 685.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 211.000.

Restantkrediet: € 474.000.

Dit betreft de inrichting van natuurgebied Geelbroek. Dit project wordt getrokken door Prolander (uitvoeringsdienst van de provincie Drenthe). De inrichting van de natuurvriendelijke oever langs de ruimsloot en twee vispassages is al een aantal jaren gerealiseerd. De verdere inrichting van het natuurgebied, in combinatie met wateropgaven voor bovenstrooms water vasthouden (181.000 m³) en aanpak verdroging (360 ha), is na moeizame en tijdrovende afstemming met de omgeving, nu opnieuw vertraagd door een moeizaam proces van en bezwaar- en beroepsprocedures. Het streven is de uitvoering in 2024 te starten en in 2025 af te ronden, maar dit is afhankelijk van de moeilijk voorspelbare snelheid van voortgang in de beroepsprocedures.

Landinrichting Odoorn (184)

Krediet: € 675.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 432.000.

Restantkrediet: € 243.000.

De werkzaamheden op het terrein zijn afgerond en dit project bevindt zich in de nazorgfase. Er zijn nog een aantal onderhoudspaden, waarvan de eigendomssituatie moet worden aangepast. De verwachting is dat dit project in 2024 zal worden afgerond.

Aanleg Meerstad (230)

Krediet: € 4.000.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023 € 250.000.

Restantkrediet: € 3.750.000.

Het Woldmeer bij Meerstad wordt beetje bij beetje uitgebreid, waarbij rekening wordt gehouden met de eisen en randvoorwaarden van het waterschap. De toegezegde bijdrage voor de te realiseren berging is nog niet betaald. Daarnaast moet er nog een inlaatvoorziening nabij de Slochtersluis gerealiseerd worden voor de noodbergingsvoorziening van het meer. Projectbureau Meerstad zoekt op dit moment uit op welke wijze en op welk moment dit het beste kan plaatsvinden.

Westerwoldse Aa (246)

Krediet: € 5.238.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 4.332.000.

Restantkrediet: € 906.000.

De uitvoering van het inrichtingsplan Benedenloop Westerwoldse Aa, Kuurbos, Hamdijk en Bovenlanden is in 2022 afgerond. Hiermee is in totaal 4,4 mln. m³ waterberging, ca 6 km natuurvriendelijke oevers, twee vispassages, 244 ha NNN (Natuurnetwerk Nederland) natuurgebied

en een aantal recreatieve voorzieningen (fietspad, aanlegsteiger, passantenhaven) gerealiseerd. Tevens zijn een aantal cultuurhistorische waarden in het landschap teruggelegd (4,2 km slaperdijk, 2 batterijen en een Koch-bunker).

Om het project geheel af te kunnen ronden zijn in 2020 tussen het waterschap, provincie, gemeenten en terreinbeheerders nadere afspraken gemaakt over beheer en onderhoud en overdracht van gronden. In opdracht van de provincie Groningen zorgt Prolander voor de procedurele afhandeling hiervan. Dit zal naar verwachting in 2024 worden afgerond.

EHS Westerwolde (306)

Krediet € 2.148.000. Uitgaven en aangevane verplichtingen tot en met 2023: € 1.707.000.

Restantkrediet: € 441.000.

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) Westerwolde is gerealiseerd. Door subsidies vanuit het waddenfonds zijn de kosten lager uitgevallen. Daarmee is een einde gekomen aan ca. 30 jaar aan voorbereiding en uitvoering van de verschillende deeltrajecten. In 2024 dient er echter nog overdracht van gronden plaats te vinden van de verschillende deeltrajecten.

Realiseren overstromingsvlakte Hunze (413)

Krediet: € 2.034.000. Uitgaven en aangevane verplichtingen tot en met 2023: € 1.627.000.

Restantkrediet: € 407.000.

Het project Beekherstel Hunze is onderdeel van het KRW-programma 'De Hunze, Natuurlijk!'. Het project verkeert in de nazorgfase. We zien dat de natuur hier soms ook verrassend reageert. In enkele situaties behoeven de uitgevoerde werken aanpassingen doordat er toch nog onverwachte en onvoorziene effecten optreden. In 2024 en naar verwachting ook daarna zullen eveneens nog enkele kleinschalige maatregelen worden uitgevoerd in de beekhersteltrajecten.

Verdrogingsbestrijding (417)

Krediet € 457.000. Uitgaven en aangevane verplichtingen tot en met 2023: € 46.000.

Restantkrediet: € 411.000.

De gebieden Loonediep, Holmers Halkenbroek en Geelbroek zijn aangemerkt als gebieden om, binnen het stroomgebied van de Drentsche Aa, water vast te houden.

In december 2020 zijn in het projectplan 'Beekverhoging Taarlooschediep en regeling waterdoorlaat verdeelwerk Loon' nadere beheerregels vastgesteld door het AB voor het verdeelwerk Loon zodat in het beekdal van het Loonediep-Taarlooschediep water zo optimaal mogelijk kan worden vastgehouden.

Het project Holmers-Halkenbroek, waarmee water wordt vastgehouden in de bovenloop van de Drentsche Aa, is gereed. Er staat echter nog een evaluatie gepland van eventuele nadelige grondwatereffecten in de omgeving. Mogelijk vloeien daar nog enkele compenserende maatregelen uit voort. Ook wordt nog gekeken naar verdere optimalisering van de inrichting van Holmers-Halkenbroek. Dit wordt meegenomen in het planproces voor de inrichting Amerdiep.

De uitvoering van de inrichting van Geelbroek (wordt getrokken door Prolander, uitvoeringsdienst van de provincie Drenthe) waar verdrogingsbestrijding onderdeel van is, heeft vertraging opgelopen. De uitvoering staat nu gepland voor 2024 – 2025. Het waterschap draagt hier financieel aan bij. Door de herinrichting zal in het gebied meer water kunnen worden vastgehouden.

Masterplan Kaden (500)

Krediet: € 61.774.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 51.776.000.

Restantkrediet: € 9.998.000.

In 2023 zijn diverse projecten uitgevoerd. Het Masterplan Kaden ligt op schema, zowel wat betreft het tijdsplan als de kosten. Over de voortgang tot en met het jaar 2023 is een aparte rapportage als bijlage bij deze jaarrekening opgenomen.

WKK Scheemda (624)

Krediet: € 2.438.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 2.025.000.

Restantkrediet: € 413.000.

Begin 2021 is de aanbesteding geweest van de vervanging van de WKK's op de RWZI's Assen en Scheemda. Op basis van de resultaten van de aanbesteding is in de AB-vergadering van 17 maart 2022 een uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld voor het realiseren van de vervanging van de WKK's op de RWZI's Assen en Scheemda. Voor WKK Scheemda zijn de engineeringswerkzaamheden ondertussen gestart. Verwacht wordt dat de start van de uitvoering in 2024 zal plaatsvinden met redelijkerwijs een uitloop naar 2025. De vertraging wordt veroorzaakt door een gewijzigde uitvoeringsmethodiek, wat ervoor zorgt dat er diverse eisensessies gehouden dienden te worden om het kwaliteitskader te toetsen. Er is melding gedaan dat er middels een bestuursvoorstel aanvullend krediet wordt aangevraagd voor zowel de WKK Assen als Scheemda.

Persleiding Scheve Klap Weiwerd (643)

Krediet: € 150.000; uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 14.000.

Restantkrediet: € 136.000.

In 2023 is een haalbaarheidsstudie uitgevoerd op het liggende leidingtracé. Op basis hiervan wordt in 2024 de verdere voorbereiding gedaan om te komen tot een ontwerp dat gereed is voor de aanvraag van een uitvoeringskrediet en de aanbesteding. Tevens wordt met grondeigenaren afgestemd en zakelijk recht gevestigd. Daarna vindt de aanbesteding plaats en staat de uitvoering voor 2025 gepland.

Cultuurhistorisch erfgoed (688)

Totaal krediet: € 150.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 100.000.

Restantkrediet: € 50.000.

In het kader van dit project worden vervangingen (op basis van inspecties) gedaan aan cultuurhistorische elementen aan onze beeldkenmerkende en/of monumentale objecten.

In 2023 zijn o.a. de onderstaande werkzaamheden uitgevoerd:

- Vervangen duiker bij museum stoomgemaal Winschoten;
- Restauratie van het spuigat van gemaal Fiemel;
- Volledig vervangen van de roedes van molen de Weddermarke, dit is gestart in 2023 en zal in 2024 worden afgerond.

Herprofileren boezemkaden 2023 (692)

Totaal krediet: € 600.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 593.000.

Restantkrediet: € 7.000.

Op diverse locaties zijn in 2022 boezemkades geherprofileerd. Eén nog uit te voeren traject ligt in een Natura-2000 gebied. Met betrekking tot de werkzaamheden is intensief contact geweest over de invulling van flora en fauna maatregelen. Vanwege de bereikbaarheid van het gebied is het wenselijk om eenmalig uitvoeringswerkzaamheden te verrichten. De werkzaamheden zullen in 2024 worden afgerond.

Baggeren stedelijk gebied Groningen (700)

Totaal krediet: € 400.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 172.000.

Restantkrediet: € 228.000.

Dit baggerproject is samengevoegd met een ander project (920) vanwege de directe raakvlakken en verwachte synergie. De voorbereidingen hebben wat vertraging, omdat het niet lukte om de gemeente Groningen als projectpartner aangehaakt te krijgen. Inmiddels is dat geregeld en lopen de voorbereidingen door tot het 3e kwartaal van 2024. De realisatie staat gepland in 2024 en 2025.

Duurswold Noord (707)

Krediet: € 4.714.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 4.053.000.

Restantkrediet: € 661.000.

In dit project zijn de volgende werken gerealiseerd:

1. Projectplan Verbetering Noordelijke kade Afwateringskanaal tussen Steendam en Tjuchem;
2. Projectplan Visvriendelijke oevers Farmsum;
3. Oostoever Afwateringskanaal Duurswold;
4. Projectplan Inrichting Oostoever Schildmeer;
5. Kade- en oeververbetering Duurswold Noord (trajecten a, b, c en d).

Voor een aantal dijktrajecten zijn nog onderhandelingen gaande over een toegangsweg naar een gemaal, grondruil of grondaankopen. De onderhandelingen verlopen moeizaam en hebben niet geleid tot een afronding in 2023.

Baggeren Kieldiep (715)

Krediet: € 500.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 0.

Restantkrediet: € 500.000.

Uit recente metingen is gebleken dat de noodzaak van het baggeren in het Kieldiep niet acuut is. De waterdiepte is hier nog voldoende. Het baggeren van het Kieldiep met aanliggende vaarverbindingen Leinewijk en Westerdiepsterdallen zal niet voor 2025 plaatsvinden.

Tijdens de winter en het voorjaar ontstaat een sliblaag voor de sluisen. Deze 'drempel' verwijderen we jaarlijks voor de start van het vaarseizoen. Deze kosten komen ten laste van het exploitatiebudget.

WKK Assen (724)

Krediet: € 3.052.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 3.090.000.

Restantkrediet: € -38.000.

Begin 2021 is de aanbesteding geweest van de vervanging van de WKK's op de RWZI's Assen en Scheemda. Op basis van de resultaten van de aanbesteding is in de AB-vergadering van 17 maart 2021 een uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld voor het realiseren van de vervanging van de WKK's op RWZI's Assen en Scheemda. Na ondertekening van het contract met de aannemer is gestart met het uitwerken van de verbetervoorstellen en het uitvoeringsontwerp voor de RWZI Assen. Dit heeft langer geduurd dan voorzien was. In februari 2021 is gestart met de realisatie en momenteel is de ombouw voltooid. De laatste restpunten worden in 2024 afgewerkt. Er heeft echter een krediet overschrijding plaatsgevonden. Er is melding gedaan dat er middels een bestuursvoorstel aanvullend krediet wordt aangevraagd voor zowel de WKK Assen als Scheemda.

Inrichting Haansplassen (725)

Krediet: € 2.763.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 2.760.000.

Restantkrediet: € 3.000.

Het algemeen bestuur heeft op 13 mei 2015 het projectplan Inrichting Haansplassen vastgesteld. In dit projectplan zijn de natuurinrichting van de Haansplassen (opgave van Herinrichting Midden-Groningen) en de verbetering van 3 km kade en realisatie van 3,5 ha natuurvriendelijke oeverzone langs het naastgelegen Schildmeer (opgaven van het waterschap) in één gezamenlijk project

geïntegreerd. De laatste grondoverdracht zal in 2024 worden afgerond. De kosten van de grondoverdracht bedragen ongeveer € 30.000,-, waardoor het krediet zal worden overschreden. Dit komt doordat tijdens de uitvoering van het project de kosten iets hoger zijn uitgevallen dan begroot. Dit had te maken met de slechte weersomstandigheden tijdens de aanleg van het fietspad op de kade. Daarnaast was het realiseren van de natuurvriendelijke oever langs het Schildmeer technisch lastiger dan voorzien.

Beheerprogramma Natuurvriendelijke oevers (740)

Krediet: € 2.951.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 1.448.000.

Restantkrediet: € 1.503.000.

Het oorspronkelijke krediet van € 3.962.000 is verlaagd met in totaal € 1.011.000 naar € 2.951.000.

Tot en met 2022 zijn alle natuurvriendelijke oevers (NVO's) gerealiseerd of in uitvoering gebracht voor het KRW waterlichamen, Kanalen Westerwolde en Kanalen Hunze-Veenkoloniën. Voor de planperiode 2022-2027 is er geen KRW NVO opgave meer voor de Kanalen Westerwolde en wordt daarmee voldaan aan de KRW opgave.

Voor de Kanalen Hunze-Veenkoloniën ligt er in de nieuwe planperiode 2022-2027 nog een restopgave van 9 km aan te realiseren NVO's, (zie krediet 816).

De gemeente Assen heeft in 2023, met een financiële bijdrage van het waterschap, (in combinatie met de aanleg van een fietspad) 800 m NVO gerealiseerd in het Havenkanaal (onderdeel van het KRW waterlichaam Noord-Willemskanaal). Eind 2023 is kadeverbetering Noord-Willemskanaal nabij de Wittemolen aanbesteed waarin ook de realisatie van 500 m NVO is opgenomen. Dit wordt begin 2024 uitgevoerd. Met de afronding daarvan is de opgave voor 2016-2022 van 3 km NVO in het Noord-Willemskanaal voltooid.

In Duurswold is over een lengte van 1,2 km een optimalisatie van de NVO uitgevoerd.

Maatregelen waterlichaam Drentsche Aa (742)

Krediet: € 2.010.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 791.000.

Restantkrediet: € 1.219.000.

Dit betreft opgaven voor de voorgaande planperiode 2016-2021.

Het oorspronkelijke krediet is met € 1.905.000 verlaagd, doordat het project Rolderdiep in de huidige programmaperiode (2022-2027), op basis van een nieuw krediet, wordt uitgevoerd. In de planuitwerking zal ook het opheffen van barrières voor vismigratie in het Rolderdiep worden meegenomen.

In het kader van het project Beekverhoging zijn in 2021 en 2022 voor de drie trajecten van de Drentsche Aa, het Loonerdiep-Taarlooschediep, Anloërdiepje en Zeegserloopje, beekbodemverhogingen uitgevoerd. Over een periode van vijf jaar worden de effecten van de beekverhoging gemonitord en geëvalueerd.

Het project beekherstel Witterdiep is in 2022 met succes afgerond met 5 km herstelde beekloop en 40.000 m³ een extra capaciteit om water tijdelijk vast te kunnen houden.

De planvoorbereiding voor beekherstel Amerdiep is in 2022 gestart als integraal planproces, waarin ook de inrichting van het omliggende beekdal voor NNN wordt meegenomen. De kosten voor de planvorming worden 50/50 verdeeld tussen Waterschap en de Provincie Drenthe. In 2022 is een gebiedsverkenning uitgevoerd. In 2023 en 2024 wordt het plan verder uitgewerkt.

Maatregelen waterlichaam De Hunze (744)

Krediet: € 2.590.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 496.000.

Restantkrediet: € 2.093.000.

In 2023 is in het Hunzegebied het project De Branden uitgevoerd en nagenoeg afgerond. Voor het project Noordma is het plan gereed en in 2023 in procedure gebracht. Het bestek is opgesteld. De start van de uitvoering heeft plaatsgevonden in het voorjaar 2024.

Maatregel waterlichamen Zuidlaardermeer (745)

Krediet: € 4.192.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 1.595.000.

Restantkrediet: € 2.597.000.

Uit het integraal maatregelplan Zuidlaardermeer is het onderdeel 'Creëren luwe zone Zuidlaardermeer' in voorbereiding. In 2023 is de eerste fase van de Inrichting oevers Zuidlaardermeer / rietrevitalisatie uitgevoerd en is de voorbereiding van de tweede fase gestart voor de uitvoering in 2024.

Renovatie RGM's 2022 (749)

Krediet: € 1.140.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 1.031.000.

Restantkrediet: € 109.000.

De renovatie van de gemalen Wagenborgen en Oosterland is afgerond op enkele kleine restpunten na. Voor 4 gemalen heeft de aanbesteding plaatsgevonden. De uitvoering staat gepland voor het 2^e kwartaal 2024. Het betreft de gemalen Westerbroek, Drouwenerveen, Yde de Punt en Hooghalen. Gemaal Gasselte staat voor renovatie op de planning, maar de gemeente heeft nog steeds geen uitsluitsel gegeven over hun eisen m.b.t. overstorten, opstuwing, etc. Het gevolg hiervan is dat de capaciteit, hoogte en locatie van het gemaal nog niet te bepalen is. Afhankelijk van de snelheid van de besluitvorming bij de gemeente kan de uitvoering in 2024 plaatsvinden.

Vervanging onderhoudsbeheersysteem (751)

Krediet: € 275.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 252.000.

Restantkrediet: € 23.000.

Het verouderde onderhoudsbeheersysteem is in de eerste fase van dit project vervangen door een nieuw onderhoudsbeheersysteem.

Het overzetten van data en het automatiseren van rapportages en werkvergunningen is inmiddels afgerond. Het overzetten van groot onderhoud naar het onderhoudsbeheersysteem is ook uitgevoerd.

De koppelingen met andere systemen zijn gepland voor 2025.

Dijkversterking Tusschenklappenpolder (757)

Krediet: € 4.528.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 4.303.000.

Restantkrediet: € 225.000.

In 2020 is op basis van onderzoeken bepaald hoe de dijkversterking moet worden uitgevoerd. De ontwerpen zijn gemaakt en het omgevingsproces voor de ontwerpen is doorlopen. Aan het eind van 2020 is het Projectplan Waterwet opgeleverd.

De onderhoudsperiode van de aannemer is in 2023 verstreken. Maatregelen ter plaatse van kruisende kabels en leidingen en inpassing van de kade ter plaatse van een baggerdepot van de provincie moeten nog worden uitgevoerd.

Boezemkades oeverfixaties 2023 (758)

Krediet: € 500.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 176.000

Restantkrediet: € 324.000.

Op diverse locaties zijn in 2023 werkzaamheden uitgevoerd. Overeenstemming met landeigenaren en kabels- en leidingen beheerders duurde langer dan voorzien waardoor er een uitloop is ontstaan in 2024.

Stedelijk waterbeheer 2021 (762)

Krediet: € 100.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 62.000

Restantkrediet: € 38.000.

In verband met Covid-19 is besloten de voorbereiding en realisatie van een aantal trajecten van de Middensloot te Wildervank uit te stellen naar 2023. In 2023 zijn de informatieavonden gehouden voor

aanwonenden wat betreft het opschonen en water afvoerend maken van de Middensloot. De werkzaamheden aan de diverse trajecten zijn in het eerste kwartaal van 2024 afgerond.

Vervangen daken (763)

Krediet: € 185.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 106.000

Restantkrediet: € 79.000.

De daken van locaties in Siddeburen (diverse daken) en Termunterzijl (schotbalkloods) zijn verwijderd en vervangen voor een nieuw dak met bijbehorende werkzaamheden zoals onder andere het herstellen van de hemelwaterafvoer. De locatie Borger staat nog op de planning om uit te voeren.

Groot onderhoud RWZI's 2022 (774)

Krediet: € 820.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 816.000.

Restantkrediet: € 4.000.

De geplande onderhoudswerkzaamheden op basis van het Groot onderhoud RWZI's (GOR) zijn grotendeels uitgevoerd. Per onderdeel is bekeken of een grote revisie of vervanging noodzakelijk was. Hierbij is gekeken naar gebruiksduur, de toestand en het belang van de apparatuur in relatie tot de uit te voeren werkzaamheden. Eén onderdeel van de aanbestede werkzaamheden is begin 2024 door de aannemer uitgevoerd.

Vervangen bellenbeluchting zuiveringen(775)

Krediet: € 609.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 461.000

Restantkrediet: € 148.000.

Op de RWZI te Scheemda was de plaatbeluchting technisch afgeschreven en deze is vervangen.

Daarnaast is ook een circuit van de RWZI Hoogezand vervangen.

Het restantkrediet zal begin 2024 worden besteed aan het laatste circuit van de RWZI Scheemda.

IM 2021 (778)

Krediet: € 590.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 576.000.

Restantkrediet: € 14.000.

De werkzaamheden bestaan uit ondersteuning voor de implementatie van de Omgevingswet, digitale overheid en aanschaf van software om te voldoen aan de baseline informatie veiligheid overheden. Tevens zijn er nieuwe laptops, tablets en modems voor de kantoorautomatisering aangeschaft. De werkzaamheden met betrekking tot de moderne ICT-werkplek zullen in 2024 worden afgerond.

Onderhoudsmachines 2022 (782)

Krediet: € 1.200.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 1.164.000

Restantkrediet: € 36.000.

In 2022 zijn een aantal machines besteld. Door lange levertijden als gevolg van tekorten op de markt is een deel van de machines in 2024 geleverd.

IM 2022 (785)

Krediet: € 1.040.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 582.000.

Restantkrediet: € 458.000.

In 2023 is er geïnvesteerd in standaardsoftware voor onze objecten in het veld. De komende jaren zal dit verder doorgevoerd worden, zodat de verstoringen minder worden. Daarnaast is er geïnvesteerd om de beveiliging van de ICT-omgeving te verhogen. In 2024 wordt het opslagsysteem in de serverruimte vervangen.

Fosfaatverwijdering RWZI Gieten (799)

Krediet: € 2.776.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 2.610.000.

Restantkrediet: € 166.000.

In de AB-vergadering van 17 februari 2021 is een uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld voor de realisatie van een fosfaat verwijderingsinstallatie op de RWZI Gieten, waarna eind maart het contract met de aannemer voor ontwerp, bouw en onderhoud van de installatie is ondertekend. Het grootste gedeelte van 2021 is besteed aan het uitwerken van het ontwerp, het aanvragen van de benodigde vergunningen en de voorbereidingen voor de realisatie. Conform planning zijn de werkzaamheden op de RWZI Gieten in december 2021 van start gegaan. De bouw van de installatie is eind 2022 afgerond en in gebruik genomen. In 2023 is de installatie ingeregeld door de aannemer. Hierbij zijn een aantal onvolkomenheden aan het licht gekomen die de aannemer in 2024 gaat oplossen.

Groot onderhoud RWZI's 2023 (804)

Krediet: € 700.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 662.000.

Restantkrediet: € 38.000.

De geplande onderhoudswerkzaamheden op basis van het Groot onderhoud RWZI's (GOR) zijn in 2023 grotendeels uitgevoerd. Per onderdeel is bekeken of een grote revisie of vervanging noodzakelijk was. Hierbij is gekeken naar gebruiksduur, de toestand en het belang van de apparatuur in relatie tot de uit te voeren werkzaamheden. In 2024 zullen de laatste werkzaamheden worden afgerond.

IM 2023 (805)

Krediet: € 595.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 328.000.

Restantkrediet: € 267.000.

Er is met name geïnvesteerd in informatieveiligheid en er zijn nieuwe laptops, tablets en modems ten behoeve van de kantoorautomatisering aangeschaft. Daarnaast zijn er extra digitale sloten voor locaties aangeschaft en is de backup voorziening uitgebreid voor extra veiligheid van onze digitale gegevens.

In 2024 worden de locaties getest op digitale veiligheid. Dit is uitgesteld door de hoogwater situatie eind 2023.

In 2025 zullen de netwerkswitches op het hoofdkantoor worden vervangen.

Onderhoudsmachines 2023 (806)

Krediet: € 1.200.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 1.188.000

Restantkrediet: € 12.000.

In 2023 zijn een aantal machines besteld. Door lange levertijden als gevolg van tekorten op de markt is een deel van de machines in 2024 geleverd.

Stedelijk waterbeheer 2023 (807)

Krediet: € 100.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 33.000.

Restantkrediet: € 67.000.

Er is een inlaatduiker in de stad Groningen vergroot, waarmee het westelijk gebied van Meerstad van water kan worden voorzien. Nabij Zandberg is in de gemeente Borger-Odoorn een duiker vergroot ter verbetering van de afwatering van de kern van het dorp Zandberg.

De uitvoering van de duiker ValtherMussel zal in 2024 plaatsvinden.

Oplossen knelpunten landelijk gebied (808)

Krediet: € 250.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 183.000.

Restantkrediet: € 67.000.

In 2023 zijn verspreid over het beheersgebied knelpunten in de wateraanvoer en afvoer opgelost. Het betreft onder andere de vervanging van te kleine duikers, de inspectie en vervanging van plaatstalen duikers en de aanpassing van een sluis. Een aantal knelpunten die zijn opgelost kwamen aan het licht tijdens de voorgaande droge zomers. Door slechte weersomstandigheden eind 2023 zijn een aantal werkzaamheden doorgeschoven naar 2024.

Zonnecarports parkeerterrein (810)

Krediet: € 755.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 207.000.

Restantkrediet: € 548.000.

In februari 2023 is het krediet van € 555.000 verhoogd met € 200.000 om de gestegen kosten op te vangen en extra zonnepanelen te plaatsen

Na de positieve besluitvorming in februari 2022 is gestart met de meervoudige aanbesteding. Het ontwerp en de uitvoering voor de zonnepanelen op het parkeerterrein wordt in bouwteamverband gedaan.

Op 12 december 2022 is een principeverzoek bij de gemeente Veendam ingediend waarin we toestemming vragen, om in afwijking van het bestemmingsplan, de zonnecarports te mogen realiseren. Het college van B&W is op 14 februari 2023 akkoord gegaan met ons principeverzoek. Inmiddels heeft de gemeente ook het definitief ontwerp en de bijbehorende constructieberekeningen goedgekeurd. Eind 2023 zijn de zonnepanelen besteld en geleverd. Dit is gedaan in verband met de zekerheid van het beschikbaar hebben van de juiste panelen in relatie tot de maatvoering van de constructie. De verwachting is dat de realisatie van de zonnecarports in de zomer van 2024 gereed is.

Watersysteem Hunze BHP 2022-2027 (812)

Krediet: € 16.625.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 42.000.

Restantkrediet: € 16.583.000.

Dit betreft verschillende beekherstelprojecten die in samenhang met vismigratie knelpunten opheffen en de inrichting van NNN (Natuurnetwerk Nederland) zijn gedefinieerd. Afhankelijk van de voortgang bij het vrijmaken van gronden voor inrichting zal de definitieve afbakening van het deelproject worden bepaald.

De voorbereiding van deelproject Boonspolder / Spijkerboor is in 2023 afgerond en er zijn vergunningen aangevraagd en verkregen en het werk is aanbesteed. Verder is ook de voorbereiding van Bronnegermaden gestart en wordt in het Achterste diep tezamen met een pilotproject ontwikkeling van natuur inclusieve landbouw de verkenning naar een duurzame toekomstbestendige inrichting van het gebied opgepakt. Ook voor het gebied nabij de Boermastreek- voorheen Zoersche landen genoemd - is een plan uitgewerkt. Dit plan sluit ook aan bij de pilot Veenoxidatie Valthermond.

NVO's BHP 2022-2027 (816)

Krediet: € 3.200.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 43.000.

Restantkrediet: € 3.157.000.

In de komende planperiode zal er 5,5 km NVO's worden aangelegd in het Noord-Willemskanaal en 9 km in de kanalen Hunze/Veenkoloniën. Tevens vindt daar waar nodig optimalisatie van bestaande NVO's plaats in de rest van de KRW waterlichamen op verschillende trajecten. De voorbereidingen zijn gestart in 2022.

Voor de NVO's kanalen Hunze-Veenkoloniën (opgave 9 km) is inmiddels een opdracht voor 1,35 km NVO verstrekt. De uitvoering heeft in het eerste kwartaal van 2024 plaatsgevonden.

In het najaar van 2023 is er gestart met de planvoorbereiding voor het realiseren van ca. 800 meter natuurvriendelijke oever in het Noord-Willemskanaal tussen de Onlandweg en de Vriezerbrug. Dit wordt in 2024 uitgevoerd.

De voorbereiding voor resterende trajecten in het Noord-Willemskanaal wordt vanaf 2024 opgepakt.

Visveiligheid maatregel bij gemaal Duurswold (819)

Krediet: € 3.077.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 32.000.

Restantkrediet: € 3.045.000.

Het visveilig maken van de pompen van gemaal Duurswold komt voort uit de in juli 2018 vastgestelde visie vismigratie "Van Wad tot Aa" voor de periode 2018-2027. In de periode 2020-2022 zijn een aantal technische vooronderzoeken uitgevoerd m.b.t. het visveilig maken van gemaal Duurswold. Deze uitkomsten zijn in juni 2023 aan het Algemeen Bestuur voorgelegd. Hierbij is het benodigde krediet vrijgegeven. In de tweede helft van 2023 is gestart met het opzetten van de technische projectorganisatie en het voorbereiden van de benodigde aanbestedingsstukken. De verwachting is dat de werkzaamheden in 2026 worden afgerond.

Energiezuinige maatregelen Veele (832)

Krediet: € 1.569.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 131.000.

Restantkrediet: € 1.438.000.

In 2023 is gekeken of er alternatieven zijn om de locatie Veele te verduurzamen om zo binnen het vastgestelde krediet te blijven. Dit naar aanleiding van de uitgevoerde haalbaarheidsstudie in 2022. Deze studie gaf aan dat het vastgestelde krediet voor het verduurzamen van de locatie Veele niet meer toereikend is. In 2024 zal worden gekeken of er op de locatie Veele een en ander kan worden verduurzaamd in afgeslankte vorm.

Beheer BGT 2023 (839)

Krediet: € 40.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 1.000.

Restantkrediet: € 39.000.

Voor het bijhouden van wijzigingen/mutaties van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) in het kader van uniformering van deze BGT worden nu op projectbasis verbeteringen uitgevoerd. De samenwerking met de gemeente Groningen begint steeds beter te lopen en zal in 2024 verder worden uitgebouwd.

Watersysteem Drentsche Aa BHP 2023-2027 (847)

Krediet: € 5.000.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 0.

Restantkrediet: € 5.000.000.

In 2022 is de planvoorbereiding gestart voor de hermeandering van 2,5 km Amerdiep en zijn gesprekken gevoerd over grondaankoop voor de realisatie van hermeandering van 2,5 km Rolderdiep. Voor beide projecten is in 2023 inzet gepleegd om samen met de provincie en Prolander de grondaankoop vlot te trekken.

Veiligheid sluisen Termunterzijl (853)

Krediet: € 500.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 31.000.

Restantkrediet: € 469.000.

Tijdens inspecties van de zeedijk en de installaties die daarvan onderdeel uitmaken, is geconstateerd dat de betonnen constructies rondom de keersluis, de stalen damwanden, het remmingswerk en de voegen van de sluisen Termunterzijl in steeds slechtere staat verkeren.

In 2023 zijn voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd. De voorbereiding loopt door in 2024, waarna in 2025 de uitvoering zal plaatsvinden.

Baggeren Termunterzijldiep (860)

Krediet: € 500.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 479.000.

Restantkrediet: € 21.000.

Het baggerwerk is inmiddels fysiek afgerond. In het 1^e kwartaal van 2024 zijn de laatste zaken afgerond.

Baggeren Mussel Aa kanaal (861)

Krediet: € 1.450.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 1.430.000.

Restantkrediet: € 20.000.

Het werk is fysiek afgerond. De resterende werkzaamheden betreffen alleen nog de ontmanteling van de weilanddepots. Vanwege de slechte weersomstandigheden liggen deze werkzaamheden momenteel stil, omdat de bagger onvoldoende is ingedroogd om bewerkt en/of verwerkt te kunnen worden. Naar verwachting vinden deze werkzaamheden in 2024 plaats. Hiervoor is extra krediet aangevraagd.

Kaderverbetering Zuidlaardermeer ZZ (862)

Krediet: € 400.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 0.

Restantkrediet: € 400.000.

Het kadetrajct Zuidlaardermeer ZZ wordt deels in combinatie uitgevoerd met een ander project voor kadeprofiel herstel nabij Meerzicht.

Het kadetrajct verbetering Zuidlaardermeer ZZ is eind 2023 ingemeten en wordt in 2024 in voorbereiding gebracht. Tijdens hoogwater eind 2023 is geconstateerd dat de oude kademuren bij jachthaven Meerzicht in slechte staat verkeren. Deze zullen ook moeten worden vervangen.

Versterken boezemkaden nav toets stabiliteit (863)

Krediet: € 3.256.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 2.304.000.

Restantkrediet: € 952.000.

De kadeversterking Eekerpolder doorloopt in 2023 en 2024 de voorbereidingsfase. De verwachting is dat in 2024 bij het Algemeen Bestuur een uitvoeringskrediet wordt aangevraagd voor 2025.

Voor de kadeversterking is een voorbereidingskrediet aangevraagd. Hiermee is in 2023 de scope bepaald voor de kadeversterking.

De kadeversterking Hondshalstermaar doorloopt eveneens in 2023 en 2024 de voorbereidingsfase. Op 15 februari 2023 is door het AB hiervoor een voorbereidingskrediet vrijgegeven. In 2024 wordt de voorbereidingsfase afgerond en wordt een krediet aangevraagd om de kadeversterking in 2025 te gaan realiseren.

De kadeversterking afwateringskanaal Duurswold zuidzijde Schildmeer doorloopt ook in 2023 en 2024 de voorbereidingsfase. Op 15 februari 2023 is door het AB hiervoor een voorbereidingskrediet vrijgegeven. In 2024 wordt de voorbereidingsfase afgerond en wordt een krediet aangevraagd om de kadeversterking in 2025 te gaan realiseren.

De kadeversterking Onner- en Oostpolder doorloopt in 2024 de voorbereidingsfase. In december 2023 is hiervoor door het AB een voorbereidingskrediet afgegeven. In 2024 worden diverse voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd in de vorm van landmeten, ecologisch onderzoek en conditionerende onderzoeken. Verwacht wordt dat richting eind 2024 een uitvoeringskrediet zal worden aangevraagd waarmee de realisatie vervolgens in 2025 zal plaatsvinden.

Bijdrage gemalen Drentsche Hoofdvaart (865)

Krediet: € 270.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 61.000.

Restantkrediet: € 209.000.

De aanvoergemalen in de Drentse Hoofdvaart worden onderhouden door het waterschap Drents Overijsselse Delta. Deze gemalen zijn belangrijk voor de wateraanvoer naar het Drents deel van ons

waterschap. Conform artikel 6 uit het Waterakkoord Drenthe 2018 dragen wij bij aan de investeringskosten.

Voor de uitvoering zijn we afhankelijk van de voortgang bij het waterschap Drents Overijsselse Delta. Het waterschap heeft gemeld op basis van eigen inspecties beter inzicht te krijgen in de kosten, urgentie en prioritering. Als gevolg van het opnemen van de aanvoergemalen in hun organisatie kost dit enige tijd. Verwacht wordt dat de werkzaamheden vanaf 2024 worden voorbereid en uitgevoerd. Op basis van het inzicht in kosten en aanpak zijn de waterschappen bezig met voorbereidende werkzaamheden.

Bijdrage Stieltjeskanaalsluis (866)

Krediet: € 50.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 0.

Restantkrediet: € 50.000.

De Stieltjeskanaalsluis maakt onderdeel uit van het Drentse primaire wateraanvoersysteem. Deze sluis voert water aan vanuit uit het zuiden (de Vecht) en is van belang om het meest oostelijke deel van de Verlengde Hoogeveensche Vaart op peil te houden.

Bij het in werking treden van het Waterakkoord Drenthe 2018 is een voorbehoud gemaakt voor de Stieltjeskanaalsluis. Er loopt nog een inhoudelijke discussie in hoeverre de Stieltjeskanaalsluis van belang is voor ons gebied. Afhankelijk van de uitkomst van deze discussie dragen we meer of minder bij aan het beheer, onderhoud en investeringen van deze sluis.

Voor de uitvoering zijn we afhankelijk van de voortgang bij het waterschap Vechtstromen. Dit waterschap heeft gemeld de uitvoering van dit project voortvarend te willen oppakken als gevolg van problemen tijdens de zomer van 2022.

Oldambtmeer BHP 2023-2027 (874)

Krediet: € 500.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 40.000.

Restantkrediet: € 460.000.

In 2022 is de planvoorbereiding gestart voor het realiseren van verbeterde oever- en moeraszones in het Oldambtmeer. Inmiddels is het ontwerp gereed en is in het voorjaar van 2024 gestart met de uitvoering. Het werk wordt voor het einde van 2024 afgerond.

Toetsing toekomstig watersysteem (875)

Krediet: € 650.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 322.000.

Restantkrediet: € 328.000.

Dit betreft de toetsing van onze watersystemen voor inundatie, opstuwning en drooglegging. Resultaat is inzicht in de huidige staat en hoe toekomstbestendig ons watersysteem is. Hieruit kan worden bepaald welke knelpunten we op korte termijn moeten oplossen en voor welke lange termijn opgaven we staan.

Voorwaarde hiervoor is dat de data voor de modellering op orde is. De modellering en toetsing is in 2023 aanbesteed en de uitvoering is gestart.

Kadeversterking Lappenvoort-Oosterland (880)

Krediet: € 3.970.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 3.891.000.

Restantkrediet: € 79.000.

De planvorming is in het voorjaar van 2023 afgerond. In het voorjaar van 2023 is gestart met de realisatie kadeversterking Lappenvoort-Oosterland. Door slechte weersomstandigheden eind 2023 hebben de werkzaamheden vertraging opgelopen. Zodra de weersomstandigheden weer gunstig zijn zullen de werkzaamheden weer worden opgepakt en in 2024 worden afgerond.

Modificaties RWZI Veendam (903)

Krediet: € 4.375.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 61.000.

Restantkrediet: € 4.314.000.

Vanuit het voorbereidingskrediet is een voorlopig ontwerp opgesteld. Als vervolg hierop is er vanaf half maart 2024 een aanbesteding gehouden om een aannemer te selecteren die in een bouwteam met ons het werk gaat uitvoeren. Het betreft dan verdere voorbereiding om tot een Uitvoeringsontwerp te komen en de uitvoering van het werk. De planning is dat het totale traject eind 2025 wordt afgerond.

Versterking Borgsloot (917)

Krediet: € 4.685.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 4.087.000.

Restantkrediet: € 598.000.

In oktober 2023 is de planvoorbereiding afgerond door middel van het vaststellen van het projectplan waterwet. De uitvoering van het project is intussen aanbesteed en is vanaf maart 2024 van start gegaan.

DAW Drenthe 2022 (918)

Krediet: € 400.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 150.000.

Restantkrediet: € 250.000.

Voor de periode totdat DAW onder het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) in uitvoering is, heeft het algemeen bestuur € 400.000,- beschikbaar gesteld voor onze bijdrage aan regionale DAW projecten in Drenthe. In 2023 is een opdracht verleend aan het agrarisch collectief.

DAW Groningen 2022 (919)

Krediet: € 900.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 350.000.

Restantkrediet: € 550.000.

Voor de periode totdat DAW onder het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) in uitvoering is, heeft het algemeen bestuur ingestemd met het opzetten van een vervolg op de DAW projecten. Hiervoor heeft het algemeen bestuur € 900.000,- beschikbaar gesteld als bijdrage aan regionale DAW projecten in Groningen. In 2023 zijn opdrachten verleend aan collectieven.

Ontwikkeling dijkinspectie app (927)

Krediet: € 60.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 55.000.

Restantkrediet: € 5.000.

De dijkinspectie app en de backoffice wordt vernieuwd. Zodat we de komende jaren met een goede dijkinspectie app kunnen werken en de verzamelde gegevens gemakkelijk kunnen uitwerken om schades aan de dijk te herstellen. Het streven is om in 2024 met de nieuwe app aan de slag te gaan.

Krediet prijsstijgingen projecten (928)

Krediet: € 2.100.000. Kredietwijziging: - € 659.000.

Restantkrediet: € 1.441.000.

In juni 2022 is door het bestuur een krediet van € 2,1 miljoen beschikbaar gesteld om exceptionele prijsstijgingen binnen projecten te kunnen opvangen. Diverse marktpartijen hebben in de afgelopen twee jaar een claim ingediend als gevolg van de sterke prijsstijgingen van onder meer brandstof, bouwmaterialen en energie. Dit heeft geleid tot kredietwijzigingen op de volgende projecten:

- MK Kadetraject Steendam Tjuchem (€ 330.000);
- De Branden (€ 62.000);
- P verwijdering RWZI Gieten (€ 114.000);
- Tussenklappenpolder (€ 28.000)
- Kadeverbetering Drentsche Aa (€ 125.000)

Vervanging LIMS (929)

Krediet: € 920.000 Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 512.000.

Restantkrediet: € 408.000.

Inmiddels zijn levenslange licenties aangeschaft en zijn de opdrachten voor consultancy uitgezet. De verwachting is dat we begin 2025 live gaan met het nieuwe systeem.

DPRA Stedelijke Wateropgave (930)

Krediet: € 2.016.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 0.

Restantkrediet: € 2.016.000.

In het WBP 2022-2027 is de aangegeven dat de verdere uitwerking van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) in 2022 zal plaatsvinden via onder andere de zogenaamde "stresstests" en het daaruit voortvloeiende Uitvoeringsprogramma van het DP-RA. Het uitvoeringsprogramma is afgerond in 2023. Binnen het samenwerkingsverband zijn op basis van het uitvoeringsprogramma subsidie aanvragen ingediend voor een aantal kleinere projecten.

Visveiligheid gemalen (935)

Krediet: € 4.107.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 6.000.

Restantkrediet: € 4.101.000

In 2023 is gestart met de benodigde onderzoeken. Er is een aanvraag voor subsidie ingediend. Als deze wordt toegekend zal in 2024 de gunning plaatsvinden.

Vuilroosters vervangen (938)

Krediet: € 160.000,-. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 155.000.

Restantkrediet: € 5.000.

De voorbereidingsfase heeft geduurd tot en met het eerste kwartaal van 2024. In de loop van 2024 zal een uitvoeringskrediet worden aangevraagd om de realisatie in het najaar 2024 te kunnen opstarten. Het totale project loopt door tot 2028.

Dollarddijk (H01)

Krediet: € 25.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 0.

Restantkrediet: € 25.000.

Dit is een voorbereidingskrediet om de voorbereiding van de Dollarddijk op te kunnen starten. Inmiddels is er in het AB van 7 februari 2024 een krediet vrijgegeven voor de opstartfase van de Dollarddijk. Dit betreft een HWBP project dat voor 90% wordt gesubsidieerd.

Afgesloten projecten in 2023

In 2023 zijn projecten met in totaal een krediet van € 18,8 miljoen afgesloten. Van de in 2023 afgesloten projecten is € 1,4 miljoen van het krediet niet besteed. Deels is dit het gevolg van lagere kosten, onder andere door aanbestedingsvoordelen, en deels door het (gedeeltelijk) vervallen van voorgenomen projecten. De afgesloten projecten staan genoemd in bijlage 2 "Overzicht afgesloten projecten 2023". Deze projecten zijn grotendeels binnen het beschikbare krediet uitgevoerd. Bij de projecten die niet binnen het beschikbare krediet zijn uitgevoerd, wordt een toelichting op de overschrijding gegeven.

De in 2023 afgesloten projecten worden hieronder toegelicht.

Baggeren Stedelijk gebied 2021 (426)

Krediet € 259.000. Uitgaven tot en met 2023: € 130.000.

Restantkrediet: € 129.000.

Het waterschap is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de hoofdwatgangen in het stedelijk gebied. In 2023 zijn vijvers in Waterhuizen ontdaan van bagger. Daarnaast zijn er voor een 5-tal trajecten waterbodemonderzoeken uitgevoerd in Valthermond, Emmer-Compasuum, Stadskanaal, Wildervank en Scheemda. Op basis van de uitkomsten van deze onderzoeken, zal de uitvoering van deze werkzaamheden in 2024 en/of 2025 plaatsvinden.

Groot onderhoud stuwen 2022 (467)

Krediet: € 400.000. Uitgaven tot en met 2023: € 397.000.

Restantkrediet: € 3.000.

Op basis van inspecties en risico's zijn civieltechnische werkzaamheden verricht aan de in- en uitstroom damwandconstructies van stuwen. 11 stuwen zijn voorzien van een nieuwe houten damwandconstructie. Daarnaast zijn op basis van de technische status een zestal stuwen werktuigkundig gereviseerd, waarvan een tweetal volledig. Eén verzakte stuw is recht gezet en er is een stuw voorzien van een nieuwe elektrische besturing. Daarnaast is de oostelijke klep van een grote stuw (Veendam) gereviseerd.

Al deze werkzaamheden zijn in 2023 afgerond.

Groot onderhoud sluizen (496)

Krediet: € 500.000. Uitgaven tot en met 2023: € 448.000.

Restantkrediet: € 52.000.

In het kader van dit project worden vervangingen (op basis van inspecties) uitgevoerd aan o.a. deuren, taatsen, drempels, schuiven, stenen kades, hydrauliek en E-installaties van sluizen en remmingswerken, die een cyclus hebben van 20 tot 40 jaar.

In 2022 zijn o.a. de onderstaande werkzaamheden uitgevoerd:

- Sluis 1ste Verlaat Stadskanaal; Vervangen beneden en bovendeuren en instandhoudingsonderhoud metselwerk;
- Middenverlaat: Herstel beneden deuren;
- Sluis 7de Verlaat; Vervanging remmingswerken.

In 2023 zijn o.a. de onderstaande werkzaamheden uitgevoerd:

- Sluis 4de Verlaat Stadskanaal; Renovatie deuren en remmingswerk;
- Aandrijving van rinketten van 5 sluizen vervangen;
- Sluis Batjesverlaat hydraulische leidingen vervangen;
- Sluis 3de Verlaat; Plaatsen handlieren t.b.v. bediening deuren.

Een aantal werkzaamheden in 2022 en 2023 kwamen in aanmerking voor subsidie wat een voordeel heeft opgeleverd.

De werkzaamheden zijn eind 2023 afgerond.

Vervanging hekwerk zeedijk 2023 (602)

Krediet: € 26.000. Uitgaven tot en met 2023: € 39.000,-.

Restantkrediet: - € 13.000,-

Op het oorspronkelijk beschikbare krediet van € 60.000,- is eerst een correctie van -/- € 34.000,- toegepast. Deze correctie is gedaan vanwege eind 2022 geleverde materialen om begin 2023 werkzaamheden te kunnen starten. De kosten hiervan zijn op het krediet 2022 geboekt. De overschrijding van € 34.000 op het krediet 2022 is derhalve in mindering gebracht op dit krediet voor 2023.

De kosten van benodigde en geleverde materialen zijn ten opzichte van het raamcontract 2020 met 40% gestegen. Hierdoor zijn ca. € 13.000,- aan extra kosten gemaakt voor aanschaf materiaal.

Nieuwbouw laboratorium (612)

Krediet: € 5.000.000. Uitgaven en met 2023: € 5.014.000.

Restantkrediet: € -14.000.

De uitstaande restpunten zijn opgelost en er is gecontroleerd of de installatie op een stabiele manier functioneert. Dat loopt nu enkele maanden en er zijn geen grote problemen opgetreden. Het project is daarmee afgerond.

Herprofileren boezemkaden 2022 (692)

Totaal krediet: € 550.000. Uitgaven tot en met 2023: € 549.000.

Restantkrediet: € 1.000.

Op diverse locaties zijn in 2022 boezemkades geherprofileerd. Eén nog uit te voeren traject ligt in een Natura-2000 gebied. Met betrekking tot de werkzaamheden is intensief contact geweest over de invulling van flora en fauna maatregelen. Vanwege de bereikbaarheid van het gebied is het wenselijk om eenmalig uitvoeringswerkzaamheden te verrichten. De werkzaamheden zijn in 2023 uitgevoerd.

KRW-maatregelen (708)

Krediet: € 450.000. Uitgaven tot en met 2023: € 450.000.

Restantkrediet: € 0.

Het Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa (UPDA) is in 2022 afgerond. Er was nog een beperkte afrondende activiteit in het UPDA-deelproject erfemissie, waarvoor in 2023 nog kosten zijn gemaakt. Er is inmiddels een eindrapport UPDA 2022 uitgebracht, waarin het resultaat van 6 jaar werken aan maatregelen om uit- en afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen naar de Drentsche Aa is samengevat.

Baggeren Ruiten Aa en Bourtanger kanaal (716)

Krediet: € 1.500.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 1.332.000.

Restantkrediet: € 168.000.

In 2023 is het weilanddepot opgeruimd. Hiermee zijn de laatste werkzaamheden uitgevoerd en is het project afgerond.

Groot onderhoud zeeobjecten 2022 en 2023 (718)

Krediet: € 500.000. Uitgaven tot en met 2023: € 444.000.

Restantkrediet: € 56.000.

Als gevolg van een inspectie van een externe partij en eigen inspecties zijn in 2022 en 2023 o.a. de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Onderhoud aan twee van de vier schuiven van de Oude Zeesluis te Delfzijl. De schuiven zijn gerepareerd en voorzien van een nieuwe coating;
- Het voorbereiden van een noodplan voor gemaal Fiemel;
- Het conserveren van vier bovenste stalen damwanden bij de keersluis te Termunterzijl;

- Het conserveren van twee damwanden van de spuikokers te Nieuwe Statenzijl;
- Het schrijven van een nieuw functioneel ontwerp voor een nieuwe PLC voor de oude zeesluis;
- Het vervangen van de elektrische installatie van de coupure te Delfzijl;
- Bij gemaal en vispassage Breebaart zijn elektrokasten en besturingskasten vervangen;
- Bij de oude zeesluis zijn de PLC en de software vervangen, dit op basis van het nieuwe functionele ontwerp zoals deze in 2022 is opgesteld;
- Boezemgemaal Duurswold heeft twee nieuwe hoofdschakelaars gekregen;
- Bij Nieuwe Statenzijl is het een en ander aan leuningwerk hersteld en vervangen.

Stedelijk waterbeheer 2019 (732)

Krediet: € 100.000. Uitgaven tot en met 2023: € 46.000.

Restantkrediet: € 54.000.

Met de overdracht van het stedelijk water van gemeenten naar ons waterschap zijn ook investeringen gemoeid om de situatie te laten voldoen aan de eisen. Het betreft dan vooral het uitvoeren van werkzaamheden aan waterbodems en kunstwerken. In overleg met de gemeenten is beoordeeld welke investeringen noodzakelijk waren en op basis hiervan is een prioritering gemaakt. De werkzaamheden Middensloot zijn in 2023 afgerond.

Stedelijk waterbeheer 2020 (733)

Krediet: € 100.000. Uitgaven tot en met 2023: € 96.000.

Restantkrediet: € 4.000.

Een vooronderzoek (Waterbodem onderzoek) in de Middensloot in Wildervank is in 2022 uitgevoerd. In verband met Covid-19 is besloten de voorbereiding en realisatie van een aantal trajecten van de Middensloot te Wildervank uit te stellen. Vooruitlopend op het schonen van de sloten is in 2023 een duiker aangelegd van de Middensloot naar het Westerdiep. Hiervoor is een één op één gesprek gevoerd en was er geen informatie avond nodig.

De werkzaamheden met betrekking tot het opschonen en het water afvoerend maken van een aantal Middensloot trajecten zijn in 2023 afgerond.

Landmeetapparatuur 2023 (746)

Krediet: € 20.000. Uitgaven tot en met 2023: € 0.

Restantkrediet: € 20.000

Er is gebleken dat het niet noodzakelijk was om landmeetapparatuur in 2023 te vervangen.

IM 2019 (747)

Krediet: € 625.000. Uitgaven tot en met 2023: € 625.000.

Restantkrediet: € 0

In het afgelopen jaar hebben we op een aantal buitenlocaties de sloten vervangen door digitale sloten. Hiermee is er meer grip en inzicht op toegang tot onze objecten. De laatste netwerkcomponenten waar leveringsproblemen mee waren zijn in 2023 geleverd zodat de locaties via een digitaal beveiligde methode zijn aangesloten.

Vervangen online metingen (753)

Krediet: € 300.000. Uitgaven tot en met 2023: € 296.000.

Restantkrediet: € 4.000.

Op de RWZI's te Bellingwolde en Tweede Exloërmond zijn de online metingen vervangen. De afronding heeft begin 2023 plaatsgevonden.

Op verschillende RWZI's zijn meerdere meters vervangen. Tevens zijn er voor de RWZI Scheemda 2 fosfaat meters aangeschaft.

Boezemkades oeverfixaties 2022 (758)

Krediet: € 500.000. Uitgaven tot en met 2023: € 469.000

Restantkrediet: € 31.000

Op diverse locaties zijn de oeverwerkzaamheden in 2022 en 2023 uitgevoerd. Inmiddels zijn deze werkzaamheden afgerond.

Onderhoudsmachines 2021 (764)

Krediet: € 1.200.000. Uitgaven tot en met 2023: € 1.198.000

Restantkrediet: € 2.000.

In 2022 zijn een aantal machines besteld. Door lange levertijden als gevolg van tekorten op de markt zijn deze machines in 2023 geleverd.

DAW bijdrage regionale regelingen Groningen (773)

Krediet: € 750.000. Uitgaven tot en met 2023: € 610.000.

Restantkrediet: € 140.000.

Dit betreft het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW), waarmee projecten van de agrarische sector in Groningen en Drenthe worden gefinancierd. De feitelijke subsidieverstrekking loopt via de provincies. Het waterschap verstrekt bijdragen aan de provincies voor subsidieprojecten.

De laatste afrekeningen waren in 2023.

Stedelijk waterbeheer 2022 (781)

Krediet: € 100.000. Uitgaven tot en met 2023: € 53.000

Restantkrediet: € 47.000.

Er is een duiker in de vijvers van Stadskanaal aangelegd ter bevordering van de doorstroming en waterkwaliteit. In de gemeente Veendam wordt de beschoeiing vervangen langs een watergang die in eigendom van het waterschap is.

Basisregistratie Ondergrond (BRO) 2022 (794)

Krediet: € 30.000. Uitgaven tot en met 2023: € 0.

Restantkrediet: € 30.000.

Met de wettelijk verplichte invoering van deze basisregistratie moeten er aanpassingen aan onze database gedaan worden om uitwisseling met deze basisregistratie mogelijk te maken. Bovendien zal er een Geo-Technisch Archief ingericht moeten worden om ervoor te zorgen dat door ons verzamelde data beschikbaar is en blijft voor de toetsing van onze keringen in het kader van het Wettelijk Beoordelings Instrumentarium (WBI). Door het beheersmatige karakter komen deze kosten vanaf 2023 ten laste van de exploitatie.

Geo Info & Metadata (795)

Krediet: € 30.000. Uitgaven tot en met 2023: € 23.000.

Restantkrediet: € 7.000.

In verband met de wettelijke verplichtingen voortvloeiend uit Digitale overheid 2017, Archief 2020, Wet Open Overheid en Omgevingswet is het noodzakelijk de data op orde te krijgen en te voorzien van de voorgeschreven metadata. Buiten deze verplichting om is het ook voor onze eigen organisatie noodzakelijk om op een juiste manier met gevalideerde en complete informatie te kunnen werken. In 2023 zijn hier werkzaamheden voor uitgevoerd.

Vervangen telemetrie onderstations kwantiteit (801)

Krediet: € 200.000. Uitgaven tot en met 2023: € 199.000

Restantkrediet: € 1.000.

Door de verouderde onderstations te vervangen zal de betrouwbaarheid van de lokale besturing worden vergroot. In het kader van standaardisatie binnen procesautomatisering zal ook een slag worden geslagen. Door standaardisatie kan het beheer en onderhoud efficiënter worden uitgevoerd, waardoor het waterschap haar taak als waterbeheerder goed kan blijven uitvoeren.

Vervangen telemetrie onderstations kwaliteit (802)

Krediet: € 200.000. Uitgaven tot en met 2023: € 202.000

Restantkrediet: - € 2.000.

Jaarlijks worden er verouderde onderstations vervangen en hierdoor zal de betrouwbaarheid van de lokale besturing worden vergroot. Door standaardisatie kan het beheer en onderhoud efficiënter worden uitgevoerd.

Vervangen div beschoeiingen 2023 (809)

Krediet: € 500.000. Uitgaven tot en met 2023: € 500.000

Restantkrediet: € 0

Op diverse locaties o.a. nabij 1^e Exloërmond en Baamsum zijn in 2023 oeverwerkzaamheden uitgevoerd en afgerond.

Kadetragect Tjuchem (822)

Krediet: € 125.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 0.

Restantkrediet: € 125.000.

Het kadetragect in Tjuchem maakt onderdeel uit van het kadetragect Steendam-Tjuchem en zou op deze locatie gecombineerd worden met de aanleg van een natuurvriendelijke oever en een stapsteen voor de ecologische verbindingzone tussen Midden-Groningen en Blauwe Stad. Voor dit tragect is een Europese subsidie en subsidie bij de provincie Groningen aangevraagd. De Europese subsidie is echter niet toegekend, daarom is gezocht naar alternatieve financiering. In de tussentijd is de gemeente Midden-Groningen genoodzaakt om binnen het plangebied een toegangsweg te realiseren omdat er een brug buiten gebruik is gesteld, hierdoor ontstonden er mogelijkheden om bij de gemeente extra financiering te regelen. De gemeente vond het risico op eventuele vervuilingen daarbij behorende kosten in het gebied echter te groot waardoor de aanvullende financiering definitief niet doorgaat. Daarmee vervalt de mogelijkheid om op deze locatie een natuurvriendelijke oever aan te leggen en kan dit krediet afgesloten worden.

Waterschapsverkiezingen (828)

Krediet: € 376.000. Uitgaven tot en met 2023: € 355.000.

Restantkrediet: € 21.000.

De verkiezingen zijn inmiddels geweest en de uitslag is al geruime tijd bekend. Daarmee kan dit project ook financieel worden afgesloten. Ten laste van dit krediet komt met name de bijdrage die de waterschappen aan de gemeenten (die de verkiezingen organiseren) betalen via BZK en de bijdrage aan de Unie voor de verkiezingen. De kosten zijn naar rato over de waterschappen verdeeld en zijn betaald. In 2022 en 2023 zijn met name op communicatiegebied een aantal zaken in gang gezet. Zoals de verkiezingskrant, spotjes op RTV Noord en RTV Drenthe, maar ook giveaways en inzet van TikTok Tammo. In het bestuursvoorstel is uitgegaan van een Uniebijdrage aan de verkiezingen van € 64.000,-. Het werkelijk bedrag lag uiteindelijk bijna € 20.000 lager. Dit verklaart het restantkrediet.

Baggeren kanalen stedelijk gebied (831)

Krediet: € 500.000. Uitgaven tot en met 2023: € 490.000.

Restantkrediet: € 10.000.

Het baggerwerk is afgerond. De ingedroogde bagger is inmiddels over de percelen verwerkt. In 2023 hebben nog enkele werkzaamheden plaatsgevonden waarmee het project is afgerond.

Financieel systeem en projectenadministratie (833)

Krediet: € 1.000.000. Uitgaven tot en met 2023: € 0.

Restantkrediet: € 1.000.000.

Dit betreft de vervanging van het huidige financieel systeem en de projectenadministratie.

Het huidige financieel systeem is vanaf 2000 in gebruik. Inmiddels is het systeem zodanig technisch verouderd dat een goede werking op termijn niet meer kan worden gegarandeerd.

Voor de vervanging is in eerste instantie een krediet beschikbaar gesteld van in totaal € 1.000.000.

In 2023 is echter een notitie door de commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) gepubliceerd, waaruit blijkt dat de implementatiekosten behorende bij de implementatie van een SaaS (Software-as-a-Service) oplossing niet geactiveerd mogen worden.

SaaS is een model waarbij softwaretoepassingen via internet worden aangeleverd, dus als service (in tegenstelling tot "on premise", waarbij de software draait op de server van de afnemer).

Dit nieuwe systeem betreft een SaaS-oplossing. Deze kosten kunnen dus volgens de commissie BBV niet geactiveerd worden. De € 1 miljoen implementatiekosten zijn nu in de exploitatie verwerkt en het krediet kan worden afgesloten.

Beheer BGT 2022 (839)

Krediet: € 70.000. Uitgaven tot en met 2023: € 51.000.

Restantkrediet: € 19.000.

Voor het bijhouden van wijzigingen/mutaties van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) in het kader van uniformering van deze BGT laten we in samenwerking met inliggende gemeenten en provincies dit gezamenlijk uitvoeren.

Aanschaf laboratoriumapparatuur 2023 (841)

Krediet: € 200.000. Uitgaven tot en met 2023: € 163.000.

Restantkrediet: € 37.000.

In 2023 is apparatuur aangeschaft voor de meting van nutriënten gehalten in oppervlaktewater en afvalwater. Het betreft een vervangingsinvestering vanwege het bereiken van het einde van de technische levensduur van de bestaande apparatuur. In 2023 heeft implementatie plaatsgevonden. In het eerste kwartaal van 2024 zal de apparatuur in gebruik worden genomen en zal de validatie starten.

Daarnaast heeft een vervangingsinvestering plaatsgevonden in randapparatuur dat einde technische levensduur was zoals een balans en flowkast voor het afwegen van chemicaliën.

Droogte maatregelen (852)

Krediet: € 792.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2023: € 651.000.

Restantkrediet: € 141.000.

Naar aanleiding van de evaluatie van de droge zomers van 2018 en 2019 is een maatregelen pakket opgesteld. De afgelopen jaren zijn diverse maatregelen uitgevoerd waarover vorig jaar is gerapporteerd.

Het automatiseren van de peilregeling bij het 2e en 5e Verlaat heeft vertraging opgelopen vanwege leveringsproblemen bij de aannemer. De werkzaamheden zijn begin 2023 afgerond.

Droogtmaatregelen in het Rhederveld gaan niet door vanwege het weigeren van medewerking van aanliggende landbouwers over aankoop van gronden die nodig zijn voor verbreding van watergangen.

Bijdrage gemalen Hoogeveensche Vaart (864)

Krediet: € 390.000. Uitgaven tot en met 2023: € 1.067.000.

Restantkrediet:- € 677.000.

De aanvoergemalen in de Hoogeveensche Vaart worden onderhouden door de waterschappen Drents Overijsselse Delta en Vechtstromen. Deze gemalen zijn belangrijk voor de wateraanvoer naar het zuidelijk deel van ons waterschap. Conform artikel 6 uit het Waterakkoord Drenthe 2018 dragen wij bij aan de investeringskosten.

Voor de uitvoering zijn we afhankelijk van de voortgang bij de waterschappen Drents Overijsselse Delta en Vechtstromen. Beide waterschappen hebben gemeld op basis van eigen inspecties beter inzicht te krijgen in de urgentie en prioritering.

In 2023 zijn door het waterschap Vechtstromen eerder werkzaamheden uitgevoerd aan de Ericasluis dan waar bij onze kredietaanvraag rekening mee was gehouden. Door deze miscommunicatie is in 2023 een overschrijding van € 677.000 ontstaan.

Voor 2024 was voor deze bijdrage in het AB van 15 november 2023 bij de begroting 2024 (zie c-investering 864) reeds krediet beschikbaar gesteld.

Het krediet van 2024 is met het bedrag van de overschrijding verlaagd.

Op norm brengen civiel deel zuiveringen (870)

Krediet: € 330.000. Uitgaven tot en met 2023: € 319.000.

Restantkrediet: € 11.000.

Als gevolg van inspecties en inventarisaties zijn in 2023 o.a. de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Op verschillende RWZI's zijn dakbedekkingen vernieuwd;
- In 4 rioolgemalen zijn nieuwe wateraansluitingen gerealiseerd;
- Op verschillende RWZI's zijn de betonnen bakken gereinigd;
- Op meerdere RWZI's zijn betonreparaties uitgevoerd;
- Op de RWZI Assen is een slibbuffer vloestofdicht gemaakt.

Tecjets gemaal Rozema (907)

Totaal krediet: € 280.000. Uitgaven tot en met 2023: € 269.000.

Restantkrediet: € 11.000

Gasmotor 2 is in 2022 succesvol voorzien van de nieuwe brandstofregeling (Tecjet) en is daarna weer in bedrijf gesteld. In 2023 zijn van de gasmotoren 1, 3 en 4 de brandstofbesturingssystemen Tecjets vervangen met bijbehorende werkzaamheden zoals aanpassen bestaande E schema's, aanleg bedrading en isolatie uitlaatsysteem.

Asfalt zeekering (914)

Krediet: € 273.000. Uitgaven tot en met 2023: € 271.000.

Restantkrediet: € 2.000.

Bij de zeesluizen in Farmsum zijn in 2022 een aantal asfalteringswerkzaamheden uitgevoerd.

In 2023 is zowel het beschadigde asfalt van de dijkbekleding voor het gemaal Rozema als een asfaltweg bij de zeesluizen in Farmsum gerepareerd en van een nieuwe slijtlaag voorzien.

Graafwerende maatregelen bevers (915)

Krediet € 100.000. Uitgaven tot en met 2023: € 98.000.

Restantkrediet: € 2.000.

In 2023 is langs een traject van het Drents Diep bever werend gaas aangebracht. Momenteel wordt voor 2024 een nieuw traject afgestemd.

Windketels vervangen 2023 (922)

Krediet: € 196.000. Uitgaven tot en met 2023: € 198.000.

Restantkrediet: € -2.000.

Het oorspronkelijke krediet is bij de najaarsrapportage met € 76.000 opgehoogd tot in totaal € 196.000.

Tijdens de uitvoering is gebleken dat de tijd tussen de verschillende fases van de uitvoering niet haalbaar was.

Op basis van inspecties en toestand van de huidige windketels zullen er windketels in de komende periode vervangen moeten worden. Als eerste is de ondergrondse windketel van Borger in 2023 vervangen. De werkzaamheden zijn in 2023 volledig afgerond.

Vervanging LIMS 2022 (929)

Krediet: € 80.000. Uitgaven tot en met 2023: € 80.000.

Restantkrediet: € 0.

Alvorens we zijn overgegaan richting de uitvoering/implementatie heeft er eerst een training en een GAP analyse plaatsgevonden. Het resultaat van deze training en GAP analyse heeft geresulteerd in een definitieve offerte en contract. Naast de GAP analyse en training is er ook in deze fase nauw samengewerkt met de andere Waterlaboratoria die ook voor Labware als leverancier hebben gekozen.

Renovatie interne faciliteiten (931)

Krediet: € 300.000. Uitgaven tot en met 2023: € 297.000.

Restantkrediet: € 3.000.

Na een uitnutting van circa 20 jaar betreft dit het herstellen, vervangen en vernieuwen van diverse interne faciliteiten in het hoofdkantoor, waaronder de pantry's, vergaderzalen en het meubilair in de vergaderzalen. De werkzaamheden zijn in 2023 afgerond.

Hoofdstuk 3 e. Waterschapsbelastingen

Het belastingstelsel bestaat uit drie heffingen: de watersysteemheffing, de zuiveringsheffing (heffing op indirecte lozingen) en de verontreinigingsheffing "nieuwe stijl" (heffing op directe lozingen). De watersysteemheffing heeft betrekking op de zorg voor de waterkering, de waterkwantiteit en de (passieve) waterkwaliteit waarbij de kosten worden toegedeeld op basis van waardeverhouding (methode Delfland).

Binnen de watersysteemheffing zijn vier belastingcategorieën: Ingezetenen, Gebouwd, Ongebouwd (niet zijnde natuur) en Natuur. Voor buitendijks gelegen gebouwde en ongebouwde objecten (niet zijnde natuur) wordt de maximale tariefdifferentiatie (tariefverlaging van 75%) toegepast. Voor alle verharde openbare wegen (basis en buitendijks) wordt vanaf 2013 een tariefdifferentiatie (tariefverhoging) van + 100% toegepast.

Tarieven 2023

De tarieven en opbrengsten over 2023 zijn als volgt:

Tarievenoverzicht

Categorie	Tarief 2023 (Begroting)	Belasting opbrengst 2023
Ingezetenen	€ 78,06	€ 14.695.000
Gebouwd (basis)	0,03877%	€ 25.701.000
Gebouwd (buitendijks)	0,01094%	€ 6.000
Ongebouwd (basis)	€ 72,42	€ 9.706.000
Ongebouwd (buitendijks)	€ 18,74	0
Ongebouwd (wegen)	€ 144,00	€ 624.000
Natuur	€ 6,47	€ 222.000
Verontreinigingsheffing	€ 75,26	€ 681.000
Zuiveringsheffing	€ 75,26	€ 41.353.000
Kwijtschelding		-€ 2.145.000
Totaal belastingopbrengst		€ 90.843.000

De totale belastingopbrengst over 2023 is € 514.000,- hoger dan geraamd. In hoofdstuk 2 onderdeel b wordt een gedetailleerde toelichting gegeven op de afwijkingen tussen de jaarrekening en de najaarsrapportage.

Het kwijtscheldingsbeleid

Op grond van de Invorderingswet kan aan belastingplichtigen die niet in staat zijn anders dan met buitengewoon bezwaar hun belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen, gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. Net als de meeste waterschappen past ook het algemeen bestuur van ons waterschap kwijtschelding toe. Hiervoor is de verordening kwijtschelding waterschap Hunze en Aa's 2012 van kracht. Hierbij is de norm op 100% gesteld. Een norm van 100% houdt in dat in de regel kwijtschelding wordt verleend aan belastingplichtigen met een inkomen op of onder bijstandsniveau.

Kwijtschelding wordt vanaf 2018 verleend door het Noordelijk Belastingkantoor (NBK).

Door het NBK wordt bij het afhandelen van de kwijtscheldingsverzoeken in een aantal gevallen samengewerkt met gemeenten, dit is voor de burger eenvoudiger en duidelijker en drukt de kosten. Kwijtschelding beperkt zich tot de verontreinigingsheffing en de zuiveringsheffing voor particulieren en de watersysteemheffing ingezetenen. Voor de watersysteemheffing gebouwd, ongebouwd en natuurterreinen is geen kwijtschelding mogelijk omdat de eigendom van woningen, gebouwen, ongebouwd terreinen en natuurterreinen vermogen veronderstelt.

Kwijtschelding aantallen

	2023	2022	2021	2020
Aantal aanvragen	14.398	15.369	15.754	15.820
<i>Toegewezen:</i>				
Via automatische kwijtschelding	6.349	6.554	7.694	7.738
Handmatig toegewezen	3.808	4.143	3.847	3.803
Totaal toegewezen	10.157	10.697	11.541	11.541
Procentueel toegewezen	70,54%	69,60%	73,26%	72,95%

De cijfers vertonen in 2023 een duidelijke daling van het aantal aanvragen. Het is onduidelijk wat hiervoor de verklaring is. Het effect van de energiecrisis (prijzen) en de hoge inflatie is in ieder geval niet terug te zien in de cijfers van 2023. We gaan ervan uit dat de (landelijke) maatregelen ter compensatie van de gestegen kosten (denk aan het verhogen van het minimumloon en daarmee ook het bijstandsniveau) voldoende blijken te zijn.

Afspraken uitkering kwijtschelding waterschapsbelastingen in het kader van de toeslagenaffaire

Voor de administratieve afhandeling hiervan is een afzonderlijke regeling in de Staatscourant gepubliceerd. Afgesproken is dat gemeenten en waterschappen de belastingschuld van gedupeerden van de toeslagenaffaire voor gemeentelijke- en waterschapsbelastingen zouden kwijtschelden. De hierdoor gederfde inkomsten en gemaakte kosten (vervolgingskosten en vergoeding voor administratieve werkzaamheden) worden door het Rijk vergoed. De gederfde inkomsten, de gemaakte vervolgingskosten en de vergoeding voor administratieve werkzaamheden wordt door het waterschap aangevraagd.

Voor 2023 was het beeld voor ons waterschap als volgt:

Aantal gedupeerden	Vergoeding	Kwijtgescholden bedrag	Vervolgingskosten
57	€ 5.700,-	€ 17.437,-	€ 3.040,-

Hoofdstuk 3 f. Weerstandsvermogen

De algemene reserves worden vooral gebruikt als algemeen weerstandsvermogen. Het hebben van voldoende eigen vermogen stelt ons in staat financiële tegenvallers zoals bijvoorbeeld beschreven in de risicoparagraaf op te kunnen vangen zodra ze zich voordoen.

In ons Financieel Statuut is opgenomen dat onze algemene reserves een minimum- en een maximumomvang kennen. De minimale omvang is gelijk aan de op geld gewaardeerde risico's van de risicoparagraaf. De maximale omvang is 10% van de omvang per taak. Dit maximum is vastgesteld om te voorkomen dat reserves (maar) blijven groeien.

Als de omvang van de algemene reserves hoger is dan het maximum dan wordt dat "overschot" in vier gelijke delen teruggegeven aan de belastingbetalers door het verlagen van de tarieven.

Ingaande 2011 wordt de algemene reserve van de taak watersysteembeheer ingezet voor egalisatie van de tariefstijgingen. De algemene reserve wordt hiervoor ingezet tot de minimumomvang. Inzet van de algemene reserve betekent dat een deel van de netto last niet wordt gedekt door belastingopbrengsten maar door een onttrekking aan de reserve. Aanleiding hiervoor waren een aantal grote kostenstijgingen waar wij als waterschap geen invloed op hadden. Voorbeelden hiervan zijn de overdracht van het muskusrattenbeheer en de jaarlijkse bijdrage Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP).

Ook de algemene reserve van de taak zuiveringsbeheer wordt ingezet voor egalisatie van de tariefstijgingen. De algemene reserve wordt hiervoor ook ingezet tot de minimumomvang

Omvang risico's

Op basis van de actualisatie, bij de jaarrekening 2023, van de risico-inventarisatie is de minimale omvang van de reservepositie vastgesteld op afgerond € 2,5 miljoen.

Uitkomst jaarrekening 2023

De uitkomst van de jaarrekening 2023 heeft de volgende gevolgen voor de algemene reserves.

Taak	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer	Totaal
Stand 1 januari 2023 (incl. resultaat 2022)	12.084.000	4.394.000	16.478.000
Aanwending algemene reserve	1.571.000	916.000	2.487.000
Stand 31 december 2023	10.513.000	3.478.000	13.991.000
Mutaties resultaat 2023	397.000	566.000	963.000
Stand 31 december 2023 incl. resultaat 2023	10.910.000	4.044.000	14.954.000

Deze stand afgezet tegen de vastgestelde bandbreedtes voor de minimum omvang is als volgt.

Taak	Stand per 31 december 2023	Minimum omvang	Tekort (-) t.o.v. minimum Overschot (+)
Watersysteembeheer	10.910.000	1.842.000	+ 9.068.000
Zuiveringsbeheer	4.044.000	691.000	+ 3.353.000
Totalen	14.954.000	2.533.000	+ 12.421.000

Bij de meerjarenraming 2025 t/m 2029 is een voorstel opgenomen over de inzet van de algemene reserves.

Continuïteit

In de risicoparagraaf wordt een uiteenzetting gegeven van de uitkomsten van de geïnventariseerde risico's en het hiervoor benodigde weerstandsvermogen. Zoals eerder in deze paragraaf aangegeven voldoen de algemene reserves momenteel ruimschoots aan het benodigde weerstandsvermogen. Gelet op het voorgaande en met de vaststelling van de begroting en een sluitende meerjarenraming, met daarbij altijd de mogelijkheid om in geval van een ontoereikend weerstandsvermogen de belastingtarieven te verhogen, is de continuïteit van het waterschap gewaarborgd.

Hoofdstuk 3 g. Financiering (treasury paragraaf)

Inleiding

Naast het treasurystatuut is de treasuryparagraaf een belangrijk instrument voor het sturen en beheersen van, verantwoord over, en toezicht houden op de treasury. Het treasurystatuut geeft de infrastructuur voor de treasury. De uitvoering van het treasurybeleid vindt zijn weerslag in de treasuryparagrafen in de begroting en de jaarrekening. In de begroting komen de concrete beleidsplannen aan de orde. In de jaarrekening gaat het om de realisatie van de plannen en om een verschil tussen de plannen en uitkomsten.

Treasurybeheer

Financieringsbehoefte 2023

De financieringsbehoefte voor 2023 was als volgt:

(bedragen x € 1 miljoen)

-	Investerings	21,7	
-	Aflossing geldleningen	<u>13,4</u>	
	Totaal		35,1

Dekking van de financieringsbehoefte:

(bedragen x € 1 miljoen)

-	Afschrijvingen (als onderdeel van de exploitatie)	15,6	
-	Opgenomen langlopende geldleningen	20,0	
-	Per saldo daling van het eigen vermogen en voorzieningen	<u>-0,6</u>	
			<u>35,0</u>
	Mutatie financieringstekort		0,1

Hieronder wordt nader ingegaan op de diverse dekkingsmiddelen.

Afschrijvingen

Investerings worden in een aantal jaren afgeschreven met verschillende termijnen voor de diverse soorten investeringen. Deze afschrijvingslasten worden jaarlijks ten laste gebracht van de exploitatiebegroting en vormen dus een onderdeel van de belastingheffing. De uitgaven van de gepleegde investeringen worden dus in feite in jaarlijkse termijnen terugontvangen.

Mutatie financieringstekort

Het financieringstekort per 31 december 2023 is ten opzichte van 1 januari 2023 licht toegenomen met € 0,1 miljoen. Dit betreft enerzijds een daling van de kortlopende vorderingen van € 3,6 miljoen en anderzijds een afname van de kortlopende schulden van € 3,5 miljoen.

Financiering voor de korte termijn

Volgens de Wet Fido (Financiering decentrale overheden) mag 23% van het totaal van de jaarbegroting met kort geld worden gefinancierd. Dit wordt de kasgeldlimiet genoemd. De kasgeldlimiet voor 2023 bedraagt € 23 miljoen. Daarnaast mag de kasgeldlimiet twee achtereenvolgende kwartalen worden overschreden. Hiervan is in 2023 geen gebruik gemaakt. Per ultimo 2023 bedraagt de schuld bij de Nederlandse Waterschapsbank € 2 miljoen.

De schuld op kortlopend geld bedroeg per 1 januari 2023 € 8 miljoen en per 31 december 2023 was er een schuld van € 2 miljoen. De gemiddelde kortlopende schuld per kwartaal is als volgt:

1 ^e kwartaal	€ 17 miljoen
2 ^e kwartaal	€ 15 miljoen
3 ^e kwartaal	€ 3 miljoen
4 ^e kwartaal	€ 0 miljoen

Toetsing renterisico's

In de Wet Fido zijn de renterisico's gesplitst in normering voor de financiering van de vlottende schuld en de vaste schuld. Het renterisico van de vlottende schuld wordt genormeerd door de zogenaamde kasgeldlimiet. Het renterisico van de vaste schuld door de renterisiconorm. De renterisico's worden door de toezichthouder (de provincie) bewaakt. Zoals reeds eerder genoemd is de doelstelling de kasgeldlimiet niet te overschrijden. Met de renterisiconorm wordt bedoeld het bedrag aan vreemd vermogen waarover in de toekomst een hogere dan wel lagere rente moet worden betaald dan nu bestuurlijk wenselijk wordt geacht. Als norm hiervoor wordt een percentage van het begrotingstotaal (totale lasten) per 1 januari van het begrotingsjaar aangehouden. Voor waterschappen bedraagt dit percentage 30%. Met een percentage van 13% in 2023 blijft het waterschap binnen de renterisiconorm. Bij een gelijkmatige opbouw van de leningportefeuille, waarbij niet in enig jaar een onevenredig groot deel van de leningenportefeuille geherfinancierd behoeft te worden, wordt het renterisico op de vaste schuld gespreid over de jaren.

Hoofdstuk 3 h. Risicoparagraaf

De risicoparagraaf geeft een inventarisatie van de risico's waarvoor slechts gedeeltelijk maatregelen zijn en kunnen worden getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van het waterschap. De risico-inschatting is gebaseerd op subjectieve aannames, waarbij het inzicht sterk afhankelijk is van vele onzekere toekomstige factoren. Aangezien deze onzekerheden niet vooraf te kwantificeren zijn, kan er geen voorziening worden gevormd.

Het weerstandsvermogen geeft aan hoeveel financiële ruimte er is om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het beleid moet worden aangepast en/of doelstellingen niet kunnen worden gerealiseerd. De omvang van het weerstandsvermogen wordt bepaald door:

- De risico's;
- De weerstandscapaciteit (de algemene reserve).

De risico's relevant voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet anderszins zijn ondervangen. Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van de risico's in het onderdeel weerstandsvermogen. Hiervoor kunnen immers verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen worden gevormd. Bij investeringsprojecten zijn de reguliere risico's onderdeel van de kostenraming die de basis vormt voor het aan te vragen investeringskrediet.

Wij hanteren voor het identificeren en kwantificeren van bedrijfsvoeringsrisico's een systematiek die het risico uitdrukt in de kans op optreden vermenigvuldigd met het gevolg, waarbij een onderscheid wordt gemaakt naar strategische, compliance (voldoen aan wet en regelgeving) of operationele gevolgen. Daarbij wegen we, indien mogelijk en van toepassing, ook het financiële aspect mee.

Met deze risicosimulatie hebben we bepaald dat het weerstandsvermogen circa € 2,5 miljoen moet zijn. De algemene reserve bedraagt per 31 december 2023 ca. € 15 miljoen (inclusief resultaat 2023) en is derhalve ruimschoots toereikend voor de gesignaleerde risico's.

Als een crisis bijvoorbeeld als gevolg van een natuurramp of een terroristische aanslag zich voordoet, is het de vraag of Hunze en Aa's aansprakelijk kan worden gesteld voor de financiële gevolgen. Het waterschap zal in dergelijke gevallen hoogstwaarschijnlijk over onvoldoende weerstandsvermogen beschikken om de financiële gevolgen te kunnen dragen. De verwachting is dat het Rijk bij een grote crisis zal bijdragen. Dit is bijvoorbeeld geregeld in de Wet tegemoetkoming schade bij rampen en zware ongevallen (Wts). Deze wet geeft regels over de tegemoetkoming in schade en kosten in geval van overstromingen door zoet water, aardbevingen en andere rampen en zware ongevallen.

Waterschap Hunze en Aa's houdt geen rekening met disproportionele risico's bij het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit. Indien het weerstandsvermogen ontoereikend zou zijn voor de gevolgen van risico's kan de onbenutte belastingcapaciteit ter dekking worden ingezet, dit leidt tot tariefverhoging.

De laatste actualisatie vond plaats bij de begroting 2024 (zie AB 15 november 2023). Ten opzichte van de begroting 2024 zijn in de paragraaf slechts kleine aanpassingen gedaan.

De belangrijkste **risico's** zoals die momenteel worden gezien betreffen, ingedeeld naar strategisch, compliance en operationeel:

Strategisch

Omgevingsgerichtheid en imago

Onze omgeving stelt steeds hogere eisen aan de uitvoering van onze taken, terwijl wij in essentie een op inhoud gerichte organisatie zijn en onze kerntaken vaak een lastig te meten of ervaren langetermijneffect hebben. Hierdoor lopen wij de kans om onvoldoende te voldoen aan de eisen en verwachtingen die onze omgeving stelt. Er zal adequaat moeten worden ingespeeld op maatschappelijke ontwikkelingen en het voldoende bewust zijn van de omgeving om bijvoorbeeld projecten te kunnen realiseren. Het heeft onze blijvende aandacht om dit verder te verbeteren.

Beschikbaarheid van ICT / informatievoorziening en de verwerking van persoonsgegevens

De ontwikkelingen in dit vakgebied gaan heel snel en grijpen diep in op de processen. De afhankelijkheid van ICT en van passende informatievoorziening maken de organisatie kwetsbaar. Adequate informatiebeveiliging, digitalisering en basisgegevens zijn noodzakelijk voor zekerheid in de bedrijfsvoering en het voorkomen van datalekken. Ook de rechtmatige verwerking van persoonsgegevens heeft onze aandacht. Hiervoor zijn al maatregelen in uitvoering; ook de komende jaren zullen op dit gebied resultaten worden geboekt. Het uitvoeren van maatregelen "achteraf" sluiten we echter niet uit.

Beschikbaarheid van technologie

Het op de juiste wijze uitvoeren van onze kerntaken is sterk afhankelijk van technische oplossingen, van de mogelijkheid om ontwikkelingen hierin te volgen en om uitval en storingen op te vangen. Voor de komende jaren ligt er daarnaast een grote opgave voor zowel de primaire als de regionale kerntaken. Hiervoor is kennis, kunde en capaciteit nodig die mogelijk niet voldoende in de organisatie aanwezig is. Technisch personeel kan in deze behoefte voorzien, maar het arbeidsaanbod is diffuus waardoor het lastig wordt te voldoen aan de toenemende technische vraagstukken. Deze afhankelijkheid van technologie en de geringe beschikbaarheid van technisch personeel geven een extra risico. Het waterschap geeft in de komende periode dan ook vorm en inhoud aan een bijgestelde personeelsplanning (periode 2023-2026), met de bedoeling om goed en voldoende personeel te krijgen en te houden. We gaan hierbij overigens uit van een stabiele formatie.

Samenwerking

We zoeken de samenwerking met andere waterschappen en met de gemeentes in ons gebied om onze doelen te realiseren. Hierdoor ontstaat een grotere bestuurlijke complexiteit én afstand tot het concrete proces. Een voorbeeld hiervan is de beoogde samenwerking in de waterketen. De samenwerking in de waterketen levert besparingen op zoals afgesproken in het Bestuursakkoord Water. De samenwerking vergt continue aandacht. Zorgpunt hierbij is het besef van urgentie, maar ook de mogelijke wettelijke belemmeringen (zoals de btw en de vennootschapsbelasting).

Fonds Oude leidingen

Het Fonds Oude Leidingen maakt onderdeel uit van de Gemeenschappelijke Regeling met waterschap Noorderzijlvest en is bedoeld voor het opruimen van oude en buiten gebruik gestelde persleidingen. Het fonds wordt gevoed via het rendement op het fonds. Het fonds wordt beheerd door Noorderzijlvest. Als de omvang van het fonds ontoereikend is dragen beide waterschappen naar evenredigheid bij in de kosten.

Aanspraken op externe garantstelling door derden

Voor de garantstelling voor een lening van verbonden partijen bestaat het risico dat het waterschap wordt aangesproken. Op dit moment hebben we enkel een garantstelling verstrekt op een lening bij de NWB ten behoeve van de huisvesting van de Unie.

Belastingsamenwerking: Noordelijk Belastingkantoor

Het waterschap staat naar rato garant voor eventuele tekorten van het Noordelijk Belastingkantoor voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Noordelijk Belastingkantoor kent geen eigen vermogen.

ICT-samenwerking: Het Waterschapshuis

Het waterschap staat naar rato garant voor eventuele tekorten van het Waterschapshuis voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Waterschapshuis kent geen eigen vermogen.

Aardbevingen

Ten gevolge van de aardbevingen kan schade ontstaan aan de bestaande infrastructuur. Hiervoor hebben we een procedure afgesproken met de Veiligheidsregio waarbij wij onze objecten inspecteren na een aardbeving. Voor de nieuw aan te leggen infrastructuur is het inmiddels duidelijk welke maatregelen genomen moeten worden voor het aardbevingsbestendig bouwen. Naast het bestaande technische risico, is er ook een financieel risico aan verbonden.

Veenkoloniale afvalwaterleiding (VKA)

Voor het transport van zout bedrijfsafvalwater uit de Veenkoloniën is in het verleden een afvalwaterleiding (VKA) naar de Waddenzee aangelegd. Het waterschap beschouwt deze VKA niet als een overheidstaak en hierover heeft enige tijd onenigheid bestaan tussen het waterschap en de betrokken bedrijven. Om dit geschil te beslechten is bij de rechter een oordeel gevraagd over deze kwestie. De rechtbank heeft vastgesteld dat het beheer en onderhoud van de VKA geen publieke taak van het waterschap is. Daarnaast heeft de rechtbank aangegeven dat het waterschap een redelijke termijn in acht moet nemen voor de overdracht van de VKA, zodat bedrijven hierop kunnen anticiperen. Momenteel vinden constructieve gesprekken plaats met de bedrijven met de intentie om tot een oplossing te komen. Hierbij worden afspraken gemaakt over het eigendom, beheer en onderhoud van de VKA. Het streven is om deze afspraken in 2024 af te ronden.

Compliance

Juridische procedures en schadeclaims

Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2023 lopen een aantal juridische procedures en schadeclaims die ertoe kunnen leiden dat het waterschap aansprakelijk wordt gesteld en tot betaling van deze financiële claims over moet gaan. De verschillende zaken bevinden zich in diverse stadia van de procedure (claims ter beoordeling bij de verzekeraar en opgeschorte verzoeken om nadeelcompensatie bezwaren). De procedures hebben betrekking op verschillende schadeclaims. Pas wanneer een claim tot een aannemelijk verlies leidt, wordt deze financieel verwerkt als verplichting.

Ontwikkelingen rondom de stikstofuitstoot

Er is nog geen mogelijkheid om eenvoudig een vergunning te krijgen voor stikstofuitstoot, zoals die plaatsvindt bij onze uitvoeringsprojecten. Dit betekent dat we bij elk project waarbij stikstof wordt uitgestoten, moeten beoordelen of deze uitstoot een effect heeft op Natura2000 gebieden. Dit berekenen we met het stikstofmodel Aerius. Wanneer onze uitstoot te hoog is, zijn er

meerdere mogelijkheden om die teniet te doen: bijvoorbeeld inzet van schoner (eventueel elektrisch) materieel, het wegstrepen van de stikstof tegenover de vermindering van stikstof elders binnen het projectgebied (bijvoorbeeld gronden die niet meer bemest worden bij de inrichting van landbouw- naar natuurgebieden), enzovoort. Het betekent dat we per project naar maatwerkoplossingen moeten zoeken aan de hand van de stikstofberekeningen. Tot nu toe lukt het om via dit maatwerk projecten toch uitgevoerd te krijgen, maar toekomstige ontwikkelingen blijven onzeker. Zo lopen er momenteel nog rechtszaken over bijvoorbeeld de stikstofvrijstelling voor beheer en onderhoud. Ook duren vergunningprocedures erg lang, omdat de provincies zijn overvraagd.

Operationeel

Schade door inzet (nood)bergingsgebieden

Ondanks het feit dat ons watersysteem robuust is kan het in uitzonderlijke gevallen van extreme neerslagsituaties noodzakelijk zijn om (nood)bergingsgebieden in te zetten. In dit geval vindt er door het waterschap moedwillig een beheerste inundatie plaats van deze vooraf ingerichte gebieden. Op basis van afspraken die hierover zijn gemaakt in een schaderegeling zal de daarbij veroorzaakte schade door het waterschap vergoed moeten worden. Hiervoor is in 2010 door het dagelijks bestuur de "Beleidsregel schadevergoeding bergingsgebieden 2010" vastgesteld op grond van de door het algemeen bestuur vastgestelde "Procedureverordening schadevergoeding 2010". De keuze voor (nood)bergingsgebieden is historisch ingegeven door een kosten-batenanalyse. Geconcludeerd is destijds dat inrichting en inzet van bergingsgebieden een bedrijfseconomisch voordeliger variant is dan het bouwen van (overgedimensioneerde) gemalen. De eventueel te maken kosten voor schade is derhalve een direct gevolg van de gemaakte keuze. Hoewel het hier feitelijk om kosten van beheermaatregelen voor een adequaat waterbeheer gaat, is gezien het (onvoorspelbare) karakter van deze post ervoor gekozen deze niet jaarlijks in de begroting (en daarmee in het tarief) op te nemen, maar onderdeel te laten zijn van de risicoparagraaf en de claim op het weerstandsvermogen.

Naast inzet van reguliere (nood)bergingsgebieden met een eigen vastgesteld vergoedingsregime kan het in uitzonderingssituaties noodzakelijk zijn, als de gehele capaciteit is benut, een ander gebiedsdeel aanvullend te inunderen (in opdracht van de Commissaris van de Koning). Gezien het feit dat dit niet is ingericht en gereguleerd met infrastructurele maatregelen, zal de schade naar verwachting hoger zijn dan bij inzet van reguliere (nood)bergingsgebieden, de kans op noodzaak tot inzet is echter vele malen kleiner.

Toetsing primaire waterkering op aardbevingsbelasting

De technische beoordelingen met het doel om 2050 de waterveiligheid te garanderen in het achterliggend gebied zijn afgerond in 2022. De grondkering van de primaire waterkering is volledig afgekeurd op grond van hoogte, stabiliteit en dijkbekleding. De kunstwerken zijn in deze toetsronde wel goedgekeurd, met een aantal aandachtspunten. Met behulp van het Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP) moeten de primaire waterkeringen in Nederland uiterlijk 2050 in goede toestand worden gebracht.

Toetsing primaire waterkering en regionale keringen

De provincie Groningen heeft in 2014 de uitgangspunten voor het toetsen van de regionale keringen vastgesteld. In 2022 is de Beoordeling Regionale Waterkeringen afgerond en de resultaten zijn gerapporteerd aan de provincies. Deze beoordeling heeft geleid tot een aantal afkeuringen van regionale waterkeringen op grond van de faalmechanismen macro- en microstabiliteit en piping. De afgekeurde trajecten langs de Borgsloot, het Winschoterdiep (Eekerpolder), bergingsgebied Lappenvoort, Afwateringskanaal Duurswold (ten zuiden van

Schildmeer) en het Hondshalstermaar worden binnen enkele jaren verbeterd conform bestuurlijke afspraken in het waterbeheerprogramma.

De afgelopen jaren zijn voor de regionale waterkeringen bij het Winschoterdiep (en Rensel), de Pekel Aa, het Drents Diep en Tusschenklappen verbetermaatregelen afgerond.

Slibaangroei Havenkanaal Assen

De rwzi Assen loost het gezuiverde water (effluent) op het Havenkanaal. De rwzi loost dit gezuiverde water binnen de daarvoor geldende normen. Bij elke rwzi is er echter sprake van een kleine restlozing. Bij stilstaand water bezinkt deze restlozing gedeeltelijk bij het lozingspunt. In 2018 is het slib en bagger in het Havenkanaal daarom verwijderd. Ook is de installatie aangepast en zijn door de gemeente overstorten gesaneerd. Vanwege het feit dat het Havenkanaal geen stromend water is, is de verwachting dat er nieuwe aangroei van de sliblaag door de restlozing zal optreden. Jaarlijks meten we de aangroei van het slib, juist om een beter toekomstbeeld te kunnen voorspelen op basis van meetdata. Op basis van deze meetreeks van 5 meetjaren (2018-2022) punten kunnen we de toekomst niet zuiver voorspellen. Het slibvolume lijkt af te vlakken. Op basis van extrapolatie is de indicatie dat er in 2042 weer gebaggerd zou moeten worden. Het kan noodzakelijk zijn om eerder te gaan baggeren vanwege hoeveelheid en ernst van de klachten van drijvend slib in relatie tot woningbouw en/of beperkte vaardiepte voor vrachtschepen en/of recreatievaart.

Op basis van de verwachte herziening van de EU-richtlijn stedelijk afvalwater zal er in de nabije toekomst overgegaan moeten worden tot nieuwe investeringen op de rwzi. Door toepassing van nieuwe technieken zal dan naast microverontreiniging/medicijnrestenverwijdering ook extra slib en fosfaat uit het effluent verwijderd kunnen worden en de restlozing tot nihil worden gereduceerd. De slibhoeveelheden in het Havenkanaal worden sterk beïnvloed door o.a. regenweer (slibuitspoeling rwzi), windrichting (slibdeken kan meebewegen), schutten boten bij de sluis, overstort bij rioolgemaal Hoboken, stromingsrichting (waterinlaat) en het al dan niet mineraliseren van het slib.

We blijven de slibaangroei actief monitoren en tot het moment dat de hiervoor genoemde investeringen uitgevoerd worden en afhankelijk van de hiervoor geschetste invloeden, is een eventuele sanering van (een deel van het) Havenkanaal een potentieel risico.

Belastingopbrengsten

Door de economische situatie (denk aan faillissementen) kunnen de belastingopbrengsten en kwijtscheldingen zich anders ontwikkelen dan we in de begroting en meerjarenraming meenemen.

Daarnaast kunnen de operationele risico's bestuurlijke impact hebben. Voorbeelden hiervan zijn het niet voldoen aan wet- en regelgeving (NBW of KRW), het niet op orde hebben van het watersysteem of niet nakomen van bestuurlijke afspraken (bijv. verwachtingen die gewekt zijn in het Waterbeheerprogramma of in de studie Droge Voeten 2050).

Hoofdstuk 3 i. Verbonden partijen

Het waterschap is uit beleidsoverwegingen samenwerkingsverbanden aangegaan met een aantal partijen.

Definitie verbonden partij: een privaatrechtelijk of publiekrechtelijke organisatie die een bijdrage levert aan onze doelstellingen en waarin het waterschap een bestuurlijk en financieel belang heeft.

De belangrijkste worden hieronder genoemd.

Gemeenschappelijke regeling met Noorderzijlvest

In de reglementen van de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest is bepaald dat het waterschap samenwerkt met een of meer andere waterschappen ten behoeve van een doelmatige uitoefening van grootschalige taakonderdelen en dat daartoe een regeling wordt aangegaan.

In de vorm van een gemeenschappelijke regeling wordt voor de volgende onderwerpen samengewerkt met waterschap Noorderzijlvest:

- Het beheer van zuiveringstechnische werken met grensoverschrijdend afvalwater.
- De verwerking van primair zuiveringsslib.
- Het ontwateren van zuiveringsslib.
- De eindverwerking van zuiveringsslib.
- Het beheer van het fonds buiten gebruik gestelde leidingen.
- Het beheer en bediening van coupures te Delfzijl.
- Het laboratorium.

Ontwikkelingen in 2023

NZV

In 2019 is een begin gemaakt met de vervanging van vijf kamerfilterpersen op RWZI Garmerwolde, met als doel een betere ontwatering van zuiveringsslib. De vijf kamerfilterpersen zijn vervangen voor drie membraanfilterpersen. Inmiddels draaien alle drie membraanfilterpersen maar deze voldoen niet aan de gestelde eisen met betrekking tot de ontwatering. Een mogelijke oplossing is dat er een vierde nieuwe membraanfilterpers wordt aangeschaft om zo wel te kunnen voldoen aan de gestelde eisen. Op dit moment wordt hier een voorstel voor geschreven door NZV. In 2023 zijn hierover concrete stappen te verwachten.

Sinds 2021 is er een nieuwe contractpartij voor de eindverwerking van ontwaterd zuiveringsslib. Dit is de SNON (Slibverwerking Noord Oost Nederland). Het nieuwe contract is ingegaan op 1-1-2021 en kent een looptijd van minimaal 20 jaar. Fosfaatterugwinning uit de as van het slib en nuttig hergebruik van de energie-inhoud van het slib maken onderdeel uit van het contract. De SNON bouwt hiervoor een 4e lijn naast de bestaande fabriek in Farmsum. In 2022 moeten hiervoor de benodigde vergunningen verkregen worden, waarna in 2023 met de bouw kan worden gestart.

Gerealiseerd in 2023:

De vierde membraanfilterpers is eind 2023 in gebruik genomen op RWZI Garmerwolde en daarmee kan er nu voldoende slib ontwaterd worden en kunnen de oude kamerfilterpersen 4 en 5 uit bedrijf genomen worden.

In 2023 verwerkte Swiss Combi Technology nog onze slibkoek t/m 31-12-2023. In 2024 is de locatie gesloten en gaat de slibkoek naar onze contractpartner Slibverwerking Noord Oost Nederland.

Laboratorium

- Het continue implementeren en uitbreiden van analysemethoden voor medicijnresten, gewasbeschermingsmiddelen en nieuwe stoffen.
- Vervangingsinvestering in apparatuur t.b.v. de analyse van nutriënten vanwege mogelijke informatiebeveiligingsrisico's door gebruik verouderde software .
- Selectie en aanbesteding nieuw LIMS (Laboratorium Informatie Management Systeem) ten behoeve van de laboratorium bedrijfsvoering.
- Continuering van uitvoeren monsternamen COVID en mogelijke andere gezondheidsparameters in opdracht van VWS en RIVM in het kader van afgesloten Bestuursovereenkomst Nationale afvalwater surveillance.
- De informatiebeveiliging en privacy aspecten moet op niveau worden gebracht. Aanvullende en nieuwe wetgeving maakt dat we moeten voldoen aan een aantal landelijke wetgevingsverplichtingen. Dit leidt tot extra taken die binnen de huidige formatie niet tot onvoldoende zijn te realiseren. Aan de laboratorium formatie zal 1 fte worden toegevoegd ten behoeve van onderzoek, voorbereiding en advisering voor wat betreft de informatieveiligheid en informatie-architectuur mede in relatie tot het nieuwe LIMS.

Gerealiseerd in 2023:

- Een analysemethode voor het bepalen van gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater op de GC-MS is ontwikkeld. De validatie en implementatie vindt plaats in de eerste helft van 2024.
- De vervangingsinvestering is gedaan. Validatie en implementatie wordt in 2024 afgerond. Verouderde software zal dan uitgefaseerd worden.
- De selectie en aanbesteding van het nieuw LIMS is afgerond. De implementatie is in november 2023 gestart.
- Covid bemonstering en de verbreding in het kader van de Nationale Rioolwater Surveillance is gecontinueerd. Afschaling van de Covid-bemonstering naar een waakvlam niveau is eind 2023 afgerond.
- 1 FTE informatieanalist is toegevoegd aan de formatie van het lab. Een nieuwe medewerker is hiervoor extern aangetrokken.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan NZV	€ 9.696.000,-
Geraamde bijdrage van NZV (lab.)	€ 1.729.000,-
Werkelijke bijdrage aan NZV	€ 10.011.000,-
Werkelijke bijdrage van NZV (lab.)	€ 1.731.000,-

Gemeenschappelijke regeling Noordelijk belastingkantoor

De waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's, Wetterskip Fryslân en de gemeente Groningen hebben uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency besloten tot samenwerking bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en de heffing en invordering van waterschaps- en gemeentelijke belastingen in het Noordelijk Belastingkantoor (NBK).

Het NBK is een bedrijfsvoeringsorganisatie, als bedoeld in artikel 8, derde lid, in samenhang met artikel 62 van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Het Noordelijk Belastingkantoor heeft tot taak het uitvoeren van:

- a. heffing en invordering van alle belastingen op grond van artikel 113 Waterschapswet die door de deelnemende waterschappen aan het samenwerkingsverband zijn overgedragen;
- b. heffing en invordering van alle belastingen op grond van artikel 219 Gemeentewet die door deelnemende gemeenten (Groningen en Eemsdelta) aan het samenwerkingsverband zijn overgedragen;
- c. de Wet waardering onroerende zaken.

Onder de taken worden mede begrepen de daartoe behorende ondersteunende processen.

Het NBK verzorgt ook de afhandeling van kwijtscheldingsaanvragen voor een groot aantal gemeenten in Noord-Nederland.

Ontwikkelingen in 2023

Een van de belangrijkste doelstellingen voor 2023 is het uitbreiden van de dienstverlening aan nieuwe gemeenten. De gemeente Noordenveld heeft besloten om op het belastinggebied te gaan samenwerken met het NBK. De WOZ-taken en het heffen van gemeentelijke belastingen wordt door het NBK uitgevoerd. Daarnaast wordt met andere gemeenten gesproken om vanaf 2024 gebruik te maken van de dienstverlening door het Noordelijk belastingkantoor.

Gerealiseerd in 2023:

De dienstverlening aan de gemeente Noordenveld is vanaf 1 januari 2023 van start gegaan. Vanaf 1 januari 2024 gaat de gemeente Groningen reclamebelasting heffen. Reclamebelasting geldt voor alle openbare aankondigingen die zichtbaar zijn vanaf de openbare weg. Bijvoorbeeld reclame-uitingen op, aan of voor gevels, ramen en etalages van winkels en bedrijfspanden. De uitvoering van de reclamebelasting zal bij het Noordelijk Belastingkantoor komen te liggen.

Het college van B&W van de gemeente Oldambt heeft op 7 november 2023 besloten om de uitvoering van de WOZ, heffen en invorderen per 1 januari 2025 neer te leggen bij het Noordelijk Belastingkantoor. De voorbereidingen zijn in volle gang om de eerste aanslagen in 2025 te versturen voor de gemeente Oldambt.

De intentie is om per 1 januari 2025 ook de uitvoering van de WOZ, heffen en invorderen voor de gemeente Pekela te gaan doen.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan NBK: € 2.536.000,-.

Werkelijke bijdrage aan NBK: € 2.160.000,-

Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH)

Als deelnemer in de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Het Waterschapshuis (HWH) nemen we deel aan diverse programma's.

Als waterschap dragen we bij aan de instandhoudingskosten van HWH en nemen we een aantal producten die HWH levert af. De kosten van de instandhouding worden door alle deelnemers gezamenlijk gedragen. De kosten van de projecten worden op basis van deelnameovereenkomsten doorbelast aan de diverse deelnemers/afnemers. Op grond van een afweging op basis van kosteneffectiviteit nemen we producten van Het Waterschapshuis af. Ook nemen we producten af als er sprake is van een gezamenlijk in Univerband afgesproken activiteit of product.

Ontwikkelingen in 2023

Geen bijzonderheden. Het HWH blijft ons faciliteren en ondersteunen op de door ons gewenste thema's.

Gerealiseerd in 2023:

Het Waterschapshuis heeft ons op meerdere vlakken ondersteund. Zichtbare ondersteuning werd gegeven bij de BIO / AVG audit van eind 2023.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan HWH: € 820.000,-

Werkelijke bijdrage aan HWH: € 870.000,-

Unie van Waterschappen

De Unie van Waterschappen behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking. Binnen de Unie ligt de nadruk op lobby, communicatie en landelijke regievoering. Daarnaast zorgt de Unie voor de ontwikkeling van een gezamenlijke visie en het bepalen van gezamenlijke standpunten van haar leden en het ondersteunen van haar leden. Het dagelijks bestuur van de Unie bestaat uit een aantal bestuurders (dijkgraven of leden van het dagelijks bestuur van een waterschap) van waterschappen. Besluiten worden genomen in de ledenvergadering waarin alle dijkgraven zitting hebben.

De Unie doet toezeggingen namens alle waterschappen. Besluiten met financiële gevolgen worden over het algemeen door alle waterschappen uitgevoerd. Het is aan de waterschappen zelf te bepalen hoe daar mee om te gaan. Het financiële risico van de leden is in eerste instantie beperkt tot de contributie. Het belang van Hunze en Aa's is circa 4%.

Ontwikkelingen in 2023:

Geen bijzondere ontwikkelingen. De Unie blijft ons faciliteren en ondersteuning op veel terreinen.

Gerealiseerd in 2023:

Voor de waterschapsverkiezingen op 15 maart van 2023 heeft de Unie van Waterschappen een landelijke communicatiecampagne verzorgd om aandacht te schenken aan waterdilemma's en daarmee de stemintentie te vergroten. In aanloop naar de verkiezingen deed de Unie van Waterschappen onderzoek naar stemgedrag onder Nederlanders. Daaruit bleek dat 85 procent van de Nederlanders waterthema's belangrijk vindt.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan UvW: € 415.000,-

Werkelijke bijdrage aan UvW: € 462.000,-

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)

De STOWA is het kenniscentrum van regionale waterbeheerders in Nederland. De kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch en sociaalwetenschappelijk gebied. De STOWA draagt bij aan kennisvergroting van het waterschap over het waterbeheer. Daarnaast ondersteunt de STOWA in een aantal gevallen intern onderzoek door ons waterschap. Onze dijkgraaf is (op persoonlijke titel) voorzitter van het bestuur van de stichting.

In de uitgebrachte strategienota Energie in synergie van de STOWA is aangegeven dat de STOWA haar onderzoek in de periode 2019-2023 clustert in vijf maatschappelijke opgaven: klimaatadaptatie, waterveiligheid, waterkwaliteit, energietransitie en circulaire economie.

De vijf benoemde opgaven omvatten belangrijke vragen voor de waterbeheerders. Hoe zij die effectief en efficiënt kunnen beantwoorden, is niet op voorhand te zeggen. Daar is kennis en innovatie voor nodig. De STOWA gaat hier samen met de waterbeheerders, kennisleveranciers en haar omgeving voor zorgen. Naast kennisontwikkeling en innovatie zijn de overdracht van kennis en het gebruik ervan in de praktijk onmisbare stappen bij het succesvol aanpakken van de uit de opgaven voortvloeiende watervraagstukken. Ook deze laatste stappen zijn een belangrijk aandachtspunt voor de STOWA.

Gerealiseerd in 2023:

Door de STOWA is in samenwerking met de waterschappen en andere instanties in 2023 een divers aantal onderzoeken gerapporteerd en kennis gedeeld via bijeenkomsten. Een aantal voorbeelden hiervan zijn: Wel of niet doseren van ozon, Alles wat je wilt weten van Aquathermie, Bouwen met natuur in beken, Geslaagde proef met opblazen dijk als mogelijke noodmaatregel, Resultaten onderzoek klimaatbestendige stad en Hoe creëren we een robuuste waterkwaliteit in een veranderend klimaat.

Deze kennis en resultaten worden toegepast bij de vraagstukken die spelen in ons beheersgebied.

Financieel belang:

Geraamd financieel belang: € 280.000,-

Werkelijke bijdrage aan de STOWA: € 260.000,-

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

De NWB financiert overheden, instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Alle aandelen van de NWB zijn in handen van overheden. Waterschap Hunze en Aa's beschikt over 1915 aandelen A en 175 aandelen B met een nominale waarde van € 240.350,-. De leningenportefeuille van Waterschap Hunze en Aa's bestaat grotendeels uit leningen die bij de NWB zijn afgesloten.

De NWB Bank streeft geen winstmaximalisatie na maar het maken van een passende winst is wel noodzakelijk om de ambities van de bank te kunnen realiseren en om een passend dividend uit te kunnen keren.

De directie van de NWB streeft naar een bestendig dividendbeleid door de uitkering van een jaarlijks gelijk bedrag, met als drie belangrijkste uitgangspunten:

- de toekomstbestendigheid van de bank;
- het streven naar een pay-out ratio tussen 40-60% van de nettowinst;
- periodieke evaluatie van het dividendbeleid.

Naar verwachting zal de NWB ook in 2023 dividend uitkeren. In de begroting 2023 gaan wij uit van een dividenduitkering over 2022 van € 1,6 miljoen.

Gerealiseerd in 2023:

In de begroting 2023 is uitgegaan van een dividenduitkering van de NWB over het jaar 2022 van € 45 miljoen. In de algemene vergadering van aandeelhouders van de NWB van april 2023 is besloten een dividend vast te stellen van € 60 miljoen. Voor ons waterschap betekende dat een uitkering van € 2.120.000,-. Het dividend is in 2023 overeenkomstig uitgekeerd.

Daarnaast zijn er nog een aantal lichte samenwerkingsverbanden met de waterschappen Drents Overijsselse Delta (Financieel belang: € 455.000,- per saldo ontvangen) en Vechtstromen (Financieel belang: € 1.378.000,- betaald) inzake het zuiveren over de grens.

Hoofdstuk 3 j. Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering wordt op hoofdlijnen bepaald door de samenhang tussen het beheerprogramma, het coalitieakkoord en de begroting. Het bestuur bepaalt het "wat" en de directeur bepaalt het "hoe" qua beleidsvoorbereiding en bedrijfsvoering. In deze paragraaf wordt aangegeven hoe wij de realisatie van onze doelen willen vormgeven.

De paragraaf bedrijfsvoering gaat in op de volgende onderwerpen:

1. Informatie naar maatschappij en veiligheid
2. Personeel
3. Communicatie
4. Juridisch / inkoop
5. Zorgplicht primaire keringen
6. Frauderisico-analyse

1. Informatie naar maatschappij en veiligheid

Zorgen voor schoon, veilig en voldoende water is de kern van het waterschapswerk.

De uitvoering van ons waterschapswerk is datagedreven, doordat we intensief gebruik maken van informatie en digitale technologie voor planning, besturing en monitoring. Het werkveld informatie en digitalisering is volop in beweging, ook bij het waterschap.

We hebben te maken met wet- en regelgeving waar we aan moeten voldoen. Een paar voorbeelden hiervan zijn:

- Aansluiten op het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO);
- Bescherming van privacy gevoelige informatie conform de AVG;
- Informatiebeveiliging volgens de BIO;
- Dienstverlening conform de Dienstenwet;
- Openbaarheid van informatie volgens de Wet Open Overheid (WOO)

Daarnaast worden de opgaven waar het waterschap voor staat steeds complexer. Om goed voorbereid te zijn op de huidige en toekomstige gevolgen van de klimaatverandering is onderzoek nodig, zodat we ons watersysteem en ons beheer daar adequaat op in kunnen richten. Voldoende en betrouwbare data wordt steeds belangrijker om een goede vertaalslag te kunnen maken naar informatie waarop bestuurders keuzes kunnen maken. Datagedreven werken vraagt inzet van nieuwe technieken zoals kunstmatige intelligentie en het ontwikkelen van applicaties.

Al deze ontwikkelingen zorgen dat we bij de uitvoering van ons waterschapswerk steeds afhankelijker worden van betrouwbare informatie en systemen waar deze informatie is opgeslagen. Het is dan ook zaak om de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie en systemen te borgen. Dit betekent dat we onze data op orde moeten hebben en dat we onze informatie en systemen beveiligen tegen bedreigingen van buitenaf.

Acties 2023:

Om bovenstaande ontwikkelingen op een goede wijze uit te voeren is het IBP (Informatie BedrijfsvoeringsPlan) opgesteld. Dit plan is de leidraad voor de uitvoering van diverse projecten op het gebied van:

1 Informatiearchitectuur en systeemarchitectuur, 2 Informatieveiligheid en privacy, 3 Basis op orde, 4 Digitale Dienstverlening, 5 Open Overheid, 6 Digitale Stelsel Omgevingswet, 7 ICT-trends en ontwikkelingen en 8 Bedrijfsvoering. Het IBP wordt jaarlijks geactualiseerd op nieuwe ontwikkelingen. Langs deze 8 thema's voeren we ook in 2023 de nodige acties uit.

Daarnaast in bijzondere aandacht voor de WOO. Deze wet is op 1 mei 2022 van kracht geworden en schrijft onder andere voor dat we een 'openbaarheidsparagraaf' opnemen in de begroting en de jaarrekening. Hierin geven we aan wat de voortgang van de implementatie van deze wet is. Uitgangspunt van deze wet is dat in principe overheidsinformatie openbaar is. Hiervoor moeten we de informatiehuishouding toegankelijker maken. Dat vergt de komende jaren een aanzienlijke inzet. Jaarlijks informeren we via de 'openbaarheidsparagraaf' hierover. Zie hiervoor onderdeel L van hoofdstuk 3.

Gerealiseerd in 2023:

We zijn continue bezig met inzicht verkrijgen, en houden, van ons informatielandschap. Dit is noodzakelijk voor het bepalen van impact van nieuwe wetgeving en informatievraagstukken. Afgelopen jaar hebben we met name naar eigenaarschap gekeken en hebben we afspraken gemaakt hoe we hier mee om willen gaan.

We zijn gestart met de modernisering van de werkplekken. Aandachtspunten daarbij zijn informatieveiligheid, hybride werken (tijd en plaats onafhankelijk) en digitaal samenwerken. In 2023 hebben we vooral aan de techniek kant stappen gezet om dit mogelijk te maken. Bij de modernisering van de werkplek houden we ook rekening met de wetgeving rondom informatieverstrekking zoals de Wet Open Overheid. Veelal draait het er om dat informatie vindbaar moet zijn en dat deze waar nodig ook gepubliceerd en toegankelijk is. Ook hier hebben we stappen gezet aan de technische kant. De moderne werkplek wordt in 2024 uitgerold naar de organisatie.

Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht gegaan. In 2023 hebben we de laatste voorbereidingen getroffen om hier als waterschap klaar voor te zijn. Zo zijn we aangesloten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), hebben we onze werkprocessen herzien zodat deze aansluiten op de nieuwe wetgeving, is de informatie op de website aangepast en hebben we samenwerkingsafspraken gemaakt met overheden die in ons beheersgebied actief zijn. We zijn met de Omgevingswet beleidsneutraal overgegaan met Waterschapsverordening 1.0. Dat wil zeggen dat de Keur overgenomen is in de huidige Waterschapsverordening. Intern is de wens om beleidsaanpassingen door te voeren omdat de Keur al verouderd was. In 2023 hebben we als voorbereiding geïnterviewd welke regels aangepast, dan wel verwijderd of toegevoegd moeten worden.

BIO en AVG

Voor de informatiebeveiliging (BIO) en de privacy (AVG) worden afzonderlijk jaarplannen opgesteld. De insteek is om het volwassenheidsniveau voor beide onderwerpen te verhogen. Hiervoor worden organisatorische en technische maatregelen uitgewerkt en vastgelegd. Het interne toezicht op de naleving van deze maatregelen via de CISO (Chief Information Security Officer) en de FG (Functionaris Gegevensbescherming) krijgt verder vorm.

Gerealiseerd in 2023:

In 2023 is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid grotendeels geïmplementeerd. Een klein aantal restpunten dient de komende tijd uitgevoerd te worden. Voor informatiebeveiliging en privacy is voor 2023 de ambitie gesteld om op een volwassenheidsniveau van drie uit te komen. Dit volwassenheidsniveau is getoetst tijdens de waterschapssector brede audit eind 2023. De ambitie om een drie te bereiken is behaald.

2. Personeel

Een goede taakinvulling kan alleen met een goede kwalitatieve en kwantitatieve personeelsbezetting. Ervaren goed opgeleide medewerkers die specifieke kennis en ervaring hebben zijn onmisbaar voor een goede kwaliteit van ons werk. Willen wij onze positie als waterautoriteit waar blijven maken dan betekent dit dat wij blijvend moeten investeren in onze medewerkers. Daarnaast zijn wij op een aantal plekken kwetsbaar waar het om kennis gaat. Dit betekent dat er blijvend wordt ingezet op zowel kennis verdieping als kennisdeling.

Acties 2023:

- Het continue ontwikkelen van de benodigde personele kennis en competenties om de ontwikkelingen op te vangen en vorm te geven. Dit wordt gerealiseerd middels een actualisatie van het kwaliteitsplan per afdeling.
- Extra inspanning wordt verricht op het domein instroom. Ingezet wordt op stagiaires, afstudeerders, opleidingen en informele onderhandse werving om de ontstane vacatures adequaat te vervullen.

Gerealiseerd in 2023:

- In tegenstelling tot de corona jaren ligt het peil voor deelname aan opleidingen wederom op het niveau van voor de crisis. Vanwege de vele ontwikkelingen in de diverse vakgebieden ligt het zwaartepunt van gevolgde opleidingen op vak ontwikkeling en projecttrainingen. Dit heeft een continu karakter.
- Het personele aanbod is minder doch van een goed niveau. We slagen er goed in goed geschoold personeel te krijgen. We hebben geen vacatures die niet vervuld konden worden. Onderhandse werving alsmede het veelvuldig bieden van stage en afstudeerprojecten draagt daar aan bij. De positionering op de arbeidsmarkt als interessant bedrijf is tevens een pluspunt voor de werving.

3. Communicatie

In 2021 is een nieuw beleidsplan Communicatie bestuurlijk vastgesteld. Vanuit dit beleidsplan krijgt in 2023 onze communicatie verder invulling. In de kern willen we met de wijze waarop we als waterschap Hunze en Aa's communiceren, bijdragen aan de realisatie van het waterbeheerprogramma en het coalitieakkoord. De doelstellingen van ons communicatiebeleid zijn:

- bijdragen aan contact, verbinding en samenwerking met onze omgeving;
- stimuleren zichtbaarheid van waterschap Hunze en Aa's in de richting van onze omgeving;
- waterschap Hunze en Aa's presenteren:
  - als functionele overheid die belast is met de zorg voor schoon water, voldoende water en waterveiligheid;
  - in lijn met de houdingen uit het waterbeheerprogramma;
  - als nuchter, eerlijk, toegankelijk, transparant en participatief;
- bijdragen aan maatschappelijk draagvlak voor ons werk en begrip voor de keuzes die we maken;
- bijdragen aan legitimiteit richting onze belastingbetalers;
- stimuleren watervriendelijk gedrag.

De koers van de afgelopen jaren zetten we door. Maar met een nieuw waterbeheerprogramma, het coalitieakkoord 'Door water verbonden' en ontwikkelingen in onze omgeving, hebben we in het nieuwe beleidsplan Communicatie op onderdelen aangepaste keuzes gemaakt. Met aandacht voor:

- versterken digitale communicatie;
- projectcommunicatie;
- zichtbaarheid 'in het veld';

- stimuleren watervriendelijk gedrag;
- versterken communicatief vermogen en ambassadeurschap;
- educatie en voorlichting;
- brede publiekscommunicatie;
- actieve omgang met de pers;
- issuemanagement;
- democratische legitimiteit.

Acties 2023:

In de tweede helft van 2022 zullen we een jaarplan voor 2023 opstellen. In ieder geval zullen we in 2023:

- inzetten op onze zichtbaarheid in het veld met de uitvoering van het bebordingsproject (onder meer op hotspots zoals Nieuwe Statenzijl);
- invulling geven aan verkiezingscommunicatie op basis van de in 2022 opgestelde aanpak, in aansluiting op de landelijke campagne van de waterschappen, waarbij we zijn gericht op het laten zien dat en wat er te kiezen valt;
- participeren in landelijke publiekscommunicatie;
- communiceren over nieuwswaardige bestuurlijke besluitvorming;
- extra aandacht hebben voor interne communicatie rondom organisatieontwikkelingsthema's;
- onze social media aanpak vernieuwen;
- een nieuwe animatie vervaardigen (vergelijkbaar met de droogteanimatie die in 2021 tot stand is gekomen);

Gerealiseerd in 2023:

In 2023 is, volgend op de waterschapsverkiezingen, een nieuw bestuur aangetreden. In aanloop naar de verkiezingen is veel aandacht uitgegaan naar de communicatie, zowel landelijk als vanuit Hunze en Aa's. We kijken terug op een succesvol verloop, zoals ook is geconstateerd in de evaluatie van de verkiezingen. De waterschapsverkiezingen stonden goed in de belangstelling, zowel landelijk als regionaal. De communicatie vanuit Hunze en Aa's heeft zich gefocust op de waarde van de uitgebrachte stem: we hebben kiezers willen helpen om tot een gefundeerde stemkeuze te komen.

Het bebordingsproject is nagenoeg afgerond. Het nieuwe dagelijks bestuur heeft in 2023 besloten over het (deels) oprissen van sluizencomplex Nieuwe Statenzijl.

Onder regie van de Unie van Waterschappen is een start gemaakt met de vernieuwing van de publiekscommunicatie van de waterschappen. Vanuit Hunze en Aa's zijn we hier goed op aangesloten.

Een belangrijke ontwikkeling in 2023 waren de voorbereidingen op de komst van de Omgevingswet. Met aandacht daarbij voor zowel de interne als de externe communicatie.

Met de vernieuwing van onze social-media-aanpak hebben we een pas op de plaats gemaakt. Begin 2024 wordt dit opgepakt met een afstudeeropdracht voor een stagiair. Ook een hoog-water-animatie krijgt in 2024 invulling. Verder is in 2023 begonnen met een nieuw foto-archief. We willen onze foto's makkelijker kunnen ontsluiten omdat het gebruik van beelden een belangrijke rol speelt in onze communicatiestrategie.

We communiceren actief over nieuwswaardige besluiten. We hebben in 2023 gezien dat onze berichtgeving goed wordt opgepakt door regionale media (zoals bijvoorbeeld over onze Kustvisie). Dit draagt bij aan waterbewustwording en de zichtbaarheid van ons waterschap.

In juni was het erg droog en tegen het einde van het jaar stond hoog water volop in de belangstelling. Ook dit draagt bij aan maatschappelijk bewustzijn van klimaatverandering en het belang van goed waterbeheer.

4. Juridisch / inkoop

Inkoop

Wij beseffen ons dat het inkoopvolume een aanzienlijke deel uitmaakt van de totale uitgaven en dat daardoor het totale inkoopproces (waaronder aanbesteden, bestellen/factureren en contractmanagement) een belangrijke invloed uitoefent op het realiseren van de organisatiedoelstellingen. Dit betekent enerzijds dat het inkoop-en aanbestedingsproces op een verantwoorde, effectieve en efficiënte wijze ingericht dient te zijn. Anderzijds impliceert dit een optimale verhouding tussen prijs en kwaliteit en het doorvertalen van organisatiedoelstellingen.

In 2022 zijn er stappen gezet op het verder digitaliseren van het bestelproces en het nader inrichten van het contractbeheersysteem. Naast voorgenoemde acties is het (concept) inkoopbeleid geactualiseerd op basis van interne (o.a. duurzaamheidsbeleid) en externe ontwikkelingen (o.a. wetgeving en informatieveiligheid).

Acties 2023:

- Vaststellen en implementeren (concept) inkoopbeleid, waarbij er extra aandacht is voor eigenaarschap, een nadrukkelijke adviesrol van de inkoopafdeling binnen het inkoopproces en meer bewuste afwegingen maken op het gebied van duurzaamheid (o.a. DGWW & lokaal en regionaal inkopen);
- Opschonen contractbeheer en contracttemplates;
- Vaststellen en implementeren (concept) contractmanagementbeleid, waarbij er meer aandacht wordt geschonken aan de leveranciersprestatie en leveranciersrelatie. Het uitrollen van dit beleid heeft nauwe raakvlakken met o.a.: het inkoopbeleid, het behalen van de leveranciers gerelateerde onderdelen in het duurzaamheidsbeleid (lees ook: strategie duurzaam opdrachtgeverschap) en het terugbrengen van risico's o.a. binnen de AVG & (informatie) veiligheid.

Gerealiseerd in 2023:

Er is een nieuw inkoopbeleid vastgesteld en een eerste opschoning van ons contractbeheer en onze contracttemplates is afgerond.

Een nieuw contractmanagementbeleid kon vanwege de beschikbare capaciteit nog niet worden vastgesteld. Wel hebben we een nieuwe aanbestedingstool aangeschaft en geïmplementeerd aangezien CTM (huidige tool) niet meer werd ondersteund per halverwege van dit jaar. Doordat we een nieuwe aanbestedingstool hebben aangeschaft zijn we ook weer bezig met een actualisatie op de templates.

Juridisch

Acties 2023:

- Omgevingswet. In 2023 wordt een begin gemaakt met het opstellen van de waterschapsverordening 2.0. Waar de eerste versie van de Waterschapsverordening een beleidsneutrale omzetting was van de Keur, is er in de tweede versie van de waterschapsverordening wel ruimte voor inhoudelijke wijziging van de regels. Er zal

doelgericht naar de regels worden gekeken en er is ruimte voor actualisatie op basis van nieuwe beleid.

- De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 gedeeltelijk in werking getreden. De verplichtingen uit de Woo om documenten behorende tot 11 informatiecategorieën binnen 14 dagen actief openbaar te maken treden nog niet in werking. De komende jaren zal deze verplichting gefaseerd in werking treden. Voor meer informatie over de Woo zie ook de openbaarheidsparagraaf.

Gerealiseerd in 2023:

Een toelichting op de Omgevingswet is bij punt 1 (informatie naar maatschappij en veiligheid) opgenomen. Voor de Woo verwijzen we naar de openbaarheidsparagraaf (onderdeel 3 I).

5. Zorgplicht primaire waterkeringen

Beheerders van Primaire Waterkeringen hebben de wettelijke taak om deze kering aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. Daarvoor moeten de keringen regelmatig door de beheerder worden geïnspecteerd en beoordeeld of de fysieke toestand van de kering nog in overeenstemming is met de ontwerpuitgangspunten. In het kader van de Zorgplicht Primaire Waterkeringen moeten beheerders van primaire waterkeringen aan kunnen tonen dat de inrichting van de zorgplicht voor de primaire waterkeringen geborgd is in de organisatie. Op basis van het Kader Zorgplicht, worden drie activiteiten onderscheiden: de zorgplicht als geheel, ondersteunende activiteiten en uitvoerende activiteiten. De nadruk ligt met name op het procesmatig borgen van de uitvoerende activiteiten en de borging van de zorgplicht als geheel. Toezichthouder hierop is de ILT (Inspectie Leefomgeving en Transport).

Activiteiten 2023

Norm en huidige toestand primaire waterkering

De beoordeling is in 2022 afgerond. Er is afkeuring op macrostabiliteit binnenwaarts, door lage kruin met overslag. De grasbekleding op het buitentalud is afgekeurd. De kunstwerken voldoen aan de ondergrens. We hebben beheersmaatregelen ingezet om de veiligheid te borgen:

- Trainen en beproeven van bekramming.
- Alertkaarten gemaakt welke locaties extra inspectie nodig hebben tijdens hoogwater.
- Het noodsluitingsprotocol voor Schutsluis Nieuwe Statenzijl is herzien en geoefend.

Versterkingsopgave

Met het project van de Brede Groene Dijk is 750 m zeedijk versterkt. Voor 2023-2024 trajectaanpak opstellen voor ingangstoets HWBP. De kustvisie is ontwikkeld. De planning voor versterking: vanaf 2029 wordt gestart met versterken van de Dollarddijk en de Groote Polder.

Inspecties

Er zijn twee inspecties van de primaire kering uitgevoerd conform plan. De resultaten zijn besproken met de portefeuillehouder en de directie. Daarnaast zijn er met en na hoogwater in december 2023 inspecties uitgevoerd bij de stormwacht. In 2024 starten we met de nieuwe dijkinspectie app.

Vergunningverlening en handhaving

Wat betreft vergunningverlening springt er één zaak uit aangaande een bezwaarprocedure omtrent vergunning met daarin de voorwaarde dat te bouwen objecten binnen de zonering van de dijk verwijderd moet worden op kosten van vergunninghouder zodra wij de zeedijk moeten versterken en we die ruimte nodig hebben. Deze zaak loopt nog, maar gaat richting Raad van State.

Daarnaast zijn er twee lekke leidingen geconstateerd, deze worden vervangen door de eigenaar.

Bediening kunstwerken en proefsluitingen

De bedieningssoftware (PLC's) van de Oude Zeesluis Farmsum is vervangen. Er is onderhoud aan de kunstwerken uitgevoerd. Proefsluitingen van kunstwerken zijn uitgevoerd en vastgelegd in ons onderhoudsbeheersysteem conform plan. Het Noodsluiting protocol Nieuwe Statenzijl is bijgewerkt en getest en in de planning opgenomen.

Onderhoud van de zeedijk

Alternatieve beheermethodes van de grasmat van de zeedijk worden getest in proefvakken. Dit gaat om maaien en afvoeren, geen beweiding, kruidenmengsels vanuit HWBP-proeven. Distelbegroeiing blijft stabiel bij 2x per jaar handmatig steken. Dit blijven we doen.

Samenwerking

"Deichschau" van de aangrenzende zeedijk uitgevoerd op uitnodiging van onze Duitse collega's. Daarnaast is er goede samenwerking met RWS en NZV bij sluiten inzet kleine Zeesluis voor extra spuicapaciteit en sluiten van onze coupures in Delfzijl.

Crisisbeheersing

Wat betreft crisisbeheersing hebben we in december hoogwater op zee gehad tot NAP +4,13 m bij Delfzijl. Stormwacht is uitgevoerd. Er zijn geen onveilige situatie geweest voor ingelanden door verhoogde waterstand. RWS heeft extra inspanning geleverd met inzet kleine Zeesluis.

Vastlegging en beheer gegevens

Er komt nieuwe wetgeving aan omtrent fysieke beveiliging van kritische infrastructuur, denk aan gemalen en sluizen bij zee (CSIR/NIS2). Dit houden we in de gaten en eventuele effecten hiervan nemen we mee in de zorgplicht.

Organisatie Zorgplicht

De organisatie van de zorgplicht gaat conform plan. Om de zorgplicht scherp te houden, hebben de drie noordelijke waterschappen (WHA, WF, NZV) en Rijkswaterstaat-Noord Nederland regelmatig overleg. In 2024 is Wetterskip Fryslân gastheer met als thema calamiteitenbeheersing.

6. Frauderisico-analyse

In het kader van het opstellen van het beleid ter voorkoming van misbruik en oneigenlijk gebruik van waterschapsregelingen en voorzieningen, zoals door het algemeen bestuur in oktober 2018 is vastgesteld, heeft een beoordeling van kritische/risicovolle bedrijfsprocessen en de mate van fraudegevoeligheid en een beschrijving van de getroffen maatregelen plaatsgevonden.

Deze maatregelen zijn enerzijds gebaseerd op administratief organisatorische maatregelen, denk aan functiescheiding en vier-ogen principe, en anderzijds door blijvende aandacht voor houding en gedrag. Dit wordt gerealiseerd door middel van aandacht voor integriteitstregelingen en de verplichte eed/belofte afname door de secretaris-directeur bij indiensttreding.

Naar de huidige inzichten is er geen sprake van een andere risico-inschatting ten aanzien van de processen dan in 2018 is vastgesteld en worden de getroffen maatregelen toereikend en proportioneel geacht.

Door de toenemende digitalisering van onze werkprocessen en digitale interactie met onze omgeving ontstaan nieuwe risicogebieden. Vanuit de herijking van ons strategisch kader informatieveiligheid, eind 2021, wordt invulling gegeven aan de beheersorganisatie en beheersmaatregelen.

Daarnaast zou er sprake kunnen zijn van het risico op doorbreking van de interne beheersingsmaatregelen in de organisatie door het management en/of dagelijks bestuur. Dit inherente risico raakt de totstandkoming van de (schattings)posten en toelichtingen in de jaarrekening als geheel. Indien het potentieel ingrijpen door management en/of dagelijks bestuur leidt tot onjuistheden van materieel belang in de jaarrekening zal de accountant hier door gegevensgerichte controle zekerheid over moeten krijgen, als verondersteld wordt dat de interne controlemaatregelen niet hebben gefunctioneerd. Binnen het waterschap is er voor management en bestuur geen sprake van een resultaatafhankelijke beloningsstructuur. Bij ons waterschap is geen sprake van bemoeienis van het management of het dagelijks bestuur inzake eventuele beïnvloeding van (schattings)posten en toelichtingen in de jaarrekening als geheel.

Hoofdstuk 3 k. EMU-saldo

Nederland moet zich als deelnemer aan de Economische en Monetaire Unie houden aan een aantal spelregels. Eén van de spelregels is dat het nationale overheidstekort in een jaar niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Als meer dan 3% tekort ontstaat, dreigen normaal gesproken sancties vanuit Brussel. De overheidsfinanciën in Nederland hangen momenteel door de steunmaatregelen flink uit het lood.

Het overheidstekort wordt niet alleen bepaald door de nationale overheid, ook decentrale overheden dragen bij in het bepalen van het tekort. Van de decentrale overheden spelen de waterschappen hierin een bescheiden rol. Doordat voor het bepalen van het EMU tekort een andere boekhoudmethode wordt toegepast, is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

In de Wet HOF zijn de spelregels opgenomen hoe Nederland een EMU-saldo van 0% kan bereiken en welke bijdrage van de decentrale overheden wordt verwacht. Voor het jaar 2023 is een afspraak gemaakt over de ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden: er komt een gezamenlijke ruimte van 0,4% (0,27% voor gemeenten, 0,08% voor provincies en 0,05% voor waterschappen) van het BBP.

Voor alle waterschappen samen wordt uitgegaan van een toegestaan tekort van ongeveer € 500 miljoen, dat is -0,05%. Voor Hunze en Aa's is een "referentiewaarde" te bepalen van ongeveer € 14 miljoen.

Uit de berekening van ons EMU saldo blijkt een saldo van € 6,7 miljoen negatief. Dit is ruim onder onze referentiewaarde van ongeveer € 14 miljoen negatief.

BEREKENING EMU saldo 2023 (bedragen x € 1.000)	jaarrekening 2023	begroting 2023
1. EMU exploitatiesaldo	-1.281	-3.837
2. Invloed investeringen		
-/- bruto investeringsuitgaven	24.409	17.000
+ investeringssubsidies	2.756	
+ verkoop materiële en immateriële activa		
+ afschrijvingen	15.615	16.611
3. Invloed voorzieningen		
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	487	883
-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	124	
-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	113	1.255
+ externe vermeerderingen van voorzieningen	388	
4. Invloed reserves		
-/- betalingen rechtstreeks uit reserves		
+ eventuele externe vermeerderingen van reserves	101	
5. Deelnemingen en aandelen:		
-/- boekwinst		
+ boekverlies		
EMU SALDO	-6.580	-4.598

Hoofdstuk 3 I. Openbaarheidsparagraaf

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden en verplicht een bestuursorgaan onder andere tot actieve openbaarmaking van informatie. Uitgangspunt van de wet is dat overheidsinformatie openbaar is, tenzij een uitzondering van toepassing is. Het doel van de wet is om overheidsinformatie sneller toegankelijk te maken. De Woo verplicht ons bepaalde informatie actief openbaar te gaan maken. In de Woo zijn 11 categorieën informatie - bijvoorbeeld wetten, convenanten, bestuursstukken en onderzoeksrapporten – opgenomen die verplicht actief openbaar gemaakt moeten worden. Dit mag gefaseerd gebeuren. De wet stelt een fasering van deze categorieën voor tot 2027.

De actieve openbaarmaking van al deze categorieën informatie is een omvangrijke operatie en zal daarom stap voor stap worden ingevoerd. Dit vergt namelijk de nodige aanpassingen in onze informatiehuishouding. Wij volgen de landelijk voorgestelde fasering van invoering. De invoering van de Woo is opgenomen in ons IBP-project.

Op grond van artikel 3.5 van de (Woo) zijn wij ook verplicht om jaarlijks in de begroting en de jaarrekening aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo.

In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen een kwalitatieve beschrijving gegeven van de activiteiten die we in 2023 hebben uitgevoerd op de thema's actieve en passieve openbaarmaking en verbetering van de informatiehuishouding. Voor het uitvoeren van deze wet zijn door het rijk financiële middelen (incidenteel en structureel) beschikbaar gesteld. Het rijk heeft hierbij als voorwaarde gesteld dat we verantwoording afleggen over de besteding van deze middelen. Hiervoor is aansluiting gezocht bij de belangrijkste onderdelen van de wet.

Dit is een eerste versie van de "openbaarheidsparagraaf". Uiteindelijk zal de definitieve voorgeschreven vorm landen in de BBWW: het Besluit Begroting en Verantwoording Waterschappen. Hierin staan alle voorschriften voor de begroting en de jaarrekening.

1) Actieve openbaarmaking voor de 11 verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo)

Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die vanuit het waterschap worden ondernomen om informatie op eigen initiatief openbaar te maken voor de samenleving. Om te stimuleren dat het waterschap (feitelijk alle bestuursorganen) uit eigen beweging meer informatie openbaar toegankelijk gaan maken bepaalt de Woo dat in ieder geval 11 categorieën van documenten verplicht binnen de voorgeschreven termijn (fasering) openbaar gemaakt moeten worden. In 2023 worden hiervoor de volgende categorieën gegevens gepubliceerd conform de voorgestelde fasering:

- Eigen wet en regelgeving (verordeningen bv),
- Organisatiegegevens en bereikbaarheidsgegevens van het waterschap op de website,
- Vergaderstukken van ons algemeen bestuur,
- Jaarplannen en verslagen.

Feitelijk zijn dit gegevens die wij grotendeels sowieso al publiceerden via het officiële publicatiekanaal (officiële bekendmakingen of het waterschapsblad) en onze website.

Het grote verschil is dat straks openbaarmaking zal moeten plaatsvinden via het landelijke Platform Open Overheids Informatie (PLOOI), een door het ministerie van BZK ontwikkeld platform voor actieve openbaarmaking van overheidsinformatie. Ten aanzien van de aansluiting op Plooi (in verband met het grote aantal deelnemende organisaties) volgen we de lijn van de Unie van Waterschappen. Conform de voorgestelde fasering hoeven we in 2023 nog geen invulling te geven aan actieve publicatie van Woo-verzoeken en de beslissingen hierop (wettelijk verplicht vanaf 2025). We gaan hiertoe over zodra de inrichting hiervan gereed is. Met deze inrichting beginnen we wel in 2023.

Realisatie 2023:

Door de Rijksoverheid is de ontwikkeling van PLOOI begin 2023 stopgezet, vanwege een te complexe oplossing. Medio 2023 is gekozen voor een vereenvoudigde PLOOI, de zogenoemde Woo-index.

Conform de voorgestelde fasering hoefden we in 2023 nog geen invulling te geven aan actieve publicatie van Woo-verzoeken en de beslissingen hierop (wettelijk verplicht vanaf 2025). We gaan hiertoe over zodra de inrichting hiervan gereed is. Door het tijdelijk stopzetten van de ontwikkeling van PLOOI zijn we in 2023 niet toegekomen aan de inrichting hiervan. Hier gaan we in 2024 mee beginnen.

2) De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de 11 verplichte categorieën (artikel 3.1 Woo)

Op grond van artikel 3.1 Woo moeten bestuursorganen informatie over de uitvoering van beleid actief openbaar maken. Dit is een algemene inspanningsverplichting. Hier kunnen we voorlopig nog geen invulling aan geven, omdat het voldoen aan de actieve informatieverplichting voor de 11 verplicht voorgescreven categorieën al het nodige aan inspanning vergt. Qua documenten moeten we met name denken aan beleidsstukken (inclusief voorbereiding, uitvoering, naleving, handhaving en evaluatie van dat beleid). Voorbeelden: beleidsnota's op het gebied van duurzaamheid, inkoop, onderhoud etc. Zodra we hiertoe de mogelijkheid zien zullen we zeker overgaan tot openbaarmaking.

3) Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van (publieke) informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving. Dit wordt een Woo verzoek genoemd. We houden daarmee rekening met het anonimiseren van persoonsgegevens en wettelijke uitzonderingsgronden.

Realisatie 2023:

In 2023 zijn 7 Woo-verzoeken binnengekomen. Hiervan is op dit moment nog één Woo-verzoek in behandeling. De overige Woo-verzoeken zijn allemaal binnen de daarvoor toegestane termijn afgehandeld.

4) De informatiehuishouding (Hoofdstuk 6 Woo)

Voor de verbetering van de informatiehuishouding worden in 2023 de volgende activiteiten gestart en zo mogelijk gerealiseerd:

- Ons DMS (Data Management Systeem / post en archief) systeem JOIN zal worden heringericht en daarmee tevens voldoen aan de Woo.
- Er wordt een pilot voor het anonimiseren van documenten gestart (ook van Geo-informatie).
- We starten met een pilot om metadata toe te passen.
- We werken aan het verder optimaliseren van systemen en procedures. Beleid en werkafspraken op het gebied van de informatiehuishouding en informatievoorziening worden geactualiseerd.

Realisatie 2023:

Door het stopzetten van de ontwikkeling van PLOOI hebben we een aantal activiteiten getemporeerd. De pilot voor het anonimiseren is tussentijds beëindigd vanwege het faillissement van het betrokken bedrijf. Het project om ons DSM systeem te herinrichten is nog in volle gang.

Vanuit het Rijk is voor de invoering van de Woo incidenteel en structureel geld beschikbaar gesteld. In 2022 incidenteel € 40.000,-. Omdat in 2022 alleen voorbereidende werkzaamheden zijn uitgevoerd waren deze middelen nog niet nodig en gereserveerd voor 2023. Het budget is in 2023 besteed aan de inhuur van een externe projectleider (DSM JOIN) en het uitvoeren van een pilot rondom het geautomatiseerd anonimiseren.

5) Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo)

De Woo schrijft voor dat ieder bestuursorgaan één of meer contactpersonen heeft om vragen van burgers te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Ons waterschap heeft de rol Woo-contactpersoon toegewezen aan een aantal functionarissen. Hiermee is de beschikbaarheid van een Woo-contactpersoon gewaarborgd.

6) Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

Naast de hierboven genoemde inzet zijn er geen extra activiteiten voorzien.

Hoofdstuk 4. Balans met toelichting

	<u>Balans per</u>	
Activa	2023	2022
<u>Vaste activa</u>		
- Immateriële vaste activa	7.531.699	6.733.713
- Materiële vaste activa	208.563.285	203.322.662
- Financiële vaste activa	240.350	240.350
	216.335.334	210.296.725
<u>Vlottende activa</u>		
- Liquide middelen	4.516	6.657
- Kortlopende vorderingen	18.931.494	22.343.744
- Overlopende activa	13.947.276	14.039.835
	32.883.286	36.390.235
Totaal	249.218.620	246.686.960

31 december (in €)

Passiva	2023	2022
<u>Vaste passiva</u>		
<i>Eigen vermogen</i>		
- Algemene reserves	13.990.929	14.620.620
- Bestemmingsreserves	19.099.087	19.054.787
- Exploitatieresultaat	1.263.189	1.857.237
	34.353.206	35.532.645
<i>Voorzieningen</i>		
- Voorzieningen	1.755.592	1.118.595
	1.755.592	1.118.595
<i>Langlopende schulden</i>		
- Langlopende leningen	175.588.945	170.773.939
	175.588.945	170.773.939
<u>Vlottende passiva</u>		
Netto - vlottende schulden		
- Schulden aan leveranciers	3.873.294	5.285.253
- Afdracht belastingen en premies	2.187.930	2.104.044
- Rekening-courant derden / kasgeldleningen	2.094.239	8.034.351
- Aflossingsverplichting 2024 opgenomen geldleningen	15.184.994	13.420.959
- Overige kortlopende schulden	6.141.690	3.760.494
Overlopende passiva	8.038.731	6.656.681
	37.520.878	39.261.783
Totaal	249.218.620	246.686.960

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2023

Waarderingsgrondslagen

Algemeen

De balans en exploitatierekening zijn samengesteld conform de verslaggevingsvoorschriften die zijn vastgelegd in het Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW), de Waterschapswet en het Waterschapsbesluit.

Vaste activa

Onder de post immateriële vaste activa zijn opgenomen die activa die niet stoffelijk van aard zijn en niet onder de financiële vaste activa zijn opgenomen. Het betreft met name uitgaven in verband met onderzoek en ontwikkeling, aan derden betaalde afkoopsommen, software en licenties en bijdragen aan derden.

Onder de materiële vaste activa zijn investeringen opgenomen in verbeteringswerken ten behoeve van de primaire taken van het waterschap (keringen, watergangen, kunstwerken) en investeringen ten behoeve van de ondersteunende taken (bedrijfsgebouwen, tractie, automatisering).

Onder de post financiële vaste activa zijn de aandelen van de Nederlandse Waterschapsbank opgenomen.

De waardering van de vaste activa heeft plaatsgevonden op basis van de historische kostprijs / aanschafwaarde c.q. de verkrijgingsprijs, verminderd met subsidies / bijdragen van derden, bijdragen vanuit de bestemmingsreserves en met de gecumuleerde afschrijvingen. De investeringen worden afgeschreven volgens de lineaire afschrijvingsmethode op basis van de verwachte levensduur. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname van het activum. De afschrijvingstermijnen zijn vastgelegd in het door het algemeen bestuur vastgestelde financieel statuut.

Wettelijk gezien bedraagt de afschrijvingstermijn voor immateriële vaste activa maximaal vijf jaar. Echter in een aantal gevallen kan hiervan gemotiveerd worden afgeweken. Dit komt met name voor bij afkoopsommen en bijdragen in ruilverkavelingen.

Dit zijn over het algemeen bijdragen in activa van derden (bijvoorbeeld onderhoud waterlopen, rioleringen en randvoorzieningen gemeenten). Waar er een directe relatie is tussen de bijdrage en de investering wordt de afschrijvingstermijn van de bijdrage gelijkgesteld aan die van de investering, wanneer deze in eigen beheer zou worden uitgevoerd.

Vorderingen, transitoria en liquide middelen

Deze activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, onder aftrek van een - eventuele - voorziening voor oninbaarheid.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit een algemene reserve en bestemmingsreserves en wordt gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Voorzieningen

Onder voorzieningen is de voorziening voor voormalig bestuur en personeel opgenomen. Deze voorziening is gewaardeerd tegen contante waarde.

Langlopende en kortlopende schulden

De schulden zijn tegen nominale waarde gewaardeerd.

Grondslagen ter bepaling van het resultaat

De lasten en baten zijn tegen nominale waarde opgenomen voor zover deze bedragen zijn toe te rekenen aan het verslagjaar. Eventuele afwikkelingsverschillen over voorgaande jaren worden verantwoord in het jaar waarin deze verschillen blijken.

Niet uit de balans blijvende rechten

Compensatie bodemdaling door zoutwinning

Het waterschap heeft op grond van een eind 2021 afgesloten overeenkomst recht op compensatie van toekomstige kosten samenhangende met nog te verwachten bodemdaling als gevolg van zoutwinning. Zodra de bodemdaling als gevolg van zoutwinning de in de overeenkomst opgenomen grenswaarden overschrijdt, is betreffende compensatie van toekomstige kosten verschuldigd.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Operational lease

Voor een deel van de bedrijfswagens is een mantelovereenkomst voor full operational lease afgesloten. Per 1 januari 2017 is een nieuwe overeenkomst afgesloten voor de bedrijfswagens. De kosten bedragen ca. € 1.500.000 per jaar. De overeenkomst heeft een looptijd van acht jaar.

Verplichtingen lopende investeringen

Voor de, na 2023, nog lopende investeringen zijn verplichtingen aangegaan van in totaal maximaal € 10,3 miljoen. In bijlage 1 "kredietoverzicht per 31 december 2023" zijn alle lopende investeringen gespecificeerd, inclusief de aangegane verplichtingen.

Meerjarige contracten

Op het moment van de jaarafsluiting is voor meerjarige contracten met een maximale contractwaarde vanaf € 215.000 nog een verplichting aanwezig van € 41,3 miljoen. Dit is gebaseerd op de in deze contracten opgenomen maximale contractwaardes.

Garantstellingen

Noordelijk Belastingkantoor

Het waterschap staat naar rato garant voor eventuele tekorten van het Noordelijk Belastingkantoor voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Noordelijk Belastingkantoor kent geen eigen vermogen.

Het Waterschapshuis

Het waterschap staat naar rato garant voor eventuele tekorten van het Waterschapshuis voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Waterschapshuis kent geen eigen vermogen.

NWB

Voor de garantstelling voor een lening van verbonden partijen bestaat het risico dat het waterschap wordt aangesproken. Op dit moment hebben we enkel, gezamenlijk met andere waterschappen, een garantstelling verstrekt op een lening ten bedrage van € 6.013.268 bij de NWB ten behoeve van de huisvesting van de Unie. De schuldrest van deze lening bedraagt per 31 december 2023 € 4.570.083. De lening loopt van 2 mei 2017 tot 2 mei 2042 en heeft een rentepercentage van 2,75%.

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa € 7.531.699

Boekwaarde per 1 januari 2023	6.733.713
- Vermeerderingen en verminderingen; per saldo	1.560.954
- Afschrijving	-762.968
Boekwaarde per 31 december 2023	<u>7.531.699</u>

De immateriële activa kunnen worden gesplitst in:

- werken in exploitatie	6.413.471
- onderhanden werken	1.118.228
Boekwaarde per 31 december 2023	<u>7.531.699</u>

De vermeerderingen/verminderingen betreffen:

- Onderzoek en ontwikkeling	60.187
- Software	10.071
- Bijdragen aan openbare lichamen	1.143.116
- Verkiezingen	347.580
	<u>1.560.954</u>

De immateriële vaste activa worden als volgt onderverdeeld:

	Boekwaarde ultimo 2023	Boekwaarde Ultimo 2022
- Onderzoek en ontwikkeling	97.232	107.168
- Bijdragen aan activa in eigendom van:		
- Openbare lichamen	5.631.573	6.030.192
- Rijk	52.691	55.329
- Overigen		
	<u>5.684.264</u>	<u>6.085.521</u>
- Geactiveerde bijdragen aan openbare lichamen	1.127.890	34.774
- Overige immateriële vaste activa		
- Software	326.942	484.342
- Verkiezingen	295.371	21.908
	<u>622.313</u>	<u>506.250</u>
Totaal	<u>7.531.699</u>	<u>6.733.713</u>

Onderzoek en ontwikkeling

Hieronder zijn opgenomen de kosten van diverse KRW onderzoeken.

Bijdrage aan activa in eigendom van openbare lichamen

Betreft de bijdrage aan de gemeenten in de kosten van de aanleg van de randvoorzieningen rioolstelsels en aanleg in landelijke gebieden.

Bijdrage aan activa in eigendom van het Rijk

Hieronder zijn opgenomen de bijdragen in het kader van verdrogingsbestrijding.

Geactiveerde bijdragen aan openbare lichamen

Dit betreft met name bijdragen aan investeringen in sluisen en gemalen voor de Drentse wateraanvoerroute.

Software

Dit betreft de aankoop van software.

Verkiezingen

Betreft de waterschapsverkiezingen in 2023.

Voor immateriële vaste activa worden de volgende afschrijvingstermijnen gehanteerd:

- Onderzoek en ontwikkeling	5 jaar
- Verkiezingen	4 jaar
- Software	4 jaar
- Bijdragen aan derden	10 jaar
- Bijdrage in werken van derden	30 jaar

Materiële vaste activa € 208.563.285

Boekwaarde per 1 januari 2023	203.322.662
- Netto investeringen	20.092.466
- Afschrijving	-14.851.843
Boekwaarde per 31 december 2023	<u>208.563.285</u>

De materiële vaste activa worden als volgt onderverdeeld:

	Boekwaarde 1/1/2023	OHW	Investeringen 2023	Afschrijving 2023	Bijdragen 2023	Boekwaarde 31/12/2023
Werken in exploitatie:						
- Gronden	483.864			12.789		471.075
- Machines en werktuigen	2.670.622		1.916.413	746.662		3.840.373
- Overige bedrijfsmiddelen	2.435.878	66.983	638.352	849.990		2.291.224
- Kantoren	9.391.961	11.668	526.030	519.083		9.410.575
- Dienstwoningen	91.416			113		91.303
- Werkplaatsen	395.838		102.181	40.983		457.035
- Waterkeringen	7.879.732	227.058	770.639	343.657	55.539	8.478.232
- Watergangen en kunstwerken	117.633.773	1.229.300	3.845.657	7.611.217	1.031.501	114.066.012
- Gemalen kwantiteitsbeheer	3.872.724	174.394	94.346	561.057		3.580.407
- Transportgemalen	7.263.476		576.708	716.597		7.123.586
- Transportleidingen	9.901.695		198.211	543.286		9.556.620
- Zuiveringsinstallaties	33.205.691	1.925.402	3.173.734	2.852.143		35.452.684
- Wegen	20.929			3.529		17.400
- Overige materiële vaste activa	404.063		162.763	50.734		516.092
Totaal werken in exploitatie	<u>195.651.662</u>	<u>3.634.805</u>	<u>12.005.033</u>	<u>14.851.842</u>	<u>1.087.040</u>	<u>195.352.618</u>

	Boekwaarde 1/1/2023	OHW	Investerings 2023	Afschrijving 2023	Bijdragen 2023	Boekwaarde 31/12/2023
Onderhanden werk:						
- Gronden	16.478				16.160	318
- Overige bedrijfsmiddelen	66.983	-66.983	373.809			373.809
- Kantoren	70.442	-11.668	148.198			206.973
- Centrale werkplaatsen	5.740					5.740
- Waterkeringen	232.645	-227.058	1.465.643		964.773	506.457
- Watergangen en kunstwerken	4.870.947	-1.229.300	8.799.514	2	723.363	11.717.796
- Gemalen	174.394	-174.394				
- Transportleidingen			13.516			13.516
- Zuiveringsinstallaties	2.233.371	-1.925.402	78.089			386.057
Totaal onderhanden werk	7.671.000	-3.634.804	10.878.769	2	1.704.296	13.210.667
Totaal materiële vaste activa	203.322.662		22.883.802	14.851.843	2.791.336	208.563.285

Onderhanden werk

Het verloop van het onderhanden werk is als volgt:

Boekwaarde per 1 januari 2023	7.671.000
- In 2023 in exploitatie genomen	-3.634.804
- Investerings onderhanden werk 2023	10.878.769
- Subsidies en bijdragen	-1.704.296
- Afschrijvingen	-2

Boekwaarde per 31 december 2023	<u>13.210.667</u>
---------------------------------	-------------------

Het totaal aan nog beschikbare kredieten bedraagt per 31 december 2023 € 76 miljoen. In hoofdstuk 3, onderdeel d lopende investeringen, wordt een toelichting gegeven op de projecten. In bijlage 1, kredietoverzicht per 31 december 2023, wordt een overzicht gegeven per project van de nog openstaande kredieten per 31 december 2023.

Voor materiële vaste activa worden, conform het financieel statuut (tenzij anders aangegeven in de kredietaanvraag), de volgende afschrijvingstermijnen gehanteerd:

- Gronden	
- onder gebouwen	geen
- overige gronden	50 jaar
- Machines en werktuigen	5/7/10 jaar
- Overige bedrijfsmiddelen	4/5/10 jaar
- Kantoren	15/20/40 jaar
- Dienstwoningen	40 jaar
- Werkplaatsen	25 jaar
- Waterkeringen	30/50 jaar
- Watergangen en kunstwerken	15/30/50 jaar
- Gemalen kwantiteitsbeheer / transportgemalen / zuiveringsinstallaties	
- civiel	30 jaar
- mechanisch	20 jaar
- elektrisch	20 jaar
- automatisering	7 jaar
- Transportleidingen	40 jaar
- Wegen	30 jaar
- Overige materiële vaste activa	divers

Financiële vaste activa € 240.350

De financiële vaste activa betreft het aandelenbezit in de volgende bedrijven:

Het aandelenbezit in de Nederlandse Waterschapsbank N.V.:

- 1.915 aandelen A ad € 115,- nominaal en volgestort	220.225	
- 175 aandelen B ad € 460,- nominaal, waarop 25% gestort	<u>20.125</u>	
		240.350
- Stand 31 december 2023		<u>240.350</u>

VLOTTENDE ACTIVA

Liquide middelen € 4.516

Betreft de volgende saldi per 31-12-2023:

- Kas waterschapshuis en voorschotkassen		1.711
- ING bank		2.805
		<u>4.516</u>

Kortlopende vorderingen € 18.931.494

Betreft:

- Debiteuren belastingen	16.311.654	
- af: voorziening oninbaar	-1.000.000	
- af: overloop kwijtscheldingen	-230.000	
- Nog op te leggen aanslagen	<u>1.746.725</u>	
Totaal belastingdebiteuren		16.828.379
- Debiteuren overig	2.104.056	
- af: voorziening oninbaar	<u>-941</u>	
Totaal debiteuren overig		2.103.115
Totaal		<u>18.931.494</u>

Debiteuren belastingen

Het te vorderen bedrag per 31 december 2023 kan als volgt worden gespecificeerd:

- t/m 2019	497.013
- 2020	318.359
- 2021	763.420
- 2022	1.753.684
- 2023	12.979.178
Totaal	<u>16.311.654</u>

De vorderingen zijn direct opeisbaar.

Voor de voorziening dubieuze belastingdebiteuren (oninbaarheid) is € 1.000.000 opgenomen. Dit bedrag is gebaseerd op de stand van de openstaande debiteuren afgezet tegen de ervaringscijfers uit het verleden. De opgenomen voorziening is 5,5% van de openstaande debiteuren (2022 6,8%).

Door de huidige spanning in de wereld zijn de (energie)prijzen fors gestegen. Het CPB verwachtte dat, ondanks de genomen maatregelen door het kabinet, de lagere inkomens hierdoor financieel in de problemen zouden raken. De voorziening is derhalve in 2022 met € 200.000 verhoogd naar € 1.400.000. Dit betekent een stijging van het percentage oninbaar van 5,6% naar 6,8%.

De gevolgen van de prijsstijgingen (voeding en energie) doen zich echter (nog) niet gelden.

Het aantal verzoeken om kwijtschelding blijft bijvoorbeeld achter bij de verwachting.

Derhalve wordt de extra verhoging naar 6,8% teruggedraaid. De voorziening in 2023 gaat uit van 5,5%.

Dit betekent een voorziening oninbaar van € 1.000.000.

Het verloop van de voorziening dubieuze belastingdebiteuren is als volgt:

Stand per 1 januari 2023	1.400.000
Af:	
- Onttrekkingen 2023	-275.529
- Vrijval 2023	-124.471
Stand per 31 december 2023	<u>1.000.000</u>

Voor het nog in behandeling nemen en verwerken van kwijtscheldingen over 2023 is een nog te betalen bedrag opgenomen van € 230.000.

Nog op te leggen aanslagen:

- 2021 en 2022	517.795
- 2023	1.228.930
Totaal	<u>1.746.725</u>

Debiteuren overig

Ten aanzien van de vorderingen kan het volgende worden opgemerkt:

- De vorderingen per 31 december 2023 zijn ingeschat op invorderbaarheid en op basis van deze inschatting is de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren bepaald. De vorderingen zijn direct opeisbaar.

Overlopende activa € 13.947.276

Specificatie:

- Vooruitbetaalde kosten					1.280.303
- Nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen van: (betreft te ontvangen subsidies)					
	Saldo	Toevoegingen	Ontvangen	Saldo	
	1/1/2023	2023	2023	31/12/2023	
- de Europese Unie	3.826.332	267.149	351.472	3.742.009	
- het Rijk	1.240.694	73.960	525.828	788.826	
- provincies	468.930	231.531	91.393	609.068	
- overige openbare lichamen	256.936		254.435	2.501	
Totaal	<u>5.792.892</u>	<u>572.640</u>	<u>1.223.128</u>		5.142.404
- Overige overlopende activa					7.524.569
					<u>13.947.276</u>

Vooruitbetaalde kosten

Dit betreffen kosten waarvan de betaling reeds in het jaar 2023 heeft plaatsgevonden, maar waarvan de kosten betrekking hebben op het jaar 2024 en verdere jaren.

Nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen

Dit betreft subsidies en bijdragen op lopende subsidieprojecten waarvan de subsidies achteraf worden ontvangen.

Overige overlopende activa

Onder overige overlopende activa is onder andere de afdracht van de belastinginning door het NBK over december 2023 opgenomen welke in januari 2024 is ontvangen.

PASSIVA

VASTE PASSIVA

Eigen Vermogen € 34.353.206

Het eigen vermogen bestaat uit:

	31-12-2023	31-12-2022
- Algemene reserves	13.990.929	14.620.620
- Bestemmingsreserves	19.099.087	19.054.787
- Exploitatieresultaat *)	1.263.189	1.857.237
	<u>34.353.206</u>	<u>35.532.645</u>

*) Het voordelig exploitatieresultaat 2022 ad € 1.857.237 is als volgt bestemd:

- algemene reserve watersysteembeheer; toevoeging van het voordeel	1.559.570
- algemene reserve zuiveringsbeheer; toevoeging van het voordeel	297.667
	<u>1.857.237</u>

Algemene reserves

Het verloop in 2023 is als volgt:

	Water- systeem- beheer	Zuiverings- beheer	Totaal
Stand per 1 januari 2023	10.524.499	4.096.121	14.620.620
- Exploitatieresultaat 2022	1.559.570	297.667	1.857.237
- Aanwending 2023	-1.570.928	-916.000	-2.486.928
Stand per 31 december 2023	<u>10.513.141</u>	<u>3.477.789</u>	<u>13.990.929</u>

Aanwending 2023 Watersysteembeheer

De primitieve begroting 2023 sluit met een aanwending van de algemene reserve van € 2.075.000.

Het geraamd voordeel bij de najaarsrapportage 2023 bedraagt € 504.072. Per saldo bedraagt de geraamde onttrekking aan de algemene reserve watersysteembeheer € 1.570.928.

Aanwending 2023 Zuiveringsbeheer

De primitieve begroting 2023 sluit met een aanwending van de algemene reserve van € 916.000.

De rente van de algemene reserves wordt volledig ten gunste van de exploitatie gebracht, met andere woorden, de algemene reserve heeft een inkomensfunctie. Dit houdt in dat indien de algemene reserve (gedeeltelijk) wordt aangewend, dit leidt tot een lagere rentebate en uiteindelijk tot een hogere omslag.

Bestemmingsreserves
De samenstelling is als volgt:

	01-01-2023	Dotaties	Onttrekkingen	31-12-2023
<u>Afkoopsommen</u>				
- Afkoopsommen algemeen	9.352.937		-846.000	8.506.937
	<u>9.352.937</u>		<u>-846.000</u>	<u>8.506.937</u>
<u>Bestemmingsreserves</u>				
- Bestemmingsreserve Bodemsaneringen	14.850			14.850
- Bestemmingsreserve HWBP	3.974.000	979.000		4.953.000
- Bestemmingsreserve bodemdaling door zoutwinning	5.065.000	101.300	-35.000	5.131.300
Bestemmingsreserves Coalitieakkoord:				
- duurzaamheid/innovatie	553.000		-248.000	305.000
- zichtbaarheid	12.000		-12.000	
- biodiversiteit	44.000	16.000		60.000
- cultuur historisch erfgoed	39.000	9.000		48.000
- akkerranden		80.000		80.000
	<u>9.701.850</u>	<u>1.185.300</u>	<u>-295.000</u>	<u>10.592.150</u>
	<u>19.054.787</u>	<u>1.185.300</u>	<u>-1.141.000</u>	<u>19.099.087</u>

Het verloop van de bestemmingsreserves is als volgt:

Stand per 1 januari 2023	19.054.787
- Onttrekkingen 2023	-1.141.000
- Dotaties 2023	1.185.300
Stand per 31 december 2023	<u>19.099.087</u>

Toelichting op de bestemmingsreserves

Afkoopsommen

Bij de begroting 2015 is besloten de afkoopsommen in te zetten om minder te activeren.

Vanaf 2015 worden de eigen uren besteed aan projecten, de bouwrente en beheersmatige ICT investeringen (onder andere aanschaf PC's, software) niet langer geactiveerd. Dit betekent dat deze kosten van jaarlijks € 1,4 miljoen rechtstreeks ten laste van de exploitatie komen. De afkoopsommen betreffen volledig de taak watersysteembeheer. Voor zover deze extra kosten toegerekend worden aan de taak watersysteembeheer worden deze kosten gedekt door afkoopsommen. In 2023 is, conform de begroting, € 846.000,- onttrokken aan de afkoopsommen.

Bestemmingsreserve bodemsaneringen

Het restant van € 14.850 van de bestemmingsreserve bodemsaneringen kan worden ingezet voor toekomstige bodemsaneringen.

Bestemmingsreserve Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

In de voorjaarsrapportage 2016 is besloten het jaarlijks verschil tussen de in de begroting opgenomen HWBP bijdrage en de werkelijke HWBP bijdrage te reserveren. Deze bestemmingsreserve willen we gebruiken om in de toekomst ons eigen aandeel in de kosten van nHWBP-projecten te financieren.

Bestemmingsreserve bodemdaling door zoutwinning

Eind 2021 heeft het waterschap een overeenkomst afgesloten. Op grond van deze overeenkomst heeft het waterschap recht op compensatie van toekomstige kosten voor bodemdaling als gevolg van zoutwinning. Deze compensatie wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve om toekomstige schade door zoutwinning te financieren.

Bestemmingsreserves Coalitieakkoord

In het coalitieakkoord is jaarlijks € 1.000.000 opgenomen voor duurzaamheid en innovatie. Dit bedrag is onderverdeeld in € 300.000 in de jaarlijkse exploitatie en € 700.000 per jaar als investering. Het jaarlijks budget in de exploitatie van € 300.000 is o.a. bestemd voor inhuur van kennis voor onderzoek duurzaamheid en innovatie. Deze onderzoeken leiden eventueel tot investeringen.

Aangezien het ene jaar meer of minder als het andere jaar een beroep zal worden gedaan op dit budget is bij de najaarsrapportage 2019 besloten het restant van het jaarlijks budget in een bestemmingsreserve te storten. De meer kosten in een ander jaar worden dan onttrokken aan deze bestemmingsreserve. Dit leidt dan niet tot financiële schommelingen in de jaren.

Daarnaast is bij de najaarsrapportage 2020 besloten om ook voor de in het Coalitieakkoord opgenomen budgetten voor zichtbaarheid, biodiversiteit en cultuur historisch erfgoed het niet bestede deel van de budgetten in een bestemmingsreserve te storten. In lijn met de overige coalitieakkoord budgetten is ook het niet bestede deel van van het budget akkerranden vanaf 2022 aan een bestemmingsreserve toegevoegd.

Exploitatieresultaat

Het voordelig exploitatieresultaat ad € 1.263.189 is, in afwachting van een besluit van het algemeen bestuur, afzonderlijk op de balans verantwoord.

Voorzeningen € 1.755.592

De samenstelling is als volgt:

	31-12-2023	31-12-2022
- Wachtgelden/pensioenen voormalig personeel en bestuur	1.672.145	938.477
- Voorziening voormalig Hefpunt	83.447	180.118
	<u>1.755.592</u>	<u>1.118.595</u>

Wachtgelden/pensioenen voormalig personeel en bestuur

Het verloop is als volgt:

Stand per 1 januari 2023

938.477

Bij:

- Rentebijdriving	18.770
- Uitkering 2023	360.310
- Dotatie 2023	<u>599.253</u>

978.333

Af:

- Bestedingen 2023	-130.203
- Vrijval 2023	-114.462

Stand per 31 december 2023

1.672.145

De toekomstige kosten van het voormalig personeel en bestuur zijn als voorziening opgenomen.

Jaarlijks wordt, op basis van de meest actuele gegevens, een berekening gemaakt van de toekomstige kosten.

Deze kosten worden tegen contante waarde in de balans opgenomen. Door de jaarlijkse rentebijdriving groeit de voorziening toe naar het benodigde bedrag. De kosten worden rechtstreeks op de voorziening in mindering gebracht. De herberekening van de voorziening per balansdatum geeft een dotatie in 2023 van € 599.000.

De uitkering van € 360.000 heeft betrekking op een storting vanuit een pensioenverzekeraar voor een voormalig bestuurder.

<i>Voorziening voormalig Hefpunt</i>		
Stand per 1 januari 2023		180.118
<i>Bij:</i>		
- Rentebijbeschrijving	3.602	
- Verrekening deelnemende waterschappen	5.582	
- Dotatie 2023 (aandeel Hunze en Aa's)	<u>2.393</u>	
		11.577
<i>Af:</i>		
- Bestedingen 2023		-108.248
Stand per 31 december 2023		<u><u>83.447</u></u>

Op 2 november 2018 heeft de liquidatie van de gemeenschappelijke regeling Hefpunt plaatsgevonden. Hierbij is besloten dat de openstaande voorziening oud personeel bij ons waterschap wordt ondergebracht. Jaarlijks wordt een eventuele mutatie verrekend met de drie deelnemende waterschappen.

Langlopende schulden € 175.588.945

Restant van de leningen per 1 januari 2023	184.194.898
Bij: opgenomen leningen in 2023	20.000.000
Af: aflossingen 2023	<u>-13.420.959</u>
Restant van de leningen per 31 december 2023	190.773.939
Af: aflossingsverplichting 2024 (kortlopende schuld)	-15.184.994
Langlopende schulden per 31 december 2023	<u><u>175.588.945</u></u>

Langlopende leningen banken

De ten laste van 2023 komende rentelast van de leningen bedraagt € 3.550.241; dit is 1,89% over het gemiddeld opgenomen bedrag aan leningen.

Alle langlopende schulden zijn aangegaan bij binnenlandse banken en financiële instellingen.

VLOTTENDE PASSIVA € 37.520.878

Betreft:

Netto -vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar

- Schulden aan leveranciers	3.873.294
- Afdracht belastingen en sociale- en pensioenpremies	2.187.930
- Rekening-courant NWB	2.094.239
- Aflossingsverplichting 2024 opgenomen geldleningen	15.184.994
- Overige kortlopende schulden	6.141.690
	<u>29.482.146</u>
- Overlopende passiva	8.038.731
	<u><u>37.520.878</u></u>

Schulden aan leveranciers € 3.873.294

De post "schulden aan leveranciers" heeft betrekking op nota's die in 2023 zijn ontvangen, maar die ultimo 2023 nog niet zijn betaald.

Afdracht belastingen en premies € 2.187.930

Betreft de in januari 2024 afgedragen belastingen en premies over december 2023.

Rekening-courant derden € 2.094.239

Dit betreft het saldo van de NWB per 31 december 2023.

Aflossingsverplichting 2024 opgenomen geldleningen € 15.184.994

Langlopende schulden zijn de schulden met een looptijd langer dan één jaar. Onder kortlopende schulden vallen de schulden met een looptijd tot één jaar. De aflossingsverplichting 2024 over de langlopende geldleningen valt derhalve onder de kortlopende schulden.

Overige kortlopende schulden € 6.141.690

Onder "overige kortlopende schulden" zijn de in 2023 aangegane verplichtingen opgenomen die in 2024 worden betaald.

Overlopende passiva € 8.038.731

Specificatie:

- reservering restant vakantiedagen					1.768.236
- transitorische rente					2.330.647
- ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren (vooruitontvangen subsidies):					
	Saldo	Toevoegingen	Afboekingen	Saldo	
	1/1/2023	2023	2023	31/12/2023	
- het Rijk	311.073	1.287.343	473.025	1.125.391	
- provincies	1.059.341	781.352	244.148	1.596.545	
- overige openbare lichamen	1.030.318	4.914	802.751	232.481	
Totaal	2.400.732	2.073.609	1.519.924		2.954.417
- overige					985.431
					<u>8.038.731</u>

Onder "overlopende passiva" zijn ramingen opgenomen van nog af te wikkelen posten over 2023 in 2024.

Onder "vooruitontvangen subsidies" is een aantal reeds ontvangen subsidies opgenomen voor projecten die in 2024 en verder worden uitgevoerd.

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in 's Rijks schatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden.

Het drempelbedrag is vastgesteld op 2% van het begrotingstotaal (indien het begrotingstotaal eveneens lager is dan € 500 miljoen). De benutting van het drempelbedrag wordt berekend als gemiddelde over alle dagen in het kwartaal. Gemiddeld mag een decentrale overheid dus maximaal het drempelbedrag buiten de schatkist houden. Voor ons waterschap bedraagt het drempelbedrag € 2.006.688. Dit is 2% van € 100 miljoen.

We zijn wettelijk verplicht te rapporteren over het drempelbedrag en het gebruik daarvan in elk kwartaal.

Hieronder is deze verplichte rapportage opgenomen.

	kwartaal 1	kwartaal 2	kwartaal 3	kwartaal 4
- drempelbedrag buiten schatkist aan te houden	2.006.688	2.006.688	2.006.688	2.006.688
- ruimte onder het drempelbedrag	2.006.688	1.999.109	1.613.378	653.354
Benutting van het drempelbedrag	-	7.579	393.310	1.353.334

Hoofdstuk 5. Exploitatierkening naar kostendragers

Rekening 2023 watersysteembeheer

(bedragen x € 1.000)

	jaarrekening 2023	begroting incl. wijzigingen 2023	begroting 2023
Netto kosten	53.443	53.164	52.449
Bedrag voor onvoorzien	0	65	65
Algemene opbrengsten (dividend en rente)	-1.573	-1.572	-1.254
Netto lasten	51.871	51.657	51.260
Belastingopbrengsten	51.635	51.203	50.145
Kwijtscheldingen	-780	-838	-960
Netto belastingopbrengsten	50.855	50.365	49.185
Resultaat voor bestemming	-1.015	-1.292	-2.075
Bijdrage reserves	1.712	1.292	2.075
Resultaat nog te bestemmen	697	0	0

De taak watersysteembeheer sluit in 2023 met een voordelig resultaat van € 697.000. Bij de primitieve begroting is een onttrekking geraamd aan de algemene reserve watersysteembeheer van € 2.075.000. Bij de najaarsrapportage is de onttrekking met € 504.000 afgeraamd tot € 1.571.000.

Het voordelig resultaat ten opzichte van de najaarsrapportage van € 697.000 is in hoofdlijnen als volgt:

kapitaallasten	182.000
hogere dotatie voorziening voormalig bestuur en personeel	-179.000
hogere opbrengst waterschapsbelastingen	490.000
lagere dotatie/vrijval voorziening oninbaar	183.000
hogere diensten van en bijdragen aan derden	-1.567.000
saldo doorberekeningen	602.000
hogere bijdragen van derden	516.000
ten laste/ten gunste van reserves	420.000
diversen	50.000
	697.000

In de analyse per kostensoort zijn de bovengenoemde afwijkingen reeds toegelicht.

Bestemming van het resultaat van de taak watersysteembeheer

Het algemeen bestuur geeft een bestemming aan het rekeningresultaat. Voorgesteld wordt het voordelig resultaat ad € 697.000 van de taak watersysteembeheer als volgt te bestemmen:

- € 300.000 toe te voegen aan de bestemmingsreserve NPLG.
- € 397.000 toe te voegen aan de algemene reserve.

Rekening 2023 zuiveringsbeheer
(bedragen x € 1.000)

	jaarrekening 2023	begroting incl. wijzigingen 2023	begroting 2023
Netto kosten	41.495	42.826	41.302
Bedrag voor onvoorzien	0	53	53
Algemene opbrengsten (dividend en rente)	-1.157	-1.157	-894
Netto lasten	40.337	41.722	40.461
Belastingopbrengsten	41.353	41.525	41.335
Kwijtscheldingen	-1.365	-1.562	-1.790
Netto belastingopbrengsten	39.988	39.963	39.545
Resultaat voor bestemming	-350	-1.759	-916
Bijdrage reserves	916	916	916
Resultaat nog te bestemmen	566	-843	0

De taak zuiveringsbeheer sluit in 2023 met een voordelig resultaat van € 566.000 tegen een verwacht nadelig resultaat bij de najaarsrapportage van € 843.000.
Bij de primitieve begroting is een onttrekking geraamd aan de algemene reserve zuiveringsbeheer van € 916.000.

Het voordelig resultaat ten opzichte van de najaarsrapportage van € 1.409.000 is in hoofdlijnen als volgt:

kapitaallasten	162.000
hogere dotatie voorziening voormalig bestuur en personeel	-179.000
lagere dotatie/vrijval voorziening oninbaar	546.000
lagere diensten van en bijdragen aan derden	274.000
saldo doorberekeningen	522.000
lagere bijdragen van derden	-69.000
post onvoorzien	53.000
ten gunste van reserves	78.000
diversen	22.000
	1.409.000

In de analyse per kostensoort zijn de bovengenoemde afwijkingen reeds toegelicht.

Bestemming van het resultaat van de taak zuiveringsbeheer

Het algemeen bestuur geeft een bestemming aan het rekeningresultaat. Voorgesteld wordt het voordelig resultaat ad € 566.000 van de taak zuiveringsbeheer toe te voegen aan de algemene reserve.

Hoofdstuk 6. Exploitatierkening naar programma's

Kosten per programma

(bedragen x € 1.000)

	jaarrekening 2023	begroting incl. wijzigingen 2023	begroting 2023
Veiligheid	11.970	11.944	11.639
Watersystemen	62.788	62.792	60.433
Organisatie	24.920	26.959	27.278
waarvan doorberekend 1)	7.953	8.123	7.870
	16.967	18.836	19.408
Totaal	91.726	93.572	91.480

1) Een deel van de kosten van het programma organisatie betreffen de kosten van de ondersteunende producten. De ondersteunende producten "informatiebeleid en automatisering" en "huisvesting" worden middels de verdeling van de uurtarieven personeel doorberekend aan de andere producten. Dit houdt in dat deze kosten aan de programma's Veiligheid en Watersystemen zijn toegerekend.

Kosten per programma op kostensoort

(bedragen x € 1.000)

	jaarrekening 2023	begroting incl. wijzigingen 2023	begroting 2023
Veiligheid			
Kapitaallasten	4.872	5.019	4.823
Personeelslasten	1.708	1.710	1.619
Overige lasten/baten	5.390	5.215	5.197
Totaal	11.970	11.944	11.639
Watersystemen			
Kapitaallasten	11.147	11.344	11.292
Personeelslasten	19.868	19.866	19.029
Overige lasten/baten	31.773	31.582	30.112
Totaal	62.788	62.792	60.433
Organisatie			
Kapitaallasten	1.826	1.968	2.049
Personeelslasten	14.517	14.502	14.289
Overige lasten/baten	8.577	10.489	10.940
	24.920	26.959	27.278
waarvan doorberekend	7.953	8.123	7.870
Totaal	16.967	18.836	19.408
	91.726	93.572	91.480

In hoofdstuk 1, programmaverantwoording, worden de programma's uitgebreid behandeld.

Het resultaat van de jaarrekening is op kostensoortniveau uitgebreid geanalyseerd.

(bedragen x € 1.000)	Veiligheid	Water- systemen	Organisatie	Totaal
Netto lasten jaarrekening	11.970	62.788	16.967	91.726
Netto lasten begroting incl. wijzigingen	11.944	62.792	18.836	93.572
Voordelig	<u>-27</u>	<u>4</u>	<u>1.869</u>	1.846
Voordeel belastingen exclusief kwijtschelding				260
Voordeel ten opzichte van de najaarsrapportage				<u>2.106</u>

Hoofdstuk 7. Rekening naar kosten- en opbrengstensoorten (in €)

nr	omschrijving	rekening 2023	begroting incl. wijzigingen 2023	begroting 2023
1	rentelasten	4.542.179	4.694.734	4.113.007
2	afschrijvingen	15.614.811	16.081.455	16.611.455
3	personeelslasten	34.106.147	33.810.079	32.735.579
4	goederen	3.284.369	2.854.719	2.757.219
5	energie	6.302.273	5.432.419	4.482.419
6	huren, pachten en lease	1.622.484	1.689.499	1.732.999
7	verzekeringen	348.185	316.890	316.890
8	belastingen	134.435	136.859	136.859
9	onderhoud door derden	5.344.549	5.882.576	5.202.576
10	overige diensten door derden en bijdragen aan derden	30.476.766	31.017.939	31.244.439
11	onvoorzien	0	117.942	117.942
12	toevoeging aan voorzieningen	487.184	813.000	883.000
13	ten laste van reserves	0	0	0
	Totaal	102.263.384	102.848.111	100.334.384

nr	omschrijving	rekening 2023	begroting incl. wijzigingen 2023	begroting 2023
1	rentebaten	633.581	609.353	557.626
2	dividend	2.120.702	2.120.000	1.590.000
3	baten in verband met salarissen en sociale lasten	302.618	168.402	42.402
4	opbrengsten goederen, werken en diensten voor derden	4.270.843	4.273.529	3.830.529
5	opbrengst uit eigendommen	50.223	63.591	63.591
6	waterschapsbelastingen Af: kwijtscheldingen	92.988.729 2.145.478	92.728.524 2.400.000	91.480.524 2.750.000
		90.843.250	90.328.524	88.730.524
7	bijdrage van derden	2.636.957	2.233.712	1.682.712
8	onttrekking aan voorzieningen	124.471	0	0
9	Resultaat voor bestemming	1.280.739	3.051.000	3.837.000
10	onttrekking aan reserves (per saldo)	2.543.928	2.207.928	3.837.000
11	Resultaat nog te bestemmen	-1.263.189	843.072	0
	Totaal	102.263.384	102.848.111	100.334.384

Hoofdstuk 8. Wet Normering Topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is in werking getreden met ingang van 1 januari 2013. De WNT regelt niet alleen de openbaarmaking van topinkomens in de publieke en semipublieke sector, maar stelt ook maxima aan de hoogte van de bezoldiging van topfunctionarissen en tevens aan de ontslagvergoedingen.

Met ingang van 1 januari 2015 is de Wet Verlaging Bezoldigingsmaximum WNT in werking getreden.

De WNT kent het begrip topfunctionaris, dit wordt omschreven in artikel 1.1, onderdeel b. Voor bepaalde publieke lichamen is opgesomd welke functies kwalificeren als topfunctionaris. Zo is voor waterschappen de functie van secretaris-directeur aangewezen als topfunctionaris in de zin van de WNT.

Maximale bezoldigingsnorm en ontslaguitkering

De WNT kent een maximale bezoldigingsnorm voor een topfunctionaris. Indien de maximale bezoldigingsnorm wordt overschreden, is er sprake van een onverschuldigde betaling, die teruggevorderd moet worden.

De maximale bezoldiging mag in 2023 voor een topfunctionaris in dienstverband niet meer bedragen dan € 223.000. Indien geen sprake is van een voltijds dienstverband, zal de maximale bezoldigingsnorm pro rata moeten worden aangepast.

Indien de functie van topfunctionaris wordt vervuld anders dan op grond van een dienstbetrekking, komen partijen voor de duur van de functievervulling tot en met twaalf kalendermaanden geen bezoldiging overeen die hoger is dan € 311.400. De eerste zes maanden mag deze maximaal € 29.500 per maand zijn. Voor de maanden zeven tot en met twaalf maximaal € 22.400 per maand. De partijen komen voor de duur van de functievervulling tot en met twaalf kalendermaanden geen bezoldiging overeen die meer bedraagt dan € 212 per uur.

Ook kent de WNT voor topfunctionarissen een maximale ontslagvergoeding die partijen kunnen overeenkomen. Deze is gelijk aan de som van de beloning en de voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn over de twaalf maanden voorafgaand aan de beëindiging van het dienstverband, maar niet meer dan € 75.000. Alleen indien sprake is geweest van een ontslagprocedure via de rechter kan sprake zijn van een ontslagvergoeding die uitgaat boven de norm.

Overzicht met aangewezen topfunctionarissen:

Functie(s)	Secretaris-Directeur
Naam	Dhr. H. Küpers
Duur dienstverband in 2023	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2023 (in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	ja
Individueel WNT-maximum 2023	€ 223.000

Bezoldiging 2023	
Beloning	€ 168.922
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 1.440
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.467
Subtotaal	€ 192.829
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging 2023	€ 192.829
Motivering indien overschrijding:	n.v.t.
Gegevens 2022	
Duur dienstverband in 2022	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2022 (in fte)	1,0
Bezoldiging 2022	
Beloning	€ 160.579
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 1.566
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 23.118
Totaal bezoldiging 2022	€ 185.263
Individueel WNT-maximum 2022	€ 216.000

De bovengenoemde bedragen zijn conform de collectieve arbeidsovereenkomst (cao) voor Waterschappen.

De binnen onze organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking hebben geen dienstbetrekking bij andere WNT-plichtige instelling(en) als leidinggevende topfunctionaris (die zijn aangegaan vanaf 1 januari 2018).

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur van Waterschap Hunze en Aa's

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2023

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Waterschap Hunze en Aa's te Veendam gecontroleerd.

Ons oordeel betreffende de getrouwheid van de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van zowel de baten en lasten over 2023 als de grootte en de samenstelling van het vermogen van Waterschap Hunze en Aa's op 31 december 2023 in overeenstemming met de vereisten voor de jaarrekening bij en krachtens artikel 98a van de Waterschapswet.

Ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid

Naar ons oordeel zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2023, uitgezonderd de gevolgen van de aangelegenheid beschreven in de paragraaf "De basis voor ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid" in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van Waterschap Hunze en Aa's, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 14 februari 2018.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2023;
- de exploitatierekeningen naar kostendragers, naar programma's en naar kosten- en opbrengstsoorten over 2023;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen (inclusief bijlagen 1 tot en met 6);
- de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (bijlage 7).

De basis voor ons oordeel betreffende de getrouwheid van de jaarrekening en ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid

De basis voor ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid

In de jaarrekening zijn voor een bedrag van € 1.708.000 lasten en balansmutaties over 2023 verantwoord die samenhangen met de inkoop van goederen en diensten. Deze lasten en balansmutaties zijn niet rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de geldende Europese aanbestedingsregels. De opdrachtwaarde van deze goederen en diensten komt boven de Europese drempelbedragen uit, echter heeft voor de betreffende inkopen geen Europese aanbesteding plaatsgevonden dan wel heeft niet tijdig een nieuwe Europese aanbesteding plaatsgevonden bij een wezenlijke wijziging van de opdracht.

Wij verwijzen naar de sectie Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving waarin wij aangeven op welke wijze wij, bij de controle van de jaarrekening en financiële rechtmatigheid, wet- en regelgeving in aanmerking hebben genomen.

Overige basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2023 van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), het controleprotocol dat is vastgelegd door het algemeen bestuur op 14 februari 2018 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2023 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Waterschap Hunze en Aa's (hierna: het waterschap) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel betreffende de getrouwheid van de jaarrekening en ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel (met beperking)

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.000.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 5.2 van het Waterschapsbesluit en de stellige uitspraak van de commissie BBV in de Kadernota rechtmatigheid 2018. Op basis van hoofdstuk 4 van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2023 van het ministerie van BZK hebben wij bij de controle van de SiSa-bijlage dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2023. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 5.3 van het Waterschapsbesluit.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 100.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude en dat de baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat

- op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude; of
- dat baten en lasten alsmede balansmutaties als gevolg van fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand komen.

Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het waterschap en zijn omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het dagelijks bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop het algemeen bestuur toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij verwijzen naar de paragraaf "h. Risicoparagraaf" en de toelichting in paragraaf "j. Bedrijfsvoering" in het jaarverslag, waarin het dagelijks bestuur zijn risicoanalyse heeft opgenomen na overweging van mogelijke frauderisico's.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode voor medewerkers Hunze en Aa's, de klachtenregeling ongewenst gedrag en protocol vertrouwenspersoon waterschap Hunze en Aa's 2022 en de klokkenluidersregeling (Regeling voor de melding van een vermoeden van een misstand waterschap Hunze en Aa's 2022). Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, onrechtmatige besteding van (rijks)middelen, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie die samenhangen met aanbestedingen en aan- en verkooptransacties van vastgoed en grondposities. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij houden rekening met het risico dat het dagelijks bestuur of het management interne beheersmaatregelen kan doorbreken, aangezien dit risico in alle organisaties aanwezig is. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in de (postgewijze) toelichting op de balans in hoofdstuk 4 van de jaarrekening.

Ook hebben wij data analyse gebruikt om journaalposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen en de zakelijke beweegredenen (of het ontbreken daarvan) beoordeeld van bijzondere transacties, waaronder die met verbonden partijen.

Wij hebben geen frauderisico geïdentificeerd ten aanzien van de opbrengstenverantwoording, in aanvulling op het voornoemde risico dat het dagelijks bestuur of het management interne beheersmaatregelen kan doorbreken.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het dagelijks bestuur, de secretaris-directeur en overig management, medewerkers van de afdeling juridische zaken en de afdeling personeelszaken, financiën en bedrijfsvoering en het algemeen bestuur.

Uit het door ons geïdentificeerde frauderisico, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van de in de jaarrekening opgenomen baten en lasten en balansmutaties. Wij wijzen op de aangelegenheid die beschreven staat in de paragraaf De basis voor ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid.

Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op:

- de getrouwheid van de jaarrekening; en/of
- de rechtmatige totstandkoming van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties

op basis van onze ervaring in de sector, door afstemming met het dagelijks bestuur, het lezen van notulen en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennisgenomen van de analyse inzake juridische procedures en claims van de afdeling juridische zaken van het waterschap en de correspondentie met de toezichthouders (provincies Drenthe en Groningen) en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle.

Ten slotte hebben wij schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Zoals toegelicht in de paragrafen "f. Weerstandsvermogen" en "h. Risicoparagraaf" van hoofdstuk 3 Paragrafen van de jaarstukken, heeft het dagelijks bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het waterschap om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouders en de bedrijfsvoering voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het dagelijks bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het dagelijks bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan omtrent de financiële positie, dat wil zeggen het vermogen van het waterschap in relatie tot de exploitatie met inachtneming van de mogelijkheden om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouders. Verder hebben wij kennis genomen van de beoordeling van de begroting van het waterschap door de toezichthouders. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden geïdentificeerd ten aanzien van de geschiktheid van de door het dagelijks bestuur gehanteerde veronderstellingen inzake het opvangen van financiële risico's in relatie tot de financiële positie. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een waterschap niet langer in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouders.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Uitgezonderd de gevolgen van de aangelegenheid beschreven in de paragraaf De basis voor ons oordeel met beperking betreffende de rechtmatigheid zijn wij op grond van onderstaande werkzaamheden van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in artikel 109 van de Waterschapswet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met de vereisten voor het jaarverslag bij en krachtens artikel 98a van de Waterschapswet.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de vereisten voor de jaarrekening bij en krachtens artikel 98a van de Waterschapswet. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van Waterschap Hunze en Aa's, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 14 februari 2018.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of het waterschap in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, hoofdstuk 5 van het Waterschapsbesluit, het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 14 februari 2018, de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2023 van het ministerie van BZK, het Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude; dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,
- het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van het waterschap, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van het waterschap. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Communicatie

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 4 juni 2024

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. L.M. de Vries MSc EMA RA

Hoofdstuk 10. Vaststelling Jaarrekening 2023

De jaarrekening 2023, met een voordelig resultaat van € 1.263.189 aangeboden door het Dagelijks Bestuur op 4 juni 2024.

, dijkgraaf

, secretaris-directeur

Vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van het waterschap Hunze en Aa's, op 3 juli 2024.

, dijkgraaf

, secretaris-directeur

BIJLAGEN

8

Bijlage 1: Kredietoverzicht per 31 december 2023

	Krediet	Krediet wijziging	Totaal krediet	Verplichting	Besteding	Besteding + verpl.	Restant krediet
028 HIRHaren	7.265.147	-119.500	7.145.647		6.404.263	6.404.263	741.384
033 HIRW'olde	3.553.533	-160.000	3.393.533		3.366.316	3.366.316	27.217
076 HIRMidGron	2.000.000		2.000.000		1.178.763	1.178.763	821.237
115 LI Laaghalen	492.000	192.735	684.735		211.036	211.036	473.699
184 Landinr.O'doorn	675.000		675.000		432.259	432.259	242.741
230 Aanleg Meerstad	4.000.000		4.000.000	250.374		250.374	3.749.626
246 Westerwoldse Aa CA	2.224.850	3.012.949	5.237.799		4.331.826	4.331.826	905.973
306 EHS	2.200.000	-52.500	2.147.500		1.706.904	1.706.904	440.596
413 Realiseren overstroomingsvlakte Hunze	2.041.000	-7.150	2.033.850		1.626.627	1.626.627	407.223
417 Verdrogingsbestrijding	147.735	309.458	457.193	46.500		46.500	410.693
500 Masterplan kaden	67.172.553	-5.398.199	61.774.354	512.658	51.263.329	51.775.987	9.998.367
624 WKK Scheemda	2.438.000		2.438.000	1.734.859	290.121	2.024.980	413.020
643 Scheveklap Weiwerd	150.000		150.000		13.516	13.516	136.484
688 Cult. Historisch erfgoed 2023	150.000		150.000	59.289	40.934	100.223	49.777
692 Herprofileren boezemkaden 2023	600.000		600.000	115.464	477.928	593.392	6.608
700 Baggeren stedelijk gebied Groningen	200.000	200.000	400.000	94.380	77.520	171.900	228.100
707 Duurswold Noord	4.715.500	-1.800	4.713.700		4.053.040	4.053.040	660.660
715 Baggeren Kieldiep	500.000		500.000				500.000
724 WKK Assen	3.052.000		3.052.000		3.089.857	3.089.857	-37.857
725 Inrichting Haansplassen	2.763.000		2.763.000		2.760.083	2.760.083	2.917
740 BHP NVO	3.962.400	-1.011.000	2.951.400	24.817	1.423.665	1.448.482	1.502.918
742 Maatregel waterlichaam Dr. Aa	3.915.000	-1.905.000	2.010.000	282.221	509.138	791.359	1.218.641
744 Maatregel waterlichaam Hunze	8.391.500	-5.802.000	2.589.500		496.316	496.316	2.093.184
745 Maatregel waterlichaam Zuidlaardermeer	4.192.000		4.192.000	13.874	1.581.023	1.594.897	2.597.103
749 Renovatie RGM 2022	570.000	570.000	1.140.000	265.409	766.027	1.031.436	108.564
751 Vervanging onderhoud beheerssysteem	200.000	75.000	275.000		252.229	252.229	22.771
757 Versterken dijk Wildervankkanaal/Tusschenki	3.970.000	558.440	4.528.440		4.303.565	4.303.565	224.875
758 Boezemkades oeverfixaties	500.000		500.000	108.703	67.660	176.363	323.637
762 Stedelijk waterheer 2021	100.000		100.000		62.115	62.115	37.885
763 Vervangen daken	397.000	-212.000	185.000	3.512	102.181	105.693	79.307

Bijlage 1: Kredietoverzicht per 31 december 2023

	Krediet	Krediet wijziging	Totaal krediet	Verplichting	Besteding	Besteding + verpl.	Restant krediet
774 Grootonderhoud RWZI's 2022	820.000		820.000	6.885	808.802	815.687	4.313
775 Vervanging bellenbeluchting zuiveringen	609.000		609.000	799	460.459	461.258	147.742
778 IM 2021	590.000		590.000		575.834	575.834	14.166
782 Onderhoudsmachines 2022	1.200.000		1.200.000	249.065	915.072	1.164.137	35.863
785 IM 2022	1.040.000		1.040.000	9.677	572.103	581.780	458.220
799 Trommelzeven RWZI Gieten en Assen	2.662.000	114.000	2.776.000		2.609.743	2.609.743	166.257
804 Groot onderhoud RWZI's 2023	700.000		700.000	225.410	436.946	662.356	37.644
805 IM 2023	595.000		595.000		328.116	328.116	266.884
806 Onderhoudsmachines 2023	1.200.000		1.200.000	626.317	562.099	1.188.416	11.584
807 Stedelijk waterbeheer 2023	100.000		100.000	14.460	18.914	33.374	66.626
808 Knelpunten landelijk gebied 2023	250.000		250.000	82.280	100.290	182.570	67.430
810 Zonnecarports parkeerterrein		755.000	755.000		206.973	206.973	548.027
812 Watersysteem Hunze BHP 2022-2027	16.625.000		16.625.000		42.138	42.138	16.582.862
816 NVO's BHP 2022-2027	3.200.000		3.200.000	42.840		42.840	3.157.160
819 Visveiligheid maatregel gem. Duurswold	100.000	2.976.598	3.076.598		31.627	31.627	3.044.971
832 Energiezuinige maatregelen Veele	1.569.000		1.569.000	125.659	5.740	131.399	1.437.601
839 Beheer BGT 2023	40.000		40.000		952	952	39.048
847 Watersysteem Drentsche Aa BHP 2022-2027	5.000.000		5.000.000				5.000.000
853 Veiligheid sluizen Termunterzijl	350.000	150.000	500.000	3.255	28.065	31.320	468.680
860 Baggeren Termunterzijldiep	500.000		500.000		478.649	478.649	21.351
861 Baggeren Mussel Aa kanaal	1.450.000		1.450.000	77.479	1.352.402	1.429.881	20.119
862 Kadaverbetering Zuidlaardermeer ZZ	400.000		400.000				400.000
863 Versterken boezemkaden nav toets	3.256.200		3.256.200	1.042.768	1.261.564	2.304.332	951.868
865 Bijdrage Drentsche Hoofdvaart	175.000	95.000	270.000		60.580	60.580	209.420
866 Bijdrage Stieltjeskanaalsluis	50.000		50.000				50.000
874 Oldambtmeer BHP 2022-2027	500.000		500.000	39.623		39.623	460.377
875 Toetsing toekomstig watersysteem	650.000		650.000	225.756	96.069	321.825	328.175
880 Kadaversterking Lappenvoort-Oosterland	460.000	3.510.000	3.970.000	214.671	3.676.306	3.890.977	79.023
903 Modificaties RWZI Veendam	75.000	4.300.000	4.375.000		61.347	61.347	4.313.653
917 Versterking Borgsloot	1.040.000	3.645.000	4.685.000	2.957.464	1.129.128	4.086.592	598.408

Bijlage 1: Kredietoverzicht per 31 december 2023

	Krediet	Krediet wijziging	Totaal krediet	Verplichting	Besteding	Besteding + verpl.	Restant krediet
918 DAW Drenthe 2022	400.000		400.000	150.000		150.000	250.000
919 DAW Groningen 2022	900.000		900.000	300.000	50.000	350.000	550.000
927 Ontwikkeling dijkinspectie app	60.000		60.000	28.459	26.233	54.692	5.308
928 Krediet prijsstijgingen projecten	2.100.000	-659.440	1.440.560				1.440.560
929 Vervanging LIMS	920.000		920.000	260.150	251.507	511.657	408.343
930 DP-RA Stedelijke wateropgave	2.015.897		2.015.897				2.015.897
935 Visveiligheid gemalen	4.107.000		4.107.000		5.747	5.747	4.101.253
938 Vuilroosters vervangen voorbereiding	160.000		160.000	120.266	34.588	154.854	5.146
H01 Dollarddijk voorbereiding	25.000		25.000		464	464	24.536
Totaal projecten	188.432.315	5.135.591	193.567.906	10.315.343	107.076.698	117.392.041	76.175.865

Bijlage 2: Overzicht afgesloten projecten 2023

	Krediet	Krediet wijziging	Totaal krediet	Verplichting	Besteding	Besteding + verpl.	Restant krediet
426 Baggeren stedelijk gebied 2023	225.000	34.060	259.060		130.206	130.206	128.854
467 Groot onderhoud stuwen	400.000		400.000		397.129	397.129	2.871
496 Grootonderhoud sluizen	250.000	250.000	500.000		448.339	448.339	51.661
602 Vervangen hekwerk 2023	26.000		26.000		38.852	38.852	-12.852
612 Nieuwbouw laboratorium	2.500.000	2.500.000	5.000.000		5.014.399	5.014.399	-14.399
692 Herprofileren boezemkades 2022	550.000		550.000		548.635	548.635	1.365
708 KRW maatregelen UPDA	300.000	150.000	450.000		450.256	450.256	-256
716 Baggeren Ruiten Aa en Bourtanger kanaal	1.000.000	500.000	1.500.000		1.332.179	1.332.179	167.821
718 Groot onderhoud zeeobjecten	500.000		500.000		444.304	444.304	55.696
732 Stedelijk waterbeheer 2019	100.000		100.000		45.647	45.647	54.353
733 Stedelijk waterbeheer 2020	100.000		100.000		95.526	95.526	4.474
746 Landmeetapparatuur 2023	20.000		20.000		0	0	20.000
747 IM 2019	625.000		625.000		625.341	625.341	-341
753 Vervanging online metingen	300.000		300.000		295.511	295.511	4.489
758 Boezemkades oeverfixatie 2022	500.000		500.000		469.426	469.426	30.574
764 Onderhoudsmachines 2021	1.200.000		1.200.000		1.198.264	1.198.264	1.736
773 DAW	750.000		750.000		610.348	610.348	139.652
781 Stedelijk waterbeheer 2022	100.000		100.000		53.269	53.269	46.731
794 BRO Geotech archief 2022	30.000		30.000		0	0	30.000
795 Geo info & metadata 2022	30.000		30.000		23.232	23.232	6.768
801 Vervanging telemetrie onderstations kwantiteit	200.000		200.000		199.398	199.398	602
802 Vervanging telemetrie onderstations kwaliteit	200.000		200.000		201.540	201.540	-1.540
809 Vervangen div. beschouwingen 2023	500.000		500.000		500.000	500.000	0
822 Kadetraject Tjuchem	125.000		125.000		0	0	125.000
828 Verkiezingen 2023	376.408		376.408		355.311	355.311	21.097
831 Baggeren kanalen en stedelijk gebied	500.000		500.000		490.237	490.237	9.763
833 Financieelsysteem en projectadministratie	200.000	800.000	1.000.000		0	0	1.000.000
839 Beheer BGT 2022	70.000		70.000		51.013	51.013	18.987
841 Aanschaf laboratorium app. 2023	200.000		200.000		162.763	162.763	37.237
852 Droogte maatregelen	792.000		792.000		650.697	650.697	141.303

Bijlage 2: Overzicht afgesloten projecten 2023

	Krediet	Krediet wijziging	Totaal krediet	Verplichting	Besteding	Besteding + verpl.	Restant krediet
864 Bijdrage gemalen Hoogveensche Vaart	205.000	185.000	390.000		1.067.276	1.067.276	-677.276
870 Norm civiel deel zuiveringen	330.000		330.000		319.145	319.145	10.855
907 Tecjets gemaal Rozema	280.000		280.000		268.740	268.740	11.260
914 Asfalt zeekering	250.000	23.000	273.000		271.100	271.100	1.900
915 Graatwerende maatregelen bevers 2023	100.000		100.000		98.282	98.282	1.718
922 Windketels vervangen 2023	120.000	76.000	196.000		198.211	198.211	-2.211
929 Vervanging LIMS voorbereiding	80.000		80.000		80.101	80.101	-101
931 Renovatie interne faciliteiten	300.000		300.000		296.743	296.743	3.257
Totaal projecten	14.334.408	4.518.060	18.852.468	0	17.431.420	17.431.420	1.421.048

Bijlage 3 NPLG Verantwoording 2023

Van het NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied) is met terugwerkende kracht een subsidie ontvangen tot maximaal € 300.000 voor de ons bestede uren aan het NPLG in 2023, zoals opgenomen in de beschikking 'Regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen, verplichtingenummer 1400013922' van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Deze subsidie is bedoeld ter compensatie van uren die onze medewerkers niet aan "reguliere" werkzaamheden hebben kunnen besteden.

Op basis van urenverantwoording bedragen onze kosten aan het NPLG 2023 € 330.893. Dit bedrag is gebaseerd op de volgende uitgangspunten en aannames:

- Als basis voor de urenverantwoording is uitgegaan van de gevoerde overleggen door de betrokken medewerkers volgens de agenda's, inclusief eventuele reistijd
- De uren die gepaard gaan met de voorbereiding en uitwerking van deze overleggen zijn ingeschat op 100% van de duur van de overleggen
- De gehanteerde uurtarieven zijn gebaseerd op handleiding overheidstarieven 2023 en variëren afhankelijk van de functieschaal van de betrokken medewerker van € 59 tot € 146.

Op basis van de bestede uren in 2023 kunnen wij hiermee volledig aanspraak maken op de maximale subsidie van € 300.000.

Bijlage 4: SiSa-verantwoording

Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking siSa - d.d. 09-03-2024																			
Verstreker	Uitveringscode	Specifiek uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator Beschikkingnummer	Indicator Besteding (jaar T) ten laste van de verstreker	Indicator Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstreker	Indicator Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Indicator Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)									
IenW	E44B	Tijdelijke impulsweging klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeovertuider)	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ermee de verantwoordingsinformatie voor die medeovertuider invullen	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02	Aard controle R Indicator: E44B/03	Besteding (jaar T) ten laste van de verstreker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstreker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)									
											1	1030001 Provincie Groningen	2023-076689	€ 0	€ 0	€ 0	Aard controle R Indicator: E44B/04	Aard controle R Indicator: E44B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06
											Kopie CBS(code)			Kopie beschikkingnummer			Eindverantwoording (Ja/Nee)		
1	030001 Provincie Groningen	Kopie CBS(code)	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09	Nee	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel	Maatregel categorie (Water vasthouden / vergroten afvoercapaciteit / ruimtelijke inrichting / water bergen)	Nee	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13									
											Kopie beschikkingnummer			Maatregel categorie (Water vasthouden / vergroten afvoercapaciteit / ruimtelijke inrichting / water bergen)					
1	030001 Provincie Groningen	Kopie CBS(code)	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12	Nee	Maatregel categorie (Water vasthouden / vergroten afvoercapaciteit / ruimtelijke inrichting / water bergen)	Nee	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13									
											Kopie beschikkingnummer			Maatregel categorie (Water vasthouden / vergroten afvoercapaciteit / ruimtelijke inrichting / water bergen)					

SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking SISA - d.d. 09-03-2024

Verstreker	Uitkeringscode	Specificatie	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
TeW	E87B	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoutwater (SISA tussen medeoverheden)			Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de komende maanden de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Beschikkingnaam/nummer	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Totale eigen bijdrage en bijdrage van derden (jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en bijdrage van derden (t/m jaar T)
					Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/06
					1 030003 Provincie Drenthe	Verlening subsidie Programma zandgronden waterschap Hunze en Aa's 202301276-01099926	€ 25.218	€ 130.545	€ 18.914	€ 97.908
					Kopie beschikkingnaam/nummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
					Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/08				
					1 Verlening subsidie Programma zandgronden waterschap Hunze en Aa's 202301276-01099926					